APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.

Autore *JOANNE JUELLO*, olim Episcopo *Sarisburiensi.*

Priorum Editionum Collatione Castigatior.

Rom. 1. 16.

Non enim me pudet Evangelii Christi: Potentia siquidem est Dei ad Salutem omni credenti, &c.

LONDINI,

Impensis *Tho. Dring*, ad insigne *Occæ*, in vico vulgò vocato *Fleetstreet*. 1692.

D. JOANNI
JUELLO
Episcopo *Sarisburiensi.*
P. MARTYR. S.D.



Perâ Episcopi Londiensis, ampliss. Præsul, & Domine quotidie mihi etiam atque etiam observande, allatum est exemplum tuæ Apologiæ pro Anglicana Ecclesia, Apologia Ecclesiæ Anglicanæ. *quæ neq; à me, neque à nostris antea fuerat visa. In tuis quidem postremis illam prodituram potius innuisti quam significaveris: Sed tantum itineris hactenus con-*

ficere non potuit, ut priùs ad nos quàm circiter Cal. Sextiles pervenerit. Hinc tu animo tuo metiaris, quantum damnum ob locorum distantiam subinde faciamus. Ea vero non tantum mihi, cui omnia tua probantur & mirifice placent, omnibus modis & numeris satisfecit; verum etiam Bullingero, ejusque filiis & generis; nec non Gualthero & Vuolphio tam sapiens, mirabilis, & eloquens visa est, ut ejus laudandæ nullum modum faciant, nec arbitrantur hoc tempore quicquam perfectius editum fuisse. Hanc ingenio tuo felicitatem, hanc ædificationem Ecclesiæ, hoc Angliæ decus vehementer gratulor, teque obtestor, ut quam ingressus es viam, pergas tuis vestigiis premere. Etenim bonam licet habeamus causam, tamen præ hostium numero pauci sunt, qui eam tueantur: & illi

jam - ita videntur experrecti, ut bonitate ſtyli, & argutis ſophiſmatis multum ſe probent imperitæ multitudini. Loquor autem de Staphylis, Hoſiis, & pleriſque aliis hujus farinæ ſcriptoribus, qui hoc tempore mendaciorum, Papæ ſtrenuos patronos agunt. Quare cum in Apologia tua illa doctiſſima & elegantiſſima tantum ſpei de te concitaveris, certo ſcias, omnes bonos & doctos jam ſibi polliceri, Veritatem Evangelicam te vivo non eſſe ab hoſtibus impune laceſſendam. Ego vero plurimum lætor, quod illum diem viderim, quo factus ſis parens tam illuſtris & elegantis filii. Largiatur Deus cœleſtis Pater pro ſua bonitate, ut ſobole non abſimili frequenter augearis.

Apologia [Juelli] *sic confecta est, ut Prima Pars sit Veræ Doctrinæ Illustratio, & Paraphrastica quædam duodecim Fidei Christianæ Articulorum Expositio: Secunda, succincta & solida objectionum Reprehensio. Si spectetur Ordo, nihil distributius: si Stylus, nihil tersius: si Verba, nihil splendidius: si Res, nihil nervosius: quam ego —— optarem —— —— in* OMNIBUS SCHOLIS CHRISTIANÆ JUVENTUTI AD EDISCENDUM PROPONI: *Ex qua, & Eloquentiæ præceptiones, & Pietatis initia tutò & plenè hauriantur.* Laurentius Humfredus *de Vita* Juelli, *pag.* 76.

APO-

APOLOGIA ECCLESIÆ ANGLICANÆ.



ETUS illa est querela à primis usque Patriarcharum & Prophetarum ducta temporibus, & omnis memoriæ literis & testimoniis confirmata, Veritatem in terris peregrinam agere, & inter ignotos facile inimicos & calumniatores invenire. Id etsi aliis incredibile fortasse videri possit, si qui sunt qui ista minus attente observaverint, præsertim cum hominum universum genus ipso naturæ ductu, sine magistro, sua sponte sit appetens veritatis: & Christus ipse Servator noster, Tertul. in Apologetico. cap. 1.

noſter, cum inter homines verſaretur, quaſi nomine ad exprimendam omnem vim divinam, aptiſſime voluerit appellari Veritas: nos tamen qui in ſacris Scripturis verſati ſumus, quique legimus & vidimus, quid omnibus piis omnium fere temporum, quid Prophetis, quid Apoſtolis, quid ſanctis martyribus, quid Christo ipſi acciderit, quibus illi probris, maledictis, contumeliis, cum viverent, veritatis unius cauſa vexati fuerint, videmus, id non tantum non eſſe novum aut incredibile, ſed etiam receptum jam & omnibus temporibus uſitatum. Imo illud multo potius mirum atque incredibile videri poſſet,

Joan. 8. 44. ſi pater mendaciorum & hoſtis omnis veritatis diabolus, nunc tandem repente mutaret ingenium, & ſperaret veritatem aliter quam mentiendo poſſe opprimi, aut aliis nunc artibus, quam quibus ab initio ſemper uſus eſt, inciperet regnum ſuum ſtabilire. Ex omni enim memoria vix ullum tempus invenire poſſumus, vel creſcentis, vel conſtitutæ, vel renaſcentis religionis, quo non veritas atque innocentia indignis modis ab hominibus, & contumelioſiſſime acci-

cipe-

ciperetur. Videt, scilicet, Diabolus, veritate incolumi se incolumem esse, & sua tueri non posse.

Nam, ut ne quid de veteribus Patriarchis & Prophetis commemoremus, quorum, uti diximus, nulla pars ætatis fuit à contumeliis & probris libera; scimus fuisse olim quosdam, qui dicerent, & publice prædicarent, veteres Judæos, quos non dubitamus fuisse cultores unius & veri Dei, numinis loco aut suem, aut asinum coluisse, & omnem illam religionem nihil aliud fuisse, quam sacrilegium, & contemptum omnium numinum. Scimus Filium Dei & Servatorem nostrum Jesum Christum, cum doceret veritatem, habitum fuisse pro præstigiatore, pro malefico, pro Samaritano, pro Beelzebub, pro seductore populi, pro homine bibulo & vorace. Et quis nescit, quæ dicta olim fuerint in acerrimum præconem, atque assertorem veritatis, divum Paulum: illum modo hominem seditiosum esse, militem conscribere, secessionem facere: modo esse hæreticum, modo insanire, modo contentionis atque animi causa in Legem Dei blasphemum esse, & Patrum in-

Cornel. Tacitus. Tertul. in Apologet. cap. 16. C.Plinius.

Joan. 8. 48. *Mat.* 11. 19.

ſtituta contemnere? Quis neſcit divum Stephanum, ſtatim, cum penitus intimis animi ſenſibus veritatem acceptiſſet, & eam cœpiſſet libere, ſicut debuit, & fortiter prædicare, & præ ſe ferre, ſtatim vocatum eſſe in judicium capitis, quaſi qui contumelias nefarie dixiſſet in Legem, in Moſen, in Templum, in Deum? Aut quis neſcit fuiſſe olim, qui ſacras Scripturas arguerent vanitatis, quod in illis dicerent contraria, & plane pugnantia contineri: & Apoſtolos Chriſti ſingulos inter ſe, Paulum vero ab omnibus diſſenſiſſe? Et ne longum ſit omnia colligere (id enim eſſet infinitum) quis neſcit, quæ olim convitia jacta fuerint in patres noſtros, qui primi cœperunt agnoſcere & profiteri nomen Chriſti; illos inter ſe conſpirare, & occulta conſilia inire contra Rempublicam, & ea cauſa antelucanis horis inter ſe in tenebris convenire, occidere pueros infantes, explere ſe humanis carnibus, & ferali ritu bibere humanum ſanguinem; poſtremo, extinctis luminibus, adulterium inter ſe, & inceſtum promiſcue perpetrare, & fratres cum ſororibus, filios cum matribus, ſine reverentia

Act. 6. Epiphanius.

Marcion ex Tertulliano. Ælius è Lactant.

Eufebius lib. 5, c. 1. Tertul. Apolog. c. 1, 2, 3, & 7, 8, 9.

rentia sanguinis, sine pudore, sine discrimine concumbere, homines impios, sine religione ulla, sine Deo, hostes humani generis, indignos luce, indignos vita?

Ista tum omnia dicebantur in populum Dei, in Christum Jesum, in Paulum, in Stephanum, in eos omnes, quicunque primis temporibus amplexi sunt veritatem Evangelii, & se passi sunt, odioso tum in vulgus nomine, appellari Christianos. Et quamvis ea non essent vera, id tamen Diabolus satis putabat sibi fore, si effecisset saltem, ut crederentur esse vera, utque Christiani publico omnium odio laborarent, & ab omnibus ad exitium quærerentur. Itaq; Reges & Principes, hujusmodi tum persuasionibus inducti, occidere Prophetas Dei ad unum omnes: Esaiam ad serram, Hieremiam ad lapides, Danielem ad leones, Amos ad vectem, Paulum ad gladium, Christum ad crucem, Christianos omnes ad carceres, ad equuleos, ad furcas, ad rupes, ad præcipitia, ad bestias, ad ignes condemnare: & rogos ingentes ex illorum vivis corporibus, tantum ad usum nocturni luminis, & ad ludibrium

Tertull. in Apolo. cap. 3.

Sueton. Tranquil. in Nerone.

brium inflammare; eosque non alio loco numerare, quam quo sordes vilissimas, & catharmata ac ludibria totius mundi. Sic videlicet semper accepti sunt auctores & professores veritatis.

Quo nos animo æquiore ferre debemus, quicunque professionem Evangelii Jesu Christi suscepimus, si in eadem causa ad eundem tractamur modum; utque olim patres nostri, ita nos quoque hodie, nullo nostro merito, tantum quia docemus & profitemur veritatem, convitiis, contumeliis, mendaciis exagitamur.

1 Tim. 4.

Clamant hodie passim nos omnes esse hæreticos, discessisse à fide, & novis persuasionibus atque impiis dogmatis Ecclesiæ consensum dissipavisse: nos veteres & jam olim damnatas hæreses ab inferis redivivas restituere, & novas sectas, atque inauditos furores disseminare: jam etiam in contrarias factiones & sententias distractos esse, nec ullo pacto potuisse unquam inter nos ipsos convenire: esse homines impios, & Gigantum more, Deo ipsi bellum facere, & prorsus sine omni numinis cura, cultuque vivere: nos omnia recte

facta

facta despicere, non virtutis discipli-
na uti ulla, non legibus, non mori-
bus; non fas, non jus, non æquum,
non rectum colere: ad omnia flagi-
tia laxare fræna, & populum ad om-
ne genus licentiæ atque libidinis pro-
vocare: nos id agere & quærere, ut
monarchiæ & regnorum status ever-
tantur, & omnia ad popularem teme-
ritatem, imperitæ multitudinis domi-
nationem redigantur: nos ab Eccle-
sia catholica tumultuose defecisse, &
nefario schismate orbem terrarum
concussisse, & pacem communem atq;
otium Ecclesiæ publicum conturbas-
se: utque olim Dathan & Abiron ab *Num.* 16.
Aarone & Mose, ita nos hodie à Ro-
mano Pontifice sine ulla satis justa
causa secessionem fecisse: priscorum
Patrum & veterum Conciliorum au-
toritatem pro nihilo putare: cere-
monias antiquas à patribus & proa-
vis nostris multis jam seculis, bonis
moribus, & melioribus temporibus
approbatas, temere & insolenter ab-
rogasse: & nostra tantum privata
autoritate, injussu sacri & Oecume-
nici Concilii, novos in Ecclesiam ri-
tus invexisse: atque ista nos omnia,
non religionis causa, sed contentio-
nis

nis tantum ſtudio feciſſe: Se autem nihil prorſus immutaſſe; omnia vero ut ab Apoſtolis tradita, & ab antiquiſſimis Patribus approbata fuerint, ad hunc uſque diem per tot ſecula retinuiſſe.

Neve res calumniis tantum agi, & ad invidiam noſtram in angulis ſolum jactari videretur, ſubornati ſunt à Romanis Pontificibus homines quidam ſatis diſerti, & non indocti, qui ad cauſam deſperatam accederent, & eam libris & longis orationibus exornarent; ut cum eleganter & copioſe ageretur, homines imperiti poſſent, in ea aliquid eſſe, ſuſpicari. Videbant, ſcilicet, ubique terrarum cauſam ſuam inclinare, artes ſuas jam videri, & minoris putari, & præſidia ſua in ſingulos dies labefactari; & omnino cauſam magnopere egere patrocinio. Eorum autem, quæ ab illis in nos dicuntur, partim manifeſte falſa ſunt, & ipſorum, à quibus dicuntur, judicio condemnata: partim, etſi falſa ſunt illa quoque, tamen ſpeciem veri aliquam & ſimilitudinem præ ſe ferunt, ut in illis incautus lector (maxime vero, ſi accedat iſtorum

com-

composita & elegans oratio) facile circumveniri, & errare possit; partim vero sunt ejusmodi, ut ea nos non tanquam crimina refugere, sed tanquam recte atque optima ratione facta, agnoscere & profiteri debeamus. Nam, ut uno verbo quod res est dicamus, isti omnia nostra, etiam ea, quæ ne ipsi quidem negare possunt recte atque ordine esse facta, calumniantur; & quasi nihil à nobis aut fieri aut dici recte possit, ita dicta nostra, factaq; omnia malitiose depravant. Simplicius quidem & candidius agendum erat, si vere agere voluissent. Nunc autem nec vere, nec ingenue, nec Christiano more, modoque, sed obscure & veteratorie, mendaciis nos oppugnant: & cæcitate populi & inscitia, atque ignorantia Principum, ad odium nostri & ad opprimendam veritatem abutuntur. Est hæc potestas tenebrarum, & hominum stupore magis imperitæ multitudinis, & tenebris, quam veritate aut luce fidentium, utque Hieronymus ait, clausis oculis veritati perspicue contradicentium.

Nos vero Deo Optimo Maximo gratias agimus, eam esse causam

nostram, in quam isti cum cuperent, nullam contumeliam possent dicere, quæ non eadem in sanctos Patres, in Prophetas, in Apostolos, in Petrum, in Paulum, in Christum ipsum torqueri posset.

Jam vero si istis ad maledicendum disertis & eloquentibus esse licet, nos in optima nostra causa, ad vere respondendum, haud sane convenit esse mutos. Negligere enim quid de se, suaque causa, quamvis false & calumniose dicatur; præsertim cum id ejusmodi sit, ut in eo Dei majestas & religionis negotium violetur, hominum esse dissolutorum, & ad injurias divini nominis secure atque impie conniventium. Etsi enim aliæ injuriæ sæpe magnæ ab homine modesto & Christiano ferri ac dissimulari possint: tamen hæreseos notam qui dissimulet, eum Ruffinus negare solebat esse Christianum. Faciemus ergo nunc id, quod omnes leges, quod vox naturæ ipsa jubet fieri, quodque Christus ipse in simili causa contumeliis appetitus fecit; ut istorum criminationes propulsemus, ut causam innocentiamque nostram modeste, & vere tueamur.

Nam Christus quidem, cum à Pharisæis accusaretur veneficii, quasi consuetudinem haberet cum Dæmonibus, & illorum ope multa faceret; Ego (inquit) Dæmonium non habeo, sed glorifico Patrem meum; vos autem affecistis me ignominia. *Joan.* 8. 49. Et Paulus, cum à Festo Proconsule contemneretur ut insanus; Ego, inquit, optime Feste, non insanio, ut tu putas, sed veritatis & sobrietatis verba loquor. *Act.* 26. 25. Et Christiani veteres cum pro homicidis, adulteris, incestis, rerum publicarum perturbatoribus ad populum traducerentur, & viderent hujusmodi criminationibus in dubium vocari posse religionem quam profitebantur; maxime vero, si tacere viderentur, & quodammodo crimen agnoscere; ne ea res Evangelii cursum impediret, habuerunt orationes, scripserunt libros supplices, apud Imperatores & Principes verba fecerunt, ut se suosque publice defenderent. *Quadratus. Justinus. Melito. Tertul. aliique.*

Nos vero cum proximis istis viginti annis, tot millia nostrorum fratrum inter exquisitissimos cruciatus testimonium dixerint veritati, & Principes, cum frænare cuperent Evangelium,

vangelium, multa moliendo nihil egerint, & totus jam prope terrarum orbis ad aſpiciendam lucem oculos incipiat aperire, ſatis jam dictam & defenſam putamus eſſe cauſam noſtram: cumque res ipſa ſatis pro ſe loquatur, non multum opus eſſe verbis. Nam ſi Pontifices ipſi vellent, aut etiam ſi poſſent, rem ipſam ſecum, & initia progreſſuſque Religionis noſtræ cogitare, quemadmodum ſua pene omnia, nullo impellente, ſine ulla humana ope ceciderint: noſtra vero invitis ab initio Imperatoribus, invitis tot Regibus, invitis Pontificibus, invitis prope omnibus, incrementa ceperint, & paulatim in omnes terras propagata fuerint, atque etiam poſtremo in Regum jam aulas & palatia pervenerint, vel hæc ipſa ſatis illis magna indicia eſſe poſſent, Deum ipſum pro nobis propugnare, & ipſorum conatus de cœlo ridere, & eam eſſe vim veritatis, quam nec humanæ vires, nec inferorum portæ poſſunt convellere. Non enim inſaniunt hodie tot Civitates liberæ, tot Reges, tot Principes, qui à ſede Romana defecerunt, & ſe potius ad Chriſti Evangelium adjunxerunt. Neque

Neque tamen si Pontificibus otium hactenus nunquam fuit de istis rebus attente & serio cogitandi, aut si nunc aliæ illos curæ impediunt, & diversæ distrahunt, aut si ista studia vulgaria & levia esse putant, & nihil ad dignitatem Pontificiam pertinere, idcirco causa nostra debet videri deterior? Aut si illi quod vident, videre forte nolunt, & veritatem agnitam potius oppugnant, idcirco nos habendi statim sumus pro hæreticis, qui illorum voluntati non obsequimur? Quod si Pius Pontifex is esset, non dicimus, quem se tantopere dici cupit; sed si is omnino esset, qui nos vel fratres suos, vel omnino homines esse duceret, rationes prius nostras, & quid à nobis, quid contra nos dici posset, diligenter expendisset: ac non ita temere cæcis tantum præjudiciis, bonam partem orbis terrarum, tot doctos & pios viros, tot Respub. tot Reges, tot Principes in Bulla illa sua, qua nuper simulabat Concilium, inauditos, indicta causa, condemnasset. Pius 4tus.

Verum,

Verum, ne, quia ad hunc modum publice ab illo notati ſumus, tacendo videamur crimen confiteri, & præſertim quia in publico Concilio, in quo ille nemini mortalium jus eſſe vult ferendi ſuffragii, ſententiæque dicendæ, niſi jurato addictoque poteſtati ſuæ, audiri nullo modo poſſumus (id enim proximis Comitiis Tridentinis nimium experti ſumus, cum Principum Germaniæ, & liberarum Civitatum legati, & theologi prorſus ab omni conventu excluderentur: neque adhuc obliviſci poſſumus, Julium tertium ante decem annos diligenter caviſſe reſcripto ſuo, ne quis noſtrorum hominum in Concilio audiretur, niſi ſi quis forte eſſet, qui vellet palinodiam canere, & mutare ſententiam:) vel ea maxime cauſa viſum eſt nobis rationem fidei noſtræ ſcripto reddere, & ad ea, quæ nobis publice objecta ſunt, vere, ac publice reſpondere, ut orbis terrarum videre poſſit partes & fundamenta ejus doctrinæ, cui tot boni viri poſtpoſuerunt vitam ſuam, utque omnes intelligant cujuſmodi tandem homines illi ſint, quidque de Deo & Religione ſentiant, quos Romanus

manus Episcopus, antequam voca-rentur ad dicendam causam, non sa-tis considerate, nullo exemplo, nul-lo jure, tantum quod illos audiret à se suisque in aliqua parte Religionis discrepare, condemnavit pro hære-ticis.

Et quamvis D. Hieronymus in suspitione hæreseos neminem velit esse patientem: nos tamen nec acer-be, aut dicaciter agemus, nec effe-remur iracundia: quamquam nec acerbus, nec dicax videri debet, qui vera dicit. Istam eloquentiam liben-tius relinquimus adversariis nostris, qui quicquid in nos dicunt, quan-tumvis id acerbe aut contumeliose dictum sit, tamen satis modeste & apposite dictum putant: verene an falso, nihil curant. Nobis his arti-bus opus non est, qui veritatem de-fendimus.

Quod si docemus sacrosanctum Dei Evangelium, & veteres Episco-pos, atque Ecclesiam Primitivam no-biscum facere: nosque non sine justa causa & ab istis discessisse, & ad Apostolos, veteresque Catholicos Pa-tres rediisse; idque non obscure, aut vafre, sed bona fide coram Deo,

vere,

vere, ingenue, dilucide, & perſpicue facimus: ſi illi ipſi qui noſtram doctrinam fugiunt, & ſeſe Catholicos dici volunt, aperte videbunt omnes illos titulos antiquitatis, de quibus tantopere gloriantur, ſibi excuti de manibus, & in noſtra cauſa plus nervorum fuiſſe quam putarint: ſperamus, neminem illorum ita negligentem fore ſalutis ſuæ, quin ut velit aliquando cogitationem ſuſcipere, ad utros potius ſe adjungat. Certe quidem, niſi quis plane animo obduruerit, & audire nolit, eum non pœnitebit, animum ad defenſionem noſtram advertere, & quid à nobis, quamque ad religionem chriſtianam convenienter, apteque dicatur, attendere.

Nam quod nos appellant hæreticos, eſt illud crimen ita grave, ut niſi videatur, niſi palpetur, niſi manibus digitiſque teneatur, credi facile de homine Chriſtiano non debeat. Eſt enim hæreſis deſtitutio ſalutis, abjectio gratiæ Dei, diſceſſio à corpore & ſpiritu Chriſti. Sed fuit hoc ſemper iſtis, & illorum patribus familiare ac ſolenne, ut ſi qui eſſent, qui de illorum erroribus quererentur,

&

& religionem cuperent reſtitutam, eos ſtatim quaſi novatores rerum & homines factioſos, condemnarent pro hæreticis. Chriſtus enim non alia cauſa dictus eſt Samaritanus, quam quod ad novam quandam religionem, & ad hæreſim defeciſſe putaretur. Et Paulus Apoſtolus Chriſti vocatus eſt in judicium, ut cauſam diceret de hæreſi. Egoquidem (inquit) juxta hanc viam, quam iſti vocant hæreſim, colo patrium Deum, credens omnibus quæ ſcripta ſunt in Lege, & in Prophetis. Act. 24. 14.

Breviter, univerſa iſta religio, quam hodie profitentur homines Chriſtiani, primis temporibus ab ethnicis hominibus Secta dicta eſt, & Hæreſis. His iſti vocibus ſemper impleverunt aures Principum; ut cum illi opinione præjudicata nos odiſſent, & quicquid à nobis diceretur, haberent pro factione & hæreſi, à re ipſa, & à cognitione cauſæ abducerentur. Sed quanto crimen illud grave eſt & atrocius, tanto argumentis majoribus, & clarioribus probari debuit; hoc præſertim tempore, poſtquam homines cœperunt minus iſtorum oraculis habere fidei, Tertull. in Apologet.

&

& in illorum doctrinam diligentius inquirere, quam solebant. Aliter enim nunc institutus est populus Dei, atque olim fuit, cum omnia Pontificum Romanorum dictata haberentur pro Evangelio, & omnis religio ab illorum tantum autoritate penderet. Extant hodie Sacræ Literæ, extant Scripta Apostolorum & Prophetarum, ex quibus & omnis veritas,
2 *Tim.* 3. 15. & doctrina Catholica probari possit, & omnis hæresis refutari.

Cum nihil horum ab istis proferatur, tamen nos hæreticos appellari, qui nec à Christo, nec ab Apostolis nec à Prophetis defecerimus, injuriosum est & peracerbum. Hoc gladio Christus rejecit Diabolum, cum ab illo tentaretur: his armis evertenda & profliganda est omnis altitudo, quæ sese attollit adversus Deum.
2 *Cor.* 10. 5.
Omnis scriptura, inquit Paulus, divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad refutandum, ad instituendum, ad arguendum, ut vir Dei perfectus sit, & ad omne opus bonum instructus.
2 *Tim.* 3. 16, 17.
Sic semper pii Patres contra hæreticos non aliunde quam è sacris Scripturis pugnaverunt. Augustinus cum disputaret adversus
De unitate Eccles. c. 3.

adverſus Petilianum, hæreticum Donatiſtam, Ne, inquit, audiantur inter nos hæc verba; Ego dico, aut tu dicis: Sic potius dicamus, Hæc dicit Dominus: ibi quæramus Eccleſiam: ibi diſcutiamus cauſam noſtram. Et Hieronymus: Omnia, inquit, ea quæ abſque teſtimonio Scripturarum quaſi tradita ab Apoſtolis aſſeruntur, percutiuntur gladio Dei. Ambroſius etiam ad Gratianum Imperatorem, Interrogentur, inquit, Scripturæ: interrogentur Apoſtoli, interrogentur Prophetæ, interrogetur Chriſtus. Non dubitabant, videlicet, tum temporis Catholici Patres & Epiſcopi, religionem noſtram ſatis è divinis Scripturis probari poſſe: nec unquam illi quenquam habere auſi ſunt pro hæretico, cujus errorem non poſſent ex iiſdem illis Scripturis perſpicue & liquido coarguere. Nos quidem, ut cum D. Paulo reſpondeamus, juxta hanc viam, quam iſti appellant hæreſin, colimus Deum & Patrem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & recipimus omnia, quæ aut in Lege, aut in Prophetis, aut in Apoſtolorum libris ſcripta ſunt.

Eadem ſententia habetur contra Maximinum, Arianorum Epiſcopum, l. 3. c. 14. In primum ca. Aggei.

Act. 24. 14.

Quare si nos sumus hæretici, si isti sunt (quod appellari volunt) Catholici, cur non faciunt id, quod vident Patres, Catholicos viros, semper fecisse? Cur nos è sacris Scripturis non convincunt? Cur nos ad illarum examen non revocant? Cur nos non ostendunt à Christo, à Prophetis, ab Apostolis, a sanctis Patribus discessisse? Quid hærent? Quid fugiunt? Est Dei causa, cur eam dubitant permittere, verbo Dei? Quod si nos sumus hæretici, qui omnes nostras controversias referimus ad Sacras literas, quique ad illas ipsas voces, quas scimus à Deo ipso consignatas esse, provocamus, & illis alia omnia, quæcunque possunt ab hominibus excogitari, postponimus: quid istos, quos tandem homines aut quales convenit appellari, qui Sacrarum Scripturarum, hoc est, Dei ipsius judicium reformidant, & sua illis Somnia & frigidissima Commenta anteponunt, & traditionum suarum causa, Christi atque Apostolorum instituta aliquot jam secula violarunt? * Ajunt Sophoclem Poetam tragicum, cum jam senex esset, & accusaretur apud judices à filiis

**Vid. Cic. Cato Major, sive de senectute, pag. mihi 408.*

filiis suis pro deliro, & fatuo, quasi qui rem suam familiarem temere profunderet, & opus jam habere videretur curatore; ut se purgaret eo crimine, venisse in judicium, & cum pronunciasset Oedipum Colonéum, tragœdiam à se illis ipsis diebus, cum accusaretur, valde elaborate & pereleganter scriptam, ultro interrogasse judices, num illud carmen videretur esse hominis delirantis.

Ita nos quoque, quoniam istis furere videmur, & ab illis traducimur pro hæreticis, quasi quibus nihil jam rei sit nec cum Christo, nec cum Ecclesia Dei, non alienum aut inutile fore existimavimus, si aperte & libere proponamus fidem nostram in qua stamus, & omnem illam spem quam habemus in Christo Jesu: ut omnes videre possint, quid nos de quaque parte religionis Christianæ sentiamus, & statuere secum ipsi possint, an ea fides, quam videbunt & verbis Christi, & Apostorum scriptis, & Catholicorum Patrum testimoniis, & multorum seculorum exemplis confirmatam, tantum sit rabies quædam hominum furentium, & conspiratio hæreticorum.

Credimus ergo, unam quandam naturam esse, & vim divinam, quam appellamus Deum, eamque in tres personas æquales distinctam esse, in Patrem, in Filium, in Spiritum Sanctum, ejusdem omnes potestatis, ejusdem majestatis, ejusdem æternitatis, ejusdem divinitatis, ejusdem substantiæ. Et quamvis tres illæ personæ ita distinctæ sint, ut nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus Sanctus aut Pater: Deum tamen esse unum, & illum unum creasse cœlum, & terram, & omnia quæ cœli complexu continentur.

Credimus Jesum Christum Filium unicum æterni Patris, quemadmodum jam olim ante omnia initia decretum fuerat, cum venisset plenitudo temporis, suscepisse carnem, & omnem naturam humanam, ex beata illa & pura Virgine, ut indicaret hominibus arcanam, & reconditam voluntatem Patris sui, quæ abdita fuerat à seculis & generationibus; utque in humano corpore perageret Mysterium redemptionis nostræ, & peccata nostra, & Syngrapham illam quæ erat scripta contra nos, effigeret ad crucem.

Eum

Eum credimus noſtra cauſa eſſe mortuum, ſepultum, deſcendiſſe ad inferos, tertia die vi divina rediiſſe ad vitam, & reſurrexiſſe, poſt quadraginta dies, ſpectantibus diſcipulis, aſcendiſſe in cœlum, ut impleret omnia, & corpus illud ipſum, in quo natus, in quo verſatus, in quo ludibrio habitus, in quo graviſſimos cruciatus, & dirum genus mortis paſſus fuerat, in quo reſurrexerat, in quo aſcenderat ad Patris dextram, ſupra omnem principatum & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non ſolum in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro, in Majeſtate & gloria collocaſſe: ibi eum nunc ſedere, & ſeſſurum eſſe, donec omnia perficiantur. Et quamvis Majeſtas & Divinitas Chriſti ubique diffuſa ſit, tamen corpus ejus, ut Auguſtinus ait, in uno loco eſſe oportere: Chriſtum corpori ſuo majeſtatem dediſſe, naturam tamen corporis non ademiſſe: neque ita aſſerendum eſſe Chriſtum Deum, ut eum negemus eſſe hominem: utque ait Martyr Vigilius; Chriſtum humana ſua natura nos reliquiſſe; di-

Auguſt. Tract. 50. in Joan.

Act. 3.21.

Auguſt. Tract. 30. in Joan.

Ad Dardan.

Contra Eutych. lib. 1.

vinitate autem non reliquisse; eumque, cum absit à nobis per formam servi, tamen semper esse nobiscum per formam Dei.

Fulgentius ad Regem Thrasymundum.

Ab illo loco credimus Christum rediturum esse ad exercendum publicum illud judicium, tam de illis quos inveniet adhuc in corpore superstites, quam de mortuis.

Credimus Spiritum Sanctum, qui est tertia persona in sacra Triade, illum verum esse Deum; non factum, non creatum, non genitum, sed ab utroque, Patre, scilicet, & Filio, ratione quadam mortalibus incognita ac ineffabili, procedentem. Illius esse duritiem humani cordis emollire, quum aut per salutiferam prædicationem Evangelii, aut alia quacunque ratione in pectora hominum recipitur: illum eos illuminare, & in agnitionem Dei, atque in omnem viam veritatis & in totius vitæ novitatem, & perpetuam salutis spem perducere.

Credimus, unam esse Ecclesiam Dei, eamque, non ut olim apud Judæos, in unum aliquem angulum aut regnum conclusam; sed catholicam atque universalem esse, & diffusam

diffusam in totum terrarum orbem, ut nulla nunc natio sit quæ possit vere conqueri, se exclusam esse, & non posse ad Ecclesiam, & populum Dei pertinere. Eam Ecclesiam esse Regnum, esse Corpus, esse Sponsam Christi : ejus regni Christum solum esse Principem : ejus corporis Christum solum esse caput : ejus Sponsæ Christum solum esse Sponsum. Varios in Ecclesia esse ordines Ministrorum : alios esse Diaconos, alios Presbyteros, alios Episcopos, quibus institutio populi & religionis cura & procuratio commissa sit ; neminem tamen unum nec esse, nec esse posse, qui summæ rerum universæ præsit : nam & Christum semper adesse Ecclesiæ suæ, & Vicario homine, qui ex asse in integrum succedat, non egere : & neminem mortalem posse existere, qui universam Ecclesiam, hoc est, omnes partes orbis terrarum, vel animo complecti, nedum ordine collocare, & recte ac commode administrare possit : Apostolos, ut Cyprianus ait, pari omnes inter se fuisse potestate ; atque hoc idem fuisse alios, quod Petrus fuit ; omnibus ex æquo dictum fuisse,

De simplicitate Prælatorum.

isse, Pascite; omnibus, Ite in mundum universum; omnibus, Docete Evangelium; & ut ait Hieronymus, Omnes Episcopos, ubicunque tandem sint, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, ejusdem esse meriti, ejusdem sacerdotii. Utque Cyprianus ait; Episcopatum unum esse, & ejus partem in solidum teneri à singulis: & de sententia Nicæni Concilii, Romanum Episcopum nihilo plus juris in Ecclesiam Dei obtinere, quam reliquos Patriarchas, Alexandrinum, & Antiochenum: Romanum vero Episcopum, qui nunc ad se unum omnia revocat, nisi officium faciat, nisi administret sacramenta, nisi instituat populum, nisi moneat, nisi doceat, ne Episcopum quidem, aut omnino Presbyterum jure dicendum esse. Episcopum enim, ut Augustinus ait, nomen esse operis non honoris: ut ille se intelligat non esse Episcopum, qui velit præesse, & non prodesse. Caput vero Ecclesiæ totius, aut Universalem Episcopum, non magis aut illum, aut alium quemvis mortalem esse posse, quam sponsum, quam lucem, quam salutem, quam vitam Ecclesiæ.

Ad Evagrium.

De simplicitate Prælatorum.

1 *Tim.* 3. 1, *&c.*

Ecclesiæ. Hæc enim esse Christi uni- us privilegia, & nomina, & illi uni proprie atque unice convenire: neque unquam quenquam Romanum Episcopum, ante Phocam Imperatorem (quem scimus, interfecto Imperatore Mauricio domino suo, per nefarium scelus ad imperium adspirasse) hoc est, ante sexcentesimum decimum tertium annum à Christo nato, unquam passum fuisse sese tam superbo nomine salutari: Concilium etiam Carthaginense diserte cavisse, ne quis Episcopus, aut summus Pontifex, aut primus sacerdos diceretur: Episcopum vero Romanum, quoniam ita hodie dici vult, & alienam potestatem sibi vendicat; præterquam quod aperte facit contra vetera Concilia, contraque Patres; (si Gregorio suo velit credere) nomen arrogans, profanum, sacrilegum, Antichristianum, sibi imponere; esse Regem superbiæ, esse Luciferum, qui se fratribus suis anteponat; abjicisse fidem; esse præcursorem Antichristi. *Cap. 47.* *Gregor. l. 4. Epist. 76, 78, 80.*

Ministrum legitime vocari oportere, & recte atque ordine præfici Ecclesiæ Dei: neminem autem ad

ſacrum Miniſterium pro ſuo arbitrio, & libidine poſſe ſe intrudere. Quo major nobis ab iſtis fit injuria, quibus nihil ſæpius in ore eſt, quam apud nos nihil ordine, nihil decenter, omnia confuſe ac perturbate fieri; omnes apud nos eſſe Sacerdotes, omnes eſſe Doctores, omnes eſſe Interpretes.

Miniſtris à Chriſto datum eſſe dicimus ligandi, ſolvendi, aperiendi, claudendi poteſtatem. Ac ſolvendi quidem munus in eo ſitum eſſe, ut Miniſter, vel dejectis animis & vere reſipiſcentibus, per Evangelii prædicationem, merita Chriſti, abſolutionemque offerat, & certam peccatorum condonationem, ac ſpem ſalutis æternæ denunciet: aut ut eos qui gravi ſcandalo, & notabili publicoque aliquo delicto fratrum animos offenderint, & ſeſe à communi ſocietate Eccleſiæ, & à Chriſti corpore quodammodo abalienarint, reſipiſcentes reconciliet, & in fidelium cœtum atque unitatem recolligat ac reſtituat. Ligandi vero illum claudendique poteſtatem exercere dicimus, quoties vel incredulis & contumacibus regni cœlorum januam occludit,

occludit, illisque vindictam Dei, & sempiternum supplicium edicit, vel publice excommunicatos ab Ecclesiæ gremio excludit. Sententiam autem, quamcunque Ministri Dei ad hunc modum tulerint, Deus ipse ita comprobat, ut quicquid hic illorum opera solvitur & ligatur in terris, idem ipse solvere & ligare velit, & ratum habere in cœlis. Claves autem quibus aut claudere regnum cœlorum, aut aperire possint, ut Chrysostomus ait, dicimus esse scientiam Scripturarum: ut Tertullianus, esse interpretationem Legis: ut Eusebius, esse verbum Dei. Accepisse autem discipulos Christi hanc potestatem, non ut audirent arcanas populi confessiones, aut captarent murmura, quod sacrificuli nunc omnes passim faciunt, atque ita faciunt, quasi in eo solo sita sit omnis vis atque usus clavium; sed ut irent, ut docerent, ut publicarent Evangelium, ut essent credentibus odor vitæ ad vitam; ut essent incredulis atque infidelibus odor mortis ad mortem; ut piorum animi conscientia superioris vitæ & errorum consternati, postquam adspicere cœpissent lucem Evangelii,

vangelii, & in Christum credere, ut fores clave, ita illi verbo Dei aperirentur: impii autem & contumaces, quique nollent credere & redire in viam, quasi obserati & clausi relinquerentur, & proficerent, ut Pau-
2 *Tim.* 3. 13. lus ait, in deterius. Hanc esse rationem clavium; hoc pacto aut aperiri aut claudi hominum conscientias; sacerdotem quidem esse judicem, nullius tamen eum potestatis, ut ait
De pœniten. dist. 1. *c. Verbum Dei.* Ambrosius, jus obtinere: idcirco Christum his verbis increpuisse Scribas & Pharisæos, ut coargueret illorum in docendo negligentiam: Væ,
Luc. 11. 52. *Mat.* 23. 13. inquit, vobis Scribæ & Pharisæi, qui abstulistis claves scientiæ, & clausistis regnum cœlorum coram hominibus. Cumque clavis, qua aditus nobis aperitur ad regnum Dei, sit verbum Evangelii, & interpretatio Legis & Scripturarum, ubi non sit verbum, ibi dicimus non esse clavem: & cum unum omnibus datum sit verbum, unaque sit omnium clavis, unam esse ministrorum omnium, quod quidem ad aperiendum, aut claudendum attinet, potestatem: imo etiam Pontificem ipsum, quamvis illi suaviter cantillentur illa verba à parasitis suis

ſuis, Tibi dabo claves regni cœlorum, acſi eæ illi uni, & præterea mortalium nemini convenirent: niſi id agat, ut hominum flectantur conſcientiæ, & ſuccumbant verbo Dei, negamus aut aperire, aut claudere, aut omnino habere claves. Et quamvis doceat, & inſtituat populum, quod utinam aliquando & vere faciat, & inducat aliquando animum, eſſe eam aliquam ſaltem partem officii ſui: tamen ejus clavem nihilo aut meliorem aut majorem eſſe, quam aliorum. Quis enim illum diſcrevit? Quis illum docuit doctrinam aperire, aut melius abſolvere, quam fratres ſuos?

Mat. 16. 19.

Matrimonium in omni genere & ſtatu hominum, in Patriarchis, in Prophetis, in Apoſtolis, in ſanctis Martyribus, in Miniſtris Eccleſiarum, in Epiſcopis, ſanctum & honorificum eſſe dicimus; &, ut Chryſoſtomus ait, fas & jus eſſe cum eo ad Cathedram Epiſcopalem aſcendere; utque Sozomenus ait de Spiridione, & Nazianzenus de patre ſuo, Epiſcopum pium & induſtrium nihilo deterius ea cauſa, imo melius etiam, & utilius verſari in Miniſterio. Legem

In Titum primo, hom. 11. *Theoph.ad Tit.* 10. c.5. *In monodia ſua ſuper Baſilium.*

gem autem illam quæ hominibus eam libertatem per vim adimat, & invitos adigat ad cœlibatum, esse, ut divus Paulus ait, doctrinam dæmoniorum; & ex eo (quod Episcopus Augustanus, Faber, Abbas Panormitanus, Latomus, opus illud tripartitum quod adjunctum est secundo Tomo Conciliorum, aliique Pontificiarum partium satellites, resque adeo ipsa, & omnes historiæ confitentur) incredibilem vitæ ac morum impuritatem in Ministris Dei, & horrenda flagitia esse consecuta: & recte dixisse Pium secundum Romanum Episcopum, videre se multas causas, cur eripiendæ fuerint uxores Sacerdotibus, multo autem & plures videre, & graviores, cur sint reddendæ.

1 Tim. 4. 1, 3.

Platina in Pii 2. vita.

Recipimus & amplectimur omnes Canonicas Scripturas, & Veteris & Novi Testamenti. Deoque nostro gratias agimus, qui eam lucem nobis excitarit, quam semper haberemus in oculis, ne vel humana fraude, vel insidiis Dæmonum, ad errores & fabulas abduceremur: eas esse cœlestes voces, per quas Deus voluntatem suam nobis patefecerit: in illis

lis solis posse hominum animos acquiescere: in illis ea omnia, quæcunque ad nostram salutem sint necessaria, ut Origines, Augustinus, Chrysostomus, Cyrillus docuerunt, cumulate & plene contineri: eas esse vim & potentiam Dei ad salutem: *Rom.* 1. 16.
eas esse fundamenta Prophetarum & Apostolorum, in quibus ædificata sit Ecclesia Dei: eas esse certissimam normam, ad quam ea, si vacillet aut erret, possit exigi, & ad quam omnis doctrina ecclesiastica debeat revocari: contra eas nec legem nec traditionem, nec consuetudinem ullam audiendam esse: ne, si Paulus *Gal.* 1. 8.
quidem ipse, aut Angelus de cœlo veniat, & secus doceat.

Recipimus sacramenta Ecclesiæ, hoc est, sacra quædam signa & cæremonias, quibus Christus nos uti voluit, ut illis, mysteria salutis nostræ, nobis ante oculos constitueret, & fidem nostram, quam habemus in ejus sanguine, vehementius confirmaret, & gratiam suam in cordibus nostris obsignaret. Eaque cum Tertulliano, Origine, Ambrosio, Augustino, Hieronymo, Chrysostomo, Basilio, Dionysio, aliisque catholicis Patribus,

Patribus, figuras, signa, symbola, typos, antitypa, formas, sigilla, signacula, similitudines, exemplaria, imagines, recordationes, memorias appellamus. Nec dubitamus etiam cum eisdem dicere, esse illa visibilia quædam verba, signacula justitiæ, symbola gratiæ: diserteque pronunciamus, in Cœna credentibus vere exhiberi corpus & sanguinem Domini, carnem Filii Dei, vivificantem animas nostras, cibum superne venientem, immortalitatis alimoniam, gratiam, veritatem, vitam: eamque communionem esse corporis & sanguinis Christi, cujus participatione vivificamur, vegetamur, & pascimur ad immortalitatem, & per quam conjungimur, unimur, & incorporamur Christo, ut nos in illo maneamus, & ille in nobis.

Duo autem Sacramenta, quæ eo nomine proprie censenda sint, agnoscimus; Baptismum, & Eucharistiam. Tot enim videmus tradita esse & consecrata à Christo, & à veteribus Patribus, Ambrosio, & Augustino, approbata.

Et Baptismum quidem Sacramentum esse remissionis peccatorum, & ejus

ejus ablutionis quam habemus in Christi ſanguine; & ab eo neminem qui velit profiteri nomen Christi, ne infantes quidem Christianorum hominum, quoniam naſcuntur in peccato, & pertinent ad populum Dei, arcendos eſſe.

Euchariſtiam eſſe Sacramentum, hoc eſt, ſymbolum conſpicuum corporis & ſanguinis Chriſti, in quo ſubjicitur quodammodo oculis noſtris mors Chriſti, & ejus reſurrectio, & quæcunque geſſit in humano corpore: ut de ejus morte & noſtra liberatione gratias agamus, & frequentatione Sacramentorum, ejus rei memoriam aſſidue renovemus; ut vero Chriſti corpore & ſanguine alamur, in ſpem reſurrectionis & vitæ æternæ, utque pro certiſſimo habeamus, id eſſe animis noſtris alendis corpus & ſanguinem Chriſti, quod alendis corporibus eſt panis & vinum. Ad hoc epulum invitandum eſſe populum, ut omnes inter ſe communicent, & ſocietatem ſuam inter ſe, ſpemque eam quam habent in Chriſto Jeſu, publice ſignificent, & teſtificentur. Itaque ſi quis fuiſſet, qui ſpectator tantum eſſe vellet, & à

ſacra

ſacra Communione abſtineret, illum veteres Patres, & Romanos Epiſcopos in Primitiva Eccleſia, antequam nata eſſet privata Miſſa, tanquam improbum atque Ethnicum excommunicaſſe: neque ullum fuiſſe eo tempore hominem Chriſtianum, qui cæteris ſpectantibus, communicaret ſolus. Ita olim decrevit Calixtus, ut peracta conſecratione, omnes communicarent, niſi mallent carere Eccleſiaſticis liminibus. Sic enim ait Apoſtolos ſtatuiſſe, & ſanctam Romanam Eccleſiam tenere. Populo vero ad ſacram Communionem accedenti, utramque partem Euchariſtiæ tradendam eſſe. Id enim & Chriſtum juſſiſſe, & Apoſtolis ubique terrarum inſtituiſſe, & omnes veteres Patres, & catholicos Epiſcopos ſecutos eſſe: & ſi quis contra faciat, eum, ut Gelaſius ait, committere ſacrilegium: & adverſarios hodie noſtros, qui exploſa atque abdicata communione, ſine verbo Dei, ſine veteri Concilio, ſine ullo catholico Patre, ſine exemplo Primitivæ Eccleſiæ, ſine etiam ratione, privatas Miſſas & * & mutilationem Sacramentorum defendant, idque non tantum contra expreſſum

Chryſoſ. ad Epheſ. Ser. 3.

De conſ. dist. 1. cap. omnes.

Diſt. 2. cap. Seculares.

De conſ. Diſt. 2. cap. peracta.

De conſ. Diſt. 1. cap. comperimus.

* *alit.* multitudinem.

expressum mandatum & jussum Christi, sed etiam contra omnem antiquitatem faciant, improbe facere, & esse sacrilegos.

Panem & Vinum dicimus esse sacra & cœlestia mysteria corporis & sanguinis Christi; & illis Christum ipsum, verum panem æternæ vitæ, sic nobis præsentem exhiberi, ut ejus corpus, sanguinemque per fidem vere sumamus: non tamen id ita dicimus, quasi putemus naturam panis & vini prorsus immutari atque abire in nihilum, quemadmodum multi proximis istis seculis somniarunt, neque adhuc potuerunt unquam satis inter se de suo somnio convenire. Neque enim id Christus egit, ut panis triticeus abjiceret naturam suam, ac novam quandam divinitatem indueret; sed ut nos potius immutaret, utque Theophylactus loquitur, transelementaret in corpus suum. Quid enim magis perspicue dici potest, quam quod Ambrosius ait, Panis & Vinum sunt quæ erant, & in aliud commutantur? aut quod Gelasius, Non desinit esse substantia panis, vel natura vini: aut quod Theodoritus, Post sanctificationem mystica symbola naturam

In Joan. cap. 6.

De sacra. lib. 4. c. 4.

In Dialog. 1. & 2.

In Sermone ad infantes.

turam ſuam propriam non abjiciunt: manent enim in priori ſua ſubſtantia, & figura, & ſpecie: aut quod Au-

De conſ. Diſt. 2. *c. Qui manducant.*

guſtinus, Quod videtis, panis eſt & calix, quod etiam oculi renunciant: quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, Panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis: aut quod Origenes,

In Mat. 19.

Ille panis qui ſanctificatur per verbum Dei, quod quidem ad materiam attinet, in ventrem abit, & in ſeceſſum ejicitur: aut quod Chriſtus non tantum poſt conſecrationem calicis, ſed etiam poſt * communionem

* *alit.* communicationem.

Luc. 22. 18.

dixit, Non bibam amplius de hac generatione vitis. Certum enim eſt ex vite progenerari vinum, non ſanguinem. Nec tamen cum iſta dicimus, extenuamus Cœnam Domini, aut eam frigidam tantum ceremoniam eſſe docemus, & in ea nihil fieri; quod multi nos docere calumniantur. Chriſtum enim aſſerimus, vere ſeſe præſentem exhibere in Sacramentis ſuis: in Baptiſmo, ut eum induamus: in Cœna, ut eum fide & ſpiritu comedamus, & de ejus cruce ac ſanguine habeamus vitam æternam: idque dicimus non perfunctorie, & frigide, ſed re ipſa & vere fieri.

fieri. Etsi enim Christi corpus dentibus & faucibus non attingimus, eum tamen fide, mente, spiritu, tenemus & premimus. Neque vero vana ea fides est, quæ Christum complectitur, nec frigide percipitur, quod mente, fide, & spiritu percipitur. Ita enim nobis in illis mysteriis, Christus ipse totus, quantus quantus est, offertur & traditur, ut vere sciamus, esse jam nos carnem de ejus carne, & os de ossibus ejus, & Christum in nobis manere, & nos in illo.

Itaque in peragendis mysteriis antequam ad sacram Communionem veniatur, recte admonetur populus, ut sursum habeant corda, & animos in cœlum dirigant: ibi enim esse illum, de quo nos oporteat satiari ac vivere. Et Cyrillus in percipiendis mysteriis, excludendas esse ait crassas cogitationes. Et Concilium Nicænum, ut græce citatur à quibusdam, diserte vetat, ne humiliter intenti simus ad propositum panem & vinum. Et ut Chrysostomus recte scribit, corpus Christi dicimus esse cadaver, nos oportere esse aquilas, ut intelligamus in altum subvolandum

De Consec. Dist. 1. cap. Quando.

dum esse, si velimus ad Christi corpus accedere. Hanc enim aquilarum esse mensam, non graculorum. Et Cyprianus, Hic, inquit, panis, cibus mentis est, non cibus ventris. Et Augustinus, Quomodo, inquit, tenebo absentem? Quomodo in cœlum mittam manum, ut ibi sedentem teneam? Fidem, inquit, mitte, & tenuisti.

De Cœna Domini.

In Joan. tract. 50.

Nundinationes vero & auctiones Missarum, & circumgestationes atque adorationes panis, & alias idololatricas & blasphemas ineptias, quas nemo istorum affirmare potest Christum & Apostolos tradidisse, in Ecclesiis nostris non ferimus: & Episcopos Romanos recte reprehendimus, qui sine verbo Dei, sine autoritate Sanctorum Patrum, sine exemplo, novo more, non tantum proponunt populo panem Eucharisticum divino cultu adorandum, sed etiam illum in equo gradario, quocunque ipsi iter faciunt, ut olim ignem Persicum, aut Isidis sacra, circumferunt, & Christi sacramenta ad scenam jam, & pompam traduxerunt; ut in ea re, in qua mors Christi inculcanda & celebranda erat, & in qua mysteria redem-

Libro de cæremoniis Ecclesiæ Rom.

redemptionis nostræ sancte ac reverenter erant agitanda, hominum oculi nihil aliud quam insanis spectaculis, & ludicra levitate pascerentur. Quod autem dicunt, & interdum etiam stultis persuadent, sese Missis suis posse distribuere atque applicare hominibus, (sæpe etiam nihil de ea re cogitantibus, nec quid agatur intelligentibus) omnia merita mortis Christi, & ridiculum, & ethnicum, & ineptum est. Fides enim nostra mortem & crucem Christi nobis applicat, non actio sacrificuli: Fides, inquit Augustinus, sacramentorum justificat, non sacramentum. Et Origines, Ille, inquit, est sacerdos, & propitiatio, & hostia, quæ propitiatio ad unumquemque venit per viam fidei. Atque ad hunc modum, sine fide, ne vivis quidem prodesse dicimus sacramenta Christi: mortuis vero multo minus. Nam quod de Purgatorio isti suo jactare solent, * etsi illud scimus non ita novum esse, tamen non aliud quam fatuum & anile commentum est. Augustinus quidem, modo hujusmodi quendam locum esse, ait; modo posse esse, non negat; modo dubitat, modo

Ad Rom. cap. 3. lib. 3.

Aug. in Psal. 85. In enchirid. c.6,7.

** De civ. Dei, l. 1. c.26. Contra Pelagianos, lib. hipognosticon. 5.*

modo prorſus pernegat, & in eo homines humana quadam benevolentia putat falli. Tamen ab hoc errore uno, tanto crevit ſeges ſacrificulorum, ut cum in omnibus angulis Miſſæ palam & publice venderentur, templa Dei facta fuerint tabernæ meritoriæ, & miſeris mortalibus perſuaſum fuerit, nihil prorſus eſſe vendibilius: iſtis quidem certe nihil erat utilius.

Ad Joan. Ep. 119.

De multitudine otioſarum cæremoniarum, ſcimus Auguſtinum graviter ſuo tempore conqueſtum eſſe. Itaque nos magnum earum numerum reſecavimus, quod illis ſciremus affligi conſcientias hominum, & gravari Eccleſiam Dei.

* *alit.* fieri poſſe.

1 *Cor.* 14. 40.

Retinemus tamen & colimus, non tantum ea quæ ſcimus tradita fuiſſe ab Apoſtolis, ſed etiam alia quædam, quæ nobis videbantur ſine Eccleſiæ incommodo * ferri poſſe: quod omnia cuperemus in ſacro cœtu, ut Paulus jubet, decenter, atque ordine adminiſtrari. Ea vero omnia, quæ aut valde ſuperſtitioſa, aut frigida, aut ſpurca, aut ridicula, aut cum ſacris Literis pugnantia, aut etiam ſobriis hominibus indigna eſſe

videbamus,

videbamus, qualia infinita ſunt hodie in papatu, prorſus ſine ulla exceptione repudiavimus : quod nollemus Dei cultum ejuſmodi ineptiis longius contaminari.

Precamur ea lingua, quam noſtri, ut par eſt, omnes intelligant : ut populus, quemadmodum Paulus monet, à communibus votis utilitatem communem capiat : quemadmodum omnes pii Patres, & catholici Epiſcopi, non tantum in Veteri, verumetiam in Novo Teſtamento, & precati ſunt ipſi, & populum precari docuerunt : ne, ut Auguſtinus ait, tanquam pſittaci & merulæ, videamur ſonare quod neſcimus. 1 Cor. 14.

Mediatorem & precatorem, per quem accedendum ſit ad Deum Patrem, non alium habemus quam Jeſum Chriſtum, cujus unius nomine, omnia à Patre impetrantur. Turpe autem & plane ethnicum eſt, quod in iſtorum Eccleſiis videmus paſſim fieri, non tantum quod infinitum numerum habere volunt precatorum, idque prorſus ſine autoritate verbi Dei, (ut, quemadmodum Hieremias ait, Divorum numerus æquet nunc, vel potius ſuperet numerum civitatum, *Hier.* 2. 28. & 11. 13.

C &

& miseri mortales nesciant, ad quem se potissimum debeant vertere:) quodque, cum tot sint ut numerari non possint, illis tamen singulis suum cuique ab illis munus & officium, quid impetrare, quid dare, quid efficere debeant, descriptum est: sed etiam quod ita, non tantum impie, sed etiam impudenter appellant Virginem matrem, ut se matrem esse meminerit, ut imperet Filio, ut in illum utatur jure suo.

Bernardus.

Dicimus Hominem natum esse in peccato, & in peccato vitam agere: neminem posse vere dicere, mundum esse cor suum: justissimum quemq; servum esse inutilem: Legem Dei perfectam esse, & à nobis requirere perfectam & plenam obedientiam: illi à nobis in hac vita satisfieri non posse ullo modo: neque esse mortalium quenquam, qui possit in conspectu Dei propriis viribus justificari: itaque unicum receptum nostrum & perfugium esse ad misericordiam Patris nostri per Jesum Christum, ut certo animis nostris persuadeamus, illum esse propitiationem pro peccatis nostris: ejus sanguine omnes labes nostras deletas esse: illum pacificasse

ficasse omnia sanguine crucis suæ: illum unica illa hostia, quam semel obtulit in cruce, omnia perfecisse, & ea causa, cum animam ageret, dixisse, *Joan. 19. 30.* Consummatum est: quasi significari vellet, persolutum jam esse pretium pro peccato humani generis.

Hoc sacrificium siqui sunt qui non putant esse satis, eant sane & quærant aliud melius. Nos quidem, & quia illud unicum esse scimus, uno contenti sumus, nec expectamus aliud: & quia semel tantum offerendum erat, non jubemus repeti; & quia plenum & omnibus numeris & partibus perfectum erat, non substituimus continentes hostiarum successiones.

Quamvis autem dicamus, nihil nobis esse præsidii in operibus & factis nostris, & omnem salutis nostræ rationem constituamus in solo Christo; non tamen ea causa dicimus, laxe & solute vivendum esse, quasi tingi tantum & credere, satis sit homini Christiano, & nihil ab eo aliud expectetur. Vera fides viva est, nec potest esse otiosa.

Sic ergo docemus populum, Deum vocasse nos, non ad luxum &

libidinem; ſed, ut Paulus ait, ad opera bona, ut in illis ambulemus: Deum eripuiſſe nos à poteſtate tenebrarum, ut ſerviamus Deo viventi, ut reſcindamus omnes reliquias peccati, ut in timore & tremore operemur ſalutem noſtram, ut appareat Spiritum ſanctificationis eſſe in membris noſtris, & Chriſtum ipſum per fidem in cordibus noſtris habitare.

Eph.2.10.

Poſtremo, credimus hanc ipſam carnem noſtram, in qua vivimus, quamvis mortua abierit in pulverem, tamen ultimo die redituram eſſe ad vitam, propter Spiritum Chriſti qui habitat in nobis. Tum vero, quicquid hic interim patimur ejus cauſa, Chriſtum abſterſurum eſſe omnem lacrymam ab oculis noſtris: & nos propter illum fruituros eſſe æterna vita, & ſemper futuros cum illo in gloria, Amen.

Iſtæ ſunt horribiles illæ hæreſes, quarum nomine bona pars orbis terrarum hodie à Pontifice inaudita condemnatur. In Chriſtum potius, in Apoſtolos, in Sanctos Patres lis intendenda fuit. Nam ab illis iſta non tantum profecta, ſed etiam conſtituta

stituta sunt: nisi isti forte velint dicere (quod etiam fortasse dicent) Christum non instituisse sacram Communionem, ut inter fideles distribueretur: aut Apostolos Christi, veteresque Patres dixisse privatas Missas in omnibus angulis templorum, modo denas, modo vicenas, uno die: aut Christum & Apostolos abegisse omnem plebem à Sacramento sanguinis: aut id quod ab ipsis hodie ubique fit (atque ita fit, ut eum condemnent pro hæretico, qui secus faciat) à Gelasio suo non appellari sacrilegium: aut non esse ista verba Ambrosii, Augustini, Gelasii, Thedoriti, Chrysostomi, Originis, panem & vinum in Sacramentis manere eadem quæ fuerant: illud, quod videtur in sacra mensa, esse panem: non desinere esse substantiam panis, & naturam vini: panis substantiam & naturam non mutari; aut illum ipsum panem, quod quidem ad materiam attinet, abire in ventrem, & in secessum ejici: aut Christum, Apostolos, & sanctos Patres, non precatos esse ea lingua, quæ à populo intelligeretur: aut Christum unica illa hostia quam semel obtulit, non

omnia perfeciſſe: aut illud ſacrificium fuiſſe imperfectum, ut nunc nobis opus ſit alio. Hæc illis omnia dicenda ſunt, niſi forte malint hoc dicere, omne jus & fas eſſe concluſum in ſcrinio pectoris pontificii: quodque olim quidam ex ejus aſſeclis & paraſitis non dubitavit dicere, illum poſſe diſpenſare contra Apoſtolum, contra Concilium, contra Canones Apoſtolorum: & iſtis exemplis atque inſtitutis & legibus Chriſti non teneri.

Diſt. 36. *Lector in Gloſſa.* *Diſt.* 81. *Presbyter.*

Iſta nos didicimus à Chriſto, ab Apoſtolis, & ſanctis Patribus, & eadem bona fide docemus populum Dei: atque ea cauſa hodie ab antiſtite, ſcilicet, religionis, appellamur hæretici.

O Deum immortalem! Ergo Chriſtus ipſe, & Apoſtoli, & tot Patres una omnes erraverunt? Ergo Origines, Ambroſius, Auguſtinus, Chryſoſtomus, Gelaſius, Theodoritus erant deſertores fidei Catholicæ? Ergo tot veterum Epiſcoporum & doctorum virorum tanta conſenſio nihil aliud erat quam conſpiratio hæreticorum? Aut quod tum laudabatur in illis, id nunc damnatum in nobis?

nobis? Quódque in illis erat catholicum, id nunc, mutatis tantum hominum voluntatibus, repente factum est schismaticum? Aut quod olim erat verum, nunc statim, quia istis non placet, erit falsum? Proferant ergo aliud Evangelium: aut causas ostendant, cur ista quæ tam diu in Ecclesia Dei publice observata, & approbata fuerint, nunc demum oportuerit revocari. Nos quidem illud verbum quod à Christo patefactum, & ab Apostolis propagatum est, scimus & ad salutem nostram, & ad omnem veritatem propugnandam, & ad omnem hæresin convincendam esse satis. Ex illo nos solo omne genus veterum hæreticorum, quos isti nos aiunt ab inferis revocasse, condemnamus: & Arianos, Eutychianos, Marcionitas, Ebionæos, Valentinianos, Carpocratianos, Tatianos, Novatianos, eosque uno verbo omnes, qui vel de Deo Patre, vel de Christo, vel de Sancto Spiritu, vel de ulla alia parte religionis Christianæ impie senserunt, quia ab Evangelio Christi coarguuntur, impios & perditos pronuntiamus, & usque ad inferorum portas

 dete-

deteſtamur: nec id ſolum, ſed etiam, ſi forte erumpant uſpiam, & ſeſe prodant, eos legitimis & civilibus ſuppliciis ſevere & ſerio coercemus.

Fatemur quidem novas quaſdam, & antea non auditas Sectas, Anabaptiſtas, Libertinos, Mennonios, Zuenkfeldianos, ſtatim ad exortum Evangelii extitiſſe. Verum agimus Deo noſtro gratias, ſatis jam orbis terrarum videt, nos nec peperiſſe, nec docuiſſe, nec aluiſſe iſta monſtra. Lege ſodes, quiſquis es, libros noſtros: proſtant ubique venales. Quid unquam ſcriptum eſt à quoquam noſtrorum hominum, quod poſſet aperte iſtorum favere inſaniæ? Immo nulla hodie regio ita libera eſt ab iſtis peſtibus, atque illæ ſunt, in quibus libere & publice docetur Evangelium. Quod ſi rem ipſam attente & recte putare velint, magnum hoc argumentum eſt, eſſe hanc Evangelii veritatem, quam nos docemus. Nam nec lolium facile ſine frumento naſci ſolet, nec palea ſine grano. Statim ab Apoſtolorum ipſorum temporibus, cum primum propagaretur Evangelium, quis neſcit quot

quot hæreses una exortæ fuerint? Quis unquam antea audierat Simonem, Menandrum, Saturninum, Basilidem, Carpocratem, Cerinthum, Ebionem, Valentinum, Secundum, Marcosium, Colorbasium, Heracleonem, Lucianum, Severum? Et quid istos commemoramus? Epiphanius numerat octoginta, Augustinus plures etiam distinctas hæreses, quæ unà creverint cum Evangelio. Quid ergo? An Evangelium, quod una cum illo hæreses nascerentur, non erat Evangelium? aut Christus ea causa non erat Christus?

Neque tamen apud nos, uti diximus, pullulat illa seges, qui publice & libere docemus Evangelium. Apud adversarios nostros, in cæcitate ac tenebris istæ pestes exordiuntur, & incrementa ac vires capiunt, ubi veritas tyrannide sævitiaque opprimitur, nec nisi in angulis, & occultis * congressionibus audiri potest, Faciant sane periculum; dent cursum liberum Evangelio, luceat veritas Jesu Christi, & radios in omnes partes porrigat: statim videbunt, ut nocturnam caliginem ad adspectum solis, ita istas umbras ad lu-

* al. *congressibus.*

cem Evangelii protinus evanuisse. Nam nos quidem omnes illas hæreses, quas isti nos alere & fovere calumniantur, illis interim sedentibus atque aliud agentibus, quotidie repellimus & propulsamus.

Quod autem dicunt nos in varias Sectas abiisse, & velle alios Lutheranos, alios Zuinglianos appellari, neque adhuc potuisse satis inter nos ipsos de summa doctrinæ convenire: quid illi dixissent, si primis illis temporibus Apostolorum, & Sanctorum Patrum extitissent? cum alius diceret, Ego sum Pauli; alius, Ego sum Cephæ; alius, Ego sum Apollo: cum Paulus Petrum reprehenderet: cum simultatis causa Barnabas à Paulo discederet: cum, ut autor est Origines, Christiani in tot jam factiones distracti essent, ut nomen tantum Christianorum commune, ne aliud autem præterea nihil, Christianorum simile retinerent: utque Socrates ait, dissensionum & sectarum causa in theatris à populo publice riderentur: cumque, ut ait Imperator Constantinus, tot essent dissentiones & rixæ in Ecclesia, ut ea calamitas videri possit omnem ali-

Eccles. Hist. l. 1. c. 6.

am

am superiorem calamitatem superesse: cum Theophilus, Epiphanius, Chrysostomus, Augustinus, Ruffinus, Hieronymus, omnes Christiani, omnes Patres, omnes Catholici, acerbissimis, atque etiam implacabilibus inter se contentionibus conflictarentur: cum, ut Nazianzenus ait, ejusdem corporis membra inter se consumerentur: cum Oriens ab Occidente de fermentato, & de Paschate, non ita magnis de rebus, scinderetur: cum in omnibus Conciliis nova subinde symbola, & nova decreta cuderentur? Quid isti tum dixissent? Ad quos se potissimum applicuissent? Quos fugissent? Cui Evangelio credidissent? Quos pro hæreticis, quos pro catholicis habuissent? Nunc duo tantum nomina, Lutherus & Zuinglius, quas istis tragœdias excitant? Ut quoniam illi duo de re aliqua nondum consentiunt, idcirco utrunque errasse, neutrum habuisse Evangelium, neutrum vere ac recte docuisse arbitremur?

Verum, ô Deus bone, quinam isti tandem sunt, qui dissentiones in nobis apprehendunt? An vero omnes isti inter se consentiunt? An singuli

satis

satis habent constitutum quid sequantur? An inter illos nullæ unquam dissensiones, nullæ lites extiterunt? Cur ergo Scotistæ & Thomistæ de merito congrui & condigni: de peccato originis in beata Virgine, de Voto solenni & simplici, non melius inter se conveniunt? Cur Canonistæ auricularem confessionem de jure humano, & positivo esse aiunt, Scholastici contra, de jure divino? Cur Albertus Pighius à Cajetano, Thomas à Lombardo, Scotus a Thoma, Ochamus à Scoto, Alliensis ab Ochamo, Nominales à Realibus dissentiunt? Utque taceam tot dissensiones Fraterculorum, & Monachorum (quod alii in piscibus, alii in oleribus, alii in calceis, alii in crepidis, alii in linea veste, alii in lanea sanctitatem constituunt: alii albati, alii pullati, alii latius, alii angustius rasi: alii soleati, alii nudipedes: alii cincti, alii discincti ambulant:) meminisse debent esse aliquos ex suis qui dicant, Christi corpus adesse in Cœna naturaliter: contra ex iisdem illis suis esse alios qui negent: esse alios qui dicant, corpus Christi in sacra Communione dentibus nostris

Ste. Gardinerus in Sophistica Diaboli. Richard. Faber. Recantatio Berengarii, Schola, & Glossa. Guimundus. De consec. Dist. 2. Ego Beren.

noſtris lacerari & atteri: rurſus eſſe alios, qui negent: eſſe alios qui ſcribant, corpus Chriſti in Euchariſtia eſſe quantum, eſſe alios contra qui negent: eſſe alios qui Chriſtum divina quadam potentia: alios qui benedicendo: alios qui quinque *Thomas.* conceptis verbis, alios qui eadem illa quinque verba repetendo, dicant conſecraſſe: eſſe alios qui in illis quinque verbis, [Hoc] pronomine demonſtrativo, putent panem triticeum: alios qui malint vagum quoddam individuum indicari: Eſſe *Gardinerus.* alios qui dicant canes & mures poſſe vere & reipſa comedere corpus Chriſti: eſſe alios qui id conſtanter pernegent: eſſe alios qui dicant, *De Conſec. Diſt. 2. Species. Gloſſa.* accidentia ipſa panis vinique nutrire poſſe: eſſe alios qui dicant, redire ſubſtantiam. Quid plura? Prolixum & permoleſtum eſſet omnia numerare. Ita univerſa forma horum religionis & doctrinæ, adhuc apud illos ipſos à quibus nata & profecta eſt, prorſus incerta, & controverſa eſt. Vix enim unquam inter ſe conveniunt, niſi forte, ut olim Phariſæi & Sadducæi, aut Herodes & Pilatus, contra Chriſtum.

Eant ergo ſane, & pacem potius inter ſuos domi ſanciant. Unitas quidem & conſenſio maxime convenit Religioni. Non tamen eſt ea certa & propria nota Eccleſiæ Dei. Summa enim erat conſenſio inter eos qui adorabant aureum vitulum, & inter eos qui conjunctis vocibus in Servatorem noſtrum Jeſum Chriſtum clamabant, Crucifige. Neque quia Corinthii diſſenſionibus inter ſe laborabant, aut quia Paulus à Petro, aut Barnabas à Paulo, aut Chriſtiani ſtatim ſub ipſis initiis Evangelii aliqua de re à ſe mutuo diſſidebant, idcirco nulla erat inter eos Eccleſia Dei? Illi quidem, quos iſti contumeliæ cauſa appellant Zuinglianos, & Lutheranos, (re autem vera ſunt utrique Chriſtiani, & inter ſeſe amici, ac fratres:) non de principiis aut fundamentis Religionis noſtræ, non Deo, non de Chriſto, non de Sancto Spiritu, non de ratione Juſtificationis, non de æterna Vita: tantum de una, nec ea ita gravi aut magna quæſtione, inter ſe diſſentiunt. Nec deſperamus, vel potius non dubitamus, brevi fore concordiam: & ſiqui ſunt, qui aliter

ter ſentiant quam par eſt, poſitis aliquando affectionibus & nominibus, Deum id illis eſſe patefacturum, ut re melius animadverſa atque explorata, quod olim in Calcedonenſi Concilio factum eſt, omnes diſſenſionum cauſæ & fibræ, ab ipſis radicibus extirpentur, & ἀμνηςίᾳ ſepeliantur ſempiterna. Amen.

Graviſſimum vero eſt, quod nos dicunt eſſe homines impios, & omnem Religionis curam abjeciſſe: quanquam non debet id multum nos movere, quod illi ipſi, à quibus objicitur, ſciunt contumelioſum & falſum eſſe. Nam Juſtinus Martyr autor eſt, cum primum Evangelium cœptum eſſet publicari, & Chriſti nomen patefieri, Chriſtianos omnes dictos fuiſſe ἀθέες. Cumque Polycarpus ſtaret pro judicio, populus his vocibus incitavit Proconſulem ad cædem & internecionem eorum omnium, qui Evangelium profiterentur, αἶρε τοὺ ἀθέες, hoc eſt, Tolle de medio iſtos homines impios, qui Deum non habent. Non quod Chriſtiani Deum revera non haberent, ſed quod ſaxa, & ſtipites, quæ tum pro Diis colebantur, non adorarent.

Euſeb. V. loc. lib. 4. *cap.* 15.

adorarent. Verum orbis terrarum ſatis jam videt, quid nos noſtrique ab iſtis, Religionis, & unius Dei noſtri cauſa perpeſſi ſumus. In carceres, in aquas, in ignes nos abjecerunt, & in noſtro ſanguine volutati ſunt; non quod aut adulteri eſſemus, aut latrones, aut homicidæ: ſed tantum quod agnoſceremus Evangelium Jeſu Chriſti, & ſperaremus in Deum vivum, quodque nimium (ô Deus bone!) juſte, vereque quereremur, traditionum inaniſſimarum cauſa violari ab iſtis legem Dei: & adverſarios noſtros, qui ſcientes & prudentes Dei juſſa ita obſtinate contemnerent, eſſe hoſtes Evangelii, & inimicos crucis Chriſti.

* *alit.* quum.

Verum iſti, * cum viderent doctrinam noſtram non poſſe recte accuſari, maluerunt in mores noſtros invehere: nos omnia recte facta damnare: ad licentiam & libidinem fores apperire: & populum ab omni ſtudio virtutis abducere. Et certe ea eſt, ſemperque fuit hominum omnium, etiam piorum & Chriſtianorum, vita, ut ſemper etiam in optimis & caſtiſſimis moribus tamen aliquid

aliquid posses desiderare : eaque propensio omnium ad malum, eaque omnium proclivitas ad suspicandum, ut quæ nec facta, nec cogitata unquam fuerint, audiri tamen, & credi possint. Utque in candidissima veste facile exigua notatur labes; ita in vita candidissima, facile levissima nota turpitudinis deprehenditur. Neque nos, aut * eos omnes qui amplexi sunt hodie doctrinam Evangelii, angelos esse arbitramur, & prorsus sine macula ulla rugaque vivere : aut istos vel ita cæcos, ut si quid in nobis notari queat, non possint id vel per tenuissimam rimam animadvertere : vel ita candidos, ut quidquam velint in meliorem partem interpretari : vel ita ingenuos, ut oculos suos velint in se reflectere, & mores nostros de suis moribus æstimare. Quod si rem ipsam ab initiis velimus repetere, scimus temporibus ipsis Apostolorum fuisse homines Christianos, propter quos nomen Domini blaspemaretur, & male audiret inter Gentes.

* alit. *omnes.*

Queritur apud Sozomenum Imperator Constantius, multos postquam ad Christianam Religionem accessis-

accessissent, evasisse deteriores. Et Cyprianus lugubri oratione describit corruptelam sui temporis. Disciplinam, inquit, quam Apostoli tradiderant, otium jam & pax longa corruperat. Studebant augendo patrimonio singuli, & obliti quid credentes, aut sub Apostolis ante fecissent, aut semper facere deberent, insatiabili cupiditatis ardore ampliandis facultatibus incubabant. Non in Sacerdotibus Religio devota, non in Ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina. Corrupta barba in viris, in fœminis forma fucata. Et ante illum Tertullianus, O miseros, inquit, nos, qui Christiani dicimur hoc tempore! Gentes agimus sub nomine Christi.

De lapsis.

Postremo, ne omnes commemoremus, Gregorius Nazianzenus de miserabili statu suorum temporum ita loquitur: Vitiorum, inquit, nostrorum causa, odio jam laboramus inter Gentes. Spectaculum etiam jam facti sumus, non solum angelis & hominibus, sed etiam omnibus impiis. Hoc loco erat Ecclesia Dei, cum primum lucere cœpisset Evan-

gelium,

gelium, cum nondum rabies tyrannorum refrixisset, aut gladius à Christianorum hominum cervicibus ablatus esset. Scilicet, non est novum, homines esse homines, etiamsi appellentur Christiani.

Sed isti cum ita odiose nos accusant, nihilne interim de se cogitant? An illi, quibus tam procul spectare, & quid in Germania, quidque in Anglia agitatur videre otium est, aut obliti sunt, aut videre non possunt quid agatur Romæ? An nos ab illis accusamur, de quorum vita nemo potest satis honeste & verecunde commemorare?

Nos quidem non sumimus id nobis hoc tempore, ut ea quæ una cum ipsis sepulta esse oportebat, in lucem & in conspectum proferamus. Non est id Religionis, non est verecundiæ, non est pudoris nostri. Ille tamen qui se Christi Vicarium & Ecclesiæ Caput dici jubet, qui audit ista Romæ fieri, qui videt, qui patitur, nihil enim aliud addimus, qualia ea sint, facile potest cum animo suo cogitare. Redeat enim illi sane in memoriam: cogitet Canonistas illos suos esse, qui populum docuerunt,

Johan. de Magist. de Temper. 3. Quæst. 7. Lata extra. de Bigamis. Quia circa.

cuerunt, ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum: quaſi illam doctrinam ex Mitione Comico didiciſſent: Non eſt peccatum, mihi crede, adoleſcentulum ſcortari. Cogitet, ſuos illos eſſe, qui decreverunt, Sacerdotem fornicationis cauſa non eſſe ſummovendum. Meminerit Cardinalem Campegium, Albertum Pighium, alioſque complures ſuos docuiſſe, Sacerdotem illum multo ſanctius & caſtius vivere, qui alit concubinam, quam qui uxorem habeat in matrimonio. Nondum ille, ſpero, oblitus eſt, multa eſſe Romæ publicarum meretricum millia, & ſe ex illis in ſingulos annos, vectigalis nomine, colligere ad triginta millia ducatorum. Oblivisci non poteſt, ſe Romæ lenocinium publice exercere, & de fœdiſſima mercede fœde ac nequiter delitiari. An omnia tum Romæ ſatis aut ſalva aut ſancta erant, cum Joanna fœmina integræ ætatis magis quam vitæ, eſſet Papa, & * ſe gereret pro capite Eccleſiæ: & cum ſe biennium totum in illa ſancta ſede aliorum libidini expoſuiſſet, poſtremo in luſtranda civitate, inſpectantibus Cardinalibus & Epiſcopis,

Statua ejuſdem fœminæ parturientis adhuc Romæ eſt.

* alit. *ſeſe.*

pis,

pis, palam pareret in publico?

Sed quid opus erat concubinas & lenones commemorare? vulgare enim jam illud Romæ & publicum, & non inutile peccatum est. Meretrices enim ibi jam sedent, non ut olim extra civitatem, obnupto & obvoluto capite, sed in Palatiis habitant, per forum vagantur aperta fronte, quasi id non tantum liceat, sed etiam laudi esse debeat. Quid plura? Illorum jam libidines terrarum orbi sunt satis notæ. D. Bernardus, de Pontificis familia, ipsoque adeo Pontifice, libere & vere scribit: Aula, inquit, tua, bonos recipit, non facit. Mali * ibi proficiunt, boni deficiunt. Et quicunque ille fuit, qui scripsit Opusculum Tripartitum, quod adjunctum est ad Concilium Lateranense; Tantus, inquit, hodie est luxus, non tantum in Clericis & Sacerdotibus, sed etiam in Prælatis & Episcopis, ut horribile sit auditu.

Gen. 38. 14, 15.

In Concilio delectorum Cardinalium. to.3.

De consideratione ad Eugenium.

* alit. *tibi.*

Atqui ista non tantum usitata sunt, & ea causa consuetudinis & temporis gratia approbata, (ut cætera sunt istorum fere omnia) sed etiam antiqua jam & putida. Quis enim non audivit quid Petrus Aloisius,

ſius, Pauli tertii filius, deſignarit in Coſmum Cherium Epiſcopum Fanenſem? quid Johannes Caſa Archiepiſcopus Beneventanus, Legatus Pontificis apud Venetos, ſcripſerit de horrendo ſcelere; & quod ne fando quidem audiri debeat, id verbis ſpurciſſimis, & ſcelerata eloquentia commendarit? Quis non audivit Alphonſum Diazium Hiſpanum, cum ea gratia Roma miſſus fuiſſet in Germaniam, innocentiſſimum & ſanctiſſimum virum Johannem Diazium fratrem ſuum, tantum quod amplexus eſſet Evangelium Jeſu Chriſti, & Romam redire nollet, nefarie atque impie interfeciſſe? Sed iſta, inquient, in Repub. optime conſtituta, etiam invitis Magiſtratibus, poſſunt interdum accedere: & bonis legibus vindicantur.

Eſto ſane. Sed quibus bonis legibus animadverſum eſt in iſtas peſtes? Petrus Aloiſius cum ea flagitia, quæ diximus, deſignaſſet, ſemper fuit in ſinu atque in deliciis apud patrem ſuum Paulum tertium. Diazius, interfecto fratre ſuo, Pontificis ope ereptus eſt, ne in eum animadverteretur bonis legibus. Joannes

nes Casa Archiepiscopus Beneventanus adhuc vivit: immo etiam Romæ, & in Sanctissimi oculis & conspectu vivit. Occiderunt fratrum nostrorum infinitos numeros, tantum quod vere ac pure crederent in Jesum Christum. At ex illo tanto numero meretricum, scortatorum, adulterorum, quem unquam, non dico, occiderunt, sed aut excommunicaverunt, aut omnino attigerunt? An vero, libidines, adulteria, lenocinia, scortationes, parricidia, incestus, & alia nequiora Romæ peccata non sunt? Aut si sunt in urbe Roma, in arce sanctitatis, à Vicario Christi, à successore Petri, à sanctissimo patre ita facile & * leviter, quasi peccata non sint, ferri possunt?

* *alit.* leniter.

O sancti Scribæ & Pharisæi, quibus ista sanctitas nota non fuit! O sanctitatem & fidem catholicam! Non ista Petrus Romæ docuit: Paulus non ita Romæ vixit. Non illi lenocinium publice exercuerunt: non illi vectigal & censum à meretricibus exegerunt: non illi adulteros & parricidas palam & impune tolerarunt: non eos in sinum(non

in

in Christianorum hominum cœtum receperunt. Non debebant isti tantopere exaggerare vitam nostram. Consultius multo fuit, ut prius vel approbarent hominibus, vel certe occultius aliquanto tegerent vitam suam.

Nam nos quidem utimur priscis & avitis legibus, & quantum his moribus & temporibus, in tanta corruptela rerum omnium potest fieri, disciplinam Ecclesiasticam [7] diligenter & serio administramus. Prostibula quidem meretricum, & concubinarum, aut scortatorum greges non habemus: nec adulteria matrimoniis anteponimus: nec lenocinium exercemus: nec de fornicibus stipendia colligimus: nec incesta, & flagitiosas libidines, nec Aloisios, nec Casas, nec Diazios parricidas impune ferimus. Nam si ista nobis placuissent, nihil opus erat, ut ab istorum societate, ubi ea vigent & habentur in pretio, discederemus, & ea causa in odia hominum, & in certissima pericula incurreremus. Habuit Paulus quartus ante non ita multos menses Romæ in carcere aliquot fratres Augustinianos, & complures Episcopos,

pos, & magnum numerum aliorum piorum hominum, religionis causa. Habuit tormenta: exercuit in illos quæstiones: nihil reliquit intentatum. Ad extremum ex illis omnibus, quot potuit mœchos, quot scortatores, quot adulteros, quot incestos invenire? Sit Deo nostro gratia: etsi illi non sumus, quos esse oportebat, quosque profitemur: tamen, quicunque sumus, si cum istis conferamur, vel vita vostra atque innocentia, facile has calumnias refutabit. Nos enim non tantum libris & concionibus, sed etiam exemplis & moribus populum ad omne genus virtutis, & recte factorum cohortamur. Evangelium docemus non esse ostentationem scientiæ, sed legem vitæ; utque Tertullianus ait, Christianum hominem non loqui magnifice oportere, sed magnifice vivere; nec auditores, sed factores legis justificari apud Deum. Ad hæc omnia hoc etiam solent addere, idque omni conviciorum genere amplificare, nos esse homines turbulentos, Regibus sceptra de manibus eripere, populum armare, tribunalia evertere, leges rescindere, possessiones dissipa-

In Apologet. 45.

D re,

re, regna ad popularem statum revocare. sursum deorsum omnia confundere: breviter in Repub. nihil integrum esse velle. O quoties his verbis inflammaverunt animos Principum, ut illi in herba extinguerent lucem Evangelii, priusque illud odisse inciperent, quam nosse possent: utque Magistratus, quoties aliquem videret nostrum, toties se putaret hostem videre suum!

Tertullian. in Apolog. 1. 2 & 3.

Molestum quidem nobis esset ita odiose accusari gravissimo crimine Majestatis, nisi sciremus Christum ipsum aliquando, & Apostolos, & infinitos alios homines pios & Christianos, vocatos fuisse in invidiam, eodem fere crimine. Nam Christus quidem quamvis docuisset dandum Cæsari quod esset Cæsaris: tamen accusatus est seditionis, quod res novas moliri, & regnum appetere diceretur: itaque declamatum est pro tribunalibus publice adversus eum: Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Et Apostoli, quamvis semper & constanter docuissent obtemperandum esse Magistratibus, omnem animam superioribus Potestatibus esse subditam; idque non tantum

Joan. 19. 12.

tum

tum propter iram & vindictam, sed etiam propter conscientiam: tamen dicti sunt commovere populum, & multitudinem ad rebellionem incitare. * Amanus hoc maxime pacto, genus & nomen Judæorum adduxit in odium apud Regem Assuerum, quod illos diceret esse populum rebellem & contumacem, & Principum edicta & jussa contemnere. Impius Rex Achabus, Eliæ Prophetæ Dei, Tu, inquit, conturbas Israel. Amasias sacerdos Bethel, apud Regem Hieroboam accusat Amos Prophetam conspirationis: Ecce, inquit, Amos conjurationem fecit contra te, in medio domus Israel. Breviter, Tertullianus ait, adversus omnes Christianos hanc suo tempore accusationem fuisse publicam: esse illos proditores, esse perduelles, esse hostes humani generis.

* alit. *Hamanus.* *Hest.* 3. 8, &c.

3 *Reg.* 18. 18.

Amos 7. 10.

In Apol. cap. 37.

Quare si nunc quoque veritas male audiat, & eadem cum sit, iisdem nunc contumeliis afficiatur, quibus affecta est olim; etsi id molestum & ingratum est, novum tamen aut insolens videri non potest.

Facile istis fuit ante annos quadraginta, ista maledicta, & alia gra-

viora in nos confingere, cum in mediis illis tenebris exoriri primum cœpisset! & lucere radius aliquis ignotæ tum & inauditæ veritatis; cum Martinus Lutherus, & Huldericus Zuinglius, præstantissimi viri, & ad illustrandum orbem terrarum à Deo dati, primum accessissent ad Evangelium: cum & res adhuc nova esset, & eventus incertus, & animi hominum suspensi atque attoniti, & aures apertæ ad calumnias, & nullum in nos tam grave flagitium fingi posset, quod non propter rei ipsius novitatem atque insolentiam, facile à populo crederetur. Ita enim veteres hostes Evangelii, Symmachus, Celsus, Julianus, Porphyrius, olim aggressi sunt accusare omnes Christianos seditionis, & Majestatis, antequam aut Princeps, aut populus, quinam illi Christiani essent, aut quid profiterentur, aut quid crederent, aut quid vellent, scire possent. Nunc vero postquam etiam hostes nostri vident, & negare non possunt, nos semper omnibus dictis nostris, scriptisque diligenter admonuisse populum officii sui, ut Principibus suis & Magistratibus, quamvis impiis, obtem-

obtemperarent, idque & usus ipse, & experientia satis docet, & omnium hominum, quicunque atque ubicunque sunt, oculi vident & contestantur: putidum erat ista objicere, &, cum nova & recentia crimina nulla essent, obsoletis tantum mendaciis nobis invidiam facere voluisse.

Agimus enim Deo nostro, cujus hæc solius causa est, gratias, in omnibus regnis, ditionibus, Rebuspub. quæ ad Evangelium accesserunt, nullum unquam adhuc hujusmodi exemplum extitisse. Nullum enim nos regnum evertimus: Nullius ditionem aut jura minuimus: Rempub. nullam turbavimus. Manent adhuc suo loco, & avita dignitate Reges Angliæ nostræ, Daniæ, Suetiæ, Duces Saxoniæ, Comites Palatini, Marchiones Brandeburgici, Lantgravii Hessiæ, Respub. Helvetiorum, & Rhætorum, & liberæ Civitates, Argentina, Basilea, Francofordia, Ulma, Augusta, Norimberga, omnes eodem jure, eodemque statu quo fuerunt antea, vel potius, quia propter Evangelium populum habent obsequentiorem, multo meliore. Eant

ſane in illa loca, ubi nunc Dei beneficio auditur Evangelium, Ubi plus majeſtatis? Ubi minus faſtus & tyrannidis? Ubi Princeps magis colitur? Ubi populus minus tumultuatur? Ubi unquam fuit publica res, ubi Eccleſia tranquillior?

At ruſtici, inquies, à principio hujus doctrinæ paſſim cœperunt furere, & tumultuari per Germaniam. Eſto. At in illos promulgator hujus doctrinæ Martinus Lutherus vehementiſſime atque acerrime multa ſcripſit, eoſque ad pacem & ad obedientiam revocavit.

Quod autem objici ſolet interdum ab hominibus imperitis rerum, de mutato ſtatu, Helvetiorum, & interfecto Duce Auſtriæ Leopoldo, & patria in libertatem vindicata, factum eſt id (uti ex omnibus hiſtoriis ſatis conſtat) ante annos ducentos ſexaginta, ſub Bonifacio octavo, cum maxime vigeret poteſtas Pontificum, ducentos circiter annos antequam Huldericus Zuinglius, aut docere inciperet Evangelium, aut omnino natus eſſet. Ex eo vero tempore ſemper illi omnia pacata & tranquilla habuerunt, non tantum ab hoſte

ſte externo, ſed etiam à tumultu inteſtino.

Quod ſi peccatum fuit patriam ſuam ab externa dominatione, præſertim cum inſolenter & tyrannicè opprimerentur, liberare: tamen vel nos alienis, vel illos avitis criminibus onerare, & iniquum, & abſurdum eſt.

Sed ô Deum immortalem! an Romanus Epiſcopus accuſabit nos perduellionis? An ille docebit populum obtemperare, atque obſequi Magiſtratibus? Aut omnino rationem Majeſtatis habet ullam? Cur ergo nunc ille, (quod nullus veterum Epiſcoporum Romanorum unquam fecit) quaſi omnes Reges & Principes, quicunque atque ubicunque ſint, velit eſſe ſervos ſuos, patitur ſe à ſuis paraſitis, Dominum dominantium appellari? Cur ille ſe jactat eſſe Regem regum, & habere jus * regium in ſubditos? *Auguſt. Steuchus. Auton. de Roſellis.*

* alit. *Regum.*

Cur omnes Imperatores & Monarchas jurejurando adigit in verba ſua? Cur Majeſtatem Imperatoriam ſeptuagies ſepties ſe inferiorem eſſe glorlatur: idque ea maxime cauſa, quod Deus duo lumina, in cœlo fecerit: *De Major. & obed. ſolit.*

cerit: quodque cœlum & terra non in duobus principiis, ſed in uno principio creata fuerint? Cur ille, ejuſque ſectatores, Anabaptiſtarum & Libertinorum more, quo licentius & ſecurius graſſarentur, jugum excuſſerunt; & ſe ab omni civili poteſtate exemerunt?

De Major, & obed. Unam ſanctam.

Cur ille Legatos ſuos, hoc eſt, callidiſſimos exploratores, habet tanquam in inſidiis, in aulis, in conciliis, in cubiculis Regum omnium? Cur ille, ubi viſum eſt, Principes Chriſtianos inter ſe committit, & pro ſua libidine turbat ſeditionibus orbem terrarum? Cur proſcribit, & pro Ethnico & Pagano haberi vult, ſi quis Princeps Chriſtianus ab imperio ſuo diſceſſerit: & indulgentias ita liberaliter pollicetur, ſi quis quacunque ratione interficiat hoſtem ſuum? An ille conſervat imperia & regna, aut omnino conſultum cupit otio publico? Ignoſcere nobis debes, pie lector, ſi iſta videmur acrius & vehementius agere, quam deceat homines Theologos. Tanta enim eſt rei indignitas, tantaque in Pontifice, tamque impotens libido dominandi, ut aliis verbis aut tranquillius proponi

poni non possit. Ille enim in publico concilio ausus est dicere, omne jus regum omnium à se pendere. Ille ambitionis, & regnandi causa distraxit Romanum Imperium,& commovit, ac laceravit orbem Christianum. Ille Romanos atque Italos, seque adeo ipsum jurejurando, quo Imperatori Græco obstringebatur, perfide liberavit: & subditos ad defectionem solicitavit: & Carolum Magnum Martellum è Gallia in Italiam evocavit: & eum novo more Imperatorem fecit. Ille Gallorum Regem Chilpericum, non malum Principem, tantum quod ipsi non placeret, de regno dejecit, & in ejus locum Pipinum surrogavit. Ille ejecto (si id efficere potuisset) Philippo Pulchro Rege, decrevit atque adjudicavit regnum Galliæ Alberto Regi Romanorum. Ille florentissimæ civitatis, & Reipublicæ Florentiæ, patriæ suæ, opes fregit, eamque è libero & tranquillo statu, unius libidini in manum tradidit. Ille cohortatione sua effecit, ut tota Sabaudia hinc ab Imperatore Carolo quinto, inde à Gallorum Rege Francisco, misere discerperetur, & infelici

Clemens 5. in Concil Viennensi.
Leo Papa 3.
Zacharias Papa.
Clemens Papa 7.
Idem Clemens.

 Duci,

Duci, vix una civitas quo se reciperet, relinqueretur.

Tædet exemplorum, & molestum esset omnia Romanorum Pontificum egregie facta commemorare. Quarum, obsecro, partium erant illi, qui Henricum septimum Imperatorem veneno sustulerunt in Eucharistia? qui Victorem Papam in sacro calice? qui Joannem nostrum Regem Angliæ in mensario poculo? Quicunque illi tandem, & quarumcunque partium fuerint, Lutherani certe, aut Zuingliani non fuerunt. Quis hodie summos Reges & Monarchas admittit ad oscula beatorum pedum? Quis Imperatorem jubet sibi obstare ad frænum: & Gallorum Regem ad ferrum illud pensile quo in equum ascenditur? Quis Franciscum Dandalum, Ducem Venetiarum, Regem Cretæ ac Cypri, catenis vinctum abjecit sub mensam suam, ut ossa liguriret inter canes; Quis Imperatori Henrico sexto, Romæ diadema non manu, sed pede imposuit: & eodem pede rursus dejecit, atque etiam addidit, habere se potestatem & creandi Imperatores, & summovendi? Quis Henricum filium

Sabellicus.

Cœlestinus Papa.

Hildebrandus Papa.

um armavit in Imperatorem Henricum quartum patrem suum: effecitque ut pater à filio suo caperetur, & detonsus atque ignominiose habitus, conjiceretur in monasterium, & inedia, ac mœrore contabesceret. Quis cervices Imperatoris Friderici subjecit fœdum in modum pedibus suis: & quasi id non esset satis, addidit etiam insuper ex Psalmis Davidis, Super aspidem & Basiliscum ambulabis, conculcabis leonem & draconem: quale exemplum spretæ & contemptæ Majestatis, nunquam antea ulla memoria auditum fuerat: nisi forte vel in Tamberlane Scytha, homine fero & barbaro, vel in Sapore Rege Persarum? *Alexander 3.*

Omnes isti fuerunt Papæ: omnes Successores Petri: omnes Sanctissimi, quorum singulas voces, singula nobis oporteat esse Evangelia.

Si nos rei sumus Majestatis, qui Principes nostros colimus, qui illis omnia, quantum quidem per Verbum Dei fas est, deferimus, qui pro illis precamur; quid ergo isti sunt, qui non tantum hæc fecerunt omnia, quæ diximus, sed etiam ea quasi optime facta comprobarunt? An vero illi

illi aut ad hunc modum docent populum revereri Magiſtratum; aut ſatis verecunde poſſunt nos, tanquam homines ſeditioſos, & perturbatores pacis publicæ, & Majeſtatis contemptores accuſare? Nam nos quidem nec jugum excutimus, nec regna movemus, nec Reges aut facimus aut dejicimus, nec imperia transferimus, nec Regibus noſtris venena propinamus, nec illis pedes oſculandos porrigimus, nec pedibus noſtris illorum cervicibus inſultamus. Hæc potius eſt Profeſſio, hæc eſt Doctrina noſtra; omnem animam, quæcunque tandem ea ſit, ſive ſit Monachus, ſive Evangeliſta, ſive Propheta, ſive Apoſtolus, oportere Regibus & Magiſtratibus eſſe ſubditam; & Pontificem adeo ipſum (niſi Evangeliſtis, niſi Prophetis, niſi Apoſtolis major videri velit) quod veteres Epiſcopi Romani melioribus temporibus ſemper fecerunt, oportere Imperatorem dominum ſuum & agnoſcere, & appellare. Nos publice docemus, ita obtemperandum eſſe Principibus, tanquam hominibus à Deo miſſis: quique illis reſiſtit, illum Dei ordinationi reſiſtere. Hæc ſunt inſtituta

Chryſoſt. in 13. ad Roman.

Greg. ſæpe in epiſt.

tuta

tuta nostra: hæc in libris, hæc in concionibus nostris, hæc in moribus, & modestia populi nostri elucescunt.

Illud vero, quod nos dicunt discessisse ab unitate Ecclesiæ catholicæ, non tantum est odiosum, sed etiam, etsi verum non est, tamen speciem aliquam & similitudinem habet veri. Apud populum vero & imperitam multitudinem, non tantum vera & certa fidem faciunt, sed etiam siquæ sunt, qui videri possint verisimilia. Itaque videmus vafros homines, & callidos, quibus vera non suppeterent, semper verisimilibus pugnavisse; ut qui rem ipsam penitus intueri non possent, specie saltem aliqua & probabilitate caperentur. Olim quod veteres Christiani, Patres nostri, cum preces Deo adhiberent, ad orientem Solem converterentur, erant qui dicerent, eos Solem venerari, & habere pro Deo. Cumque illi dicerent, se, quod ad æternam & immortalem vitam attinet, non aliunde vivere, quam de carne & sanguine ejus Agni, qui non haberet labem, hoc est, Servatoris nostri Jesu Christi: invidi & inimici

Tertul. in Apol. cap. 16.

Tertul. in Apol. ca. 7, 8, 9. ci crucis Christi (quibus id tantum erat curæ, ut Religio Christiana quacunque ratione male audiret) persuaserunt populo, esse eos homines impios, mactare humanas hostias, & sanguinem humanum bibere. Cumque illi dicerent, apud Deum nec marem esse nec fœminam, nec omnino, quod ad justitiam adipiscendam attinet, distinctionem esse ullam personarum, seque omnes inter se sorores fratresque salutarent; *Idem cap. 39.* non deerant qui calumniarentur, Christianos nullum habere inter se discrimen aut ætatis, aut generis: sed omnes bestiarum ritu promiscue inter se concumbere. Et cum precationis & Evangelii audiendi causa sæpe inter se in crypta, & abdita quædam loca convenirent; quod idem interdum ab hominibus conjuratis soleret fieri, rumores publice spargebantur, eos conspirare inter se, & habere consilia vel de occidendis Magistratibus, vel de evertenda Repub. *Augustinus.* Quodque ad agitanda sacra Mysteria, de instituto Christi adhiberent panem & vinum, putabantur à multis non Christum colere, sed Bacchum & Cererem: quod illa nu-

mina

mina ab Ethnicis hominibus profana superstitione, simili ritu, pane & vino colerentur.

Credebantur ista à multis, non quod vera essent (quid enim esse posset minus?) sed quod essent verisimilia, & specie aliqua veri possent fallere.

Ita isti nos calumniantur esse hæreticos, ab Ecclesia & Christi Communione discessisse: non quod ista vera esse credant, (neque enim id illis curæ est,) sed quod ea hominibus imperitis possint aliqua forte ratione videri vera. Nos enim discessimus, non ut hæretici solent, ab Ecclesia Christi, sed, quod omnes boni debent, à malorum hominum & hypocritarum contagione. Hic tamen isti mirifice triumphant: illam esse Ecclesiam: illam esse Sponsam Christi: illam esse Columnam Veritatis: illam esse Arcam Noe, extra quam nulla salus sperare possit: Nos vero discessionem fecisse: Christi tunicam lacerasse, à corpore Christi avulsos esse; & à fide Catholica defecisse. Cumque nihil relinquant indictum quod in nos, quamvis falso & calumniose dici possit, hoc tamen

men unam non possunt dicere, nos vel à Verbo Dei, vel ab Apostolis Christi, vel à Primitiva Ecclesia descivisse.

Atque nos Christi & Apostolorum, & sanctorum Patrum, Primitivam Ecclesiam semper judicavimus esse Catholicam: nec eam dubitamus Arcam Noe, Sponsam Christi, columnam & firmamentum Veritatis appellare, aut in ea omnem salutis nostræ rationem collocare.

Odiosum quidem est, à societate, cui assueveris, discedere; maxime vero illorum hominum, qui quamvis non sint, tamen videantur saltem, atque appellentur Christiani. Et certe nos istorum Ecclesiam, qualiscunque tandem ea nunc est, vel nominis ipsius causa, vel quod in ea Evangelium Jesu Christi aliquandò vere ac pure illustratum fuerit, non ita contemnimus nec ab ea nisi necessario, & perinviti discessionem fecissemus. Sed quid si in Ecclesia
Mat. 24. 15. Dei idolum excitetur, & desolatio illa, quam Christus futuram prædixit stet palam in loco sancto? Quid si arcam Noe prædo aliquis, aut pira-

ta

ta occupet? Certe isti, quoties Ecclesiam nobis prædicant, se ipsos solos eam faciunt, & omnes illos titulos sibi ipsis adscribunt: atque ita triumphant, ut olim illi, qui clamabant, Templum Domini, Templum Domini: aut ut Pharisæi & Scribæ, *Joan.* 8. cum jactarent se esse filios Abra- 39. ham.

Ita inani splendore imponunt simplicibus, nosque nomine ipso Ecclesiæ quærunt obruere: ut si latro, occupata domo aliqua aliena, & vel vi exturbato, vel interfecto domino, eam postea adscribat sibi, & herilem filium de possessione dejiciat: aut si Antichristus, postquam occupabit Templum Dei, dicat postea illud jam esse suum, & nihil ad Christum pertinere. Nam isti quidem cum in Ecclesia Dei nihil Ecclesiæ simile reliquerint, Ecclesiæ tamen patroni & propugnatores videri volunt: prorsus ut Gracchus olim defendebat ærarium, cum largitionibus faciendis, & insanis sumptibus ærarium funditus, effudisset. Nihil autem unquam tam impium aut absurdum fuit, qui Ecclesiæ nomine facile tegi & defendi posset.

Faciunt

Faciunt enim etiam vespæ favos; & impii cœtus habent similes Ecclesiæ Dei.

At non quicunque dicuntur populus Dei, sunt statim populus Dei: nec quicunque, sunt ex patre Israele, sunt omnes Israelitæ. Hæretici Ariani se solos jactabant esse Catholicos: cæteros omnes modo Ambrosianos, modo Athanasianos, modo Johannitas appellabant. Nestorius, ut ait Theodoritus, cum esset hæreticus, tamen tegebat se τῆς ὀρθοδοξίας προσχήματι, hoc est, specie quadam, ac velo Orthodoxæ fidei. Ebion, quamvis sentiret cum Samaritanis, tamen ut Epiphanius ait, apellari volebat Christianus. Mahometani hodie, quamvis eos ex omnibus historiis satis constet, idque ipsi negare non possint, ab Agara ancilla ducere originem, tamen quasi oriundi sint à Sara muliere libera, & uxore Abrahami, nominis ipsius, & stirpis causa, malunt appellari Saraceni.

Aug. epist. 48. ad Vincen. 05

Ita Pseudoprophetæ omnium temporum qui sese Prophetis Dei, qui Esaiæ, qui Hieramiæ, qui Christo, qui Apostolis opponebant, nihil unquam

quam æque crepabant, atque nomen Ecclesiæ. Neque eos alia de causa ita acerbe lacerabant, aut persugas & apostatas appellabant, quam quod à sua societate discessissent, & instituta majorum non observarent. Quod si nos hominum tantum illorum, à quibus tum Ecclesia regebatur, judicium sequi, aliud autem nihil, nec Deum, nec ejus verbum spectare volumus: negari prorsus non potest, Apostolos, quod à Pontificibus & Sacerdotibus, hoc est, ab Ecclesia Catholica defecissent, & illis invitis & reclamantibus, multa in Religione innovassent, recte fuisse ab illis, & secundum leges condemnatos. Itaque, ut Antæum aiunt olim ab Hercule tollendum fuisse à Terra matre, antequam ab eo posset vinci: ita adversarii nostri, ab ista matre sua, hoc est, ab ista inani specie atque umbra Ecclesiæ, quam præ se gerunt, levandi sunt: alioqui non possunt cedere Verbo Dei. Itaque Hieremias, nolite, inquit, tantopere jactare, esse apud vos Templum Domini: vana ea fiducia est: Sunt enim ista, inquit, verba mendacii. Et Angelus in Apocalypsi: *Hier.7.4.*

Dicunt,

Dicunt, inquit, se Judæos esse, at
Apoc. 2. 9. sunt Synagoga Satanæ. Et Christus,
cum Pharisæi jactarent genus & sanguinem Abrahami: Vos, inquit, ex
Joan. 8. 44. Diabolo patre estis: Abrahamum enim patrem non refertis. Ac si illis ita diceret: Non estis id quod tantopere dici vultis. Imponitis populo inanibus titulis, & ad evertendam Ecclesiam abutimini nomine Ecclesiæ. Quare hoc istos primum liquido & vere probasse oportuit: Ecclesiam Romanam esse veram & orthodoxam Ecclesiam Dei, eamque, ut hodie ab ipsis administratur, cum primitiva Christi, Apostolorum, & sanctorum Patrum Ecclesia, quam non dubitamus fuisse Catholicam, convenire. Nos quidem, si inscitiam, si errorem, si superstitionem, si cultum idolorum, si hominum inventa, eaque sæpe pugnantia cum sacris Scripturis, judicassemus, aut placere Deo, aut ad æternam salutem esse satis: aut si statuere potuissemus, Verbum Dei, ad aliquot tantum annos fuisse scriptum, postea oportuisse abrogari: aut omnino, dicta & jussa Dei subjicienda esse voluntati humanæ, ut quicquid ille dicat, aut jubeat,

jubeat, nisi Romanus Episcopus idem velit & jubeat, pro irrito & indicto habendum sit: si hæc in animum nostrum inducere potuissemus credere: fatemur nihil fuisse causæ, cur istorum societatem relinqueremus. Quod autem nunc fecimus, ut discederemus ab illa Ecclesia, cujus errores testati, ac manifesti essent: quæque jam aperte discessisset à Verbo Dei: neque tam ab ea, quam ab ejus erroribus; idque non turbulente aut improbe, sed tranquille ac modeste faceremus: nihil aut à Christo, aut ab Apostolis fecimus alienum. Neque enim ea est Ecclesia Dei, quæ infuscari labe aliqua non possit, aut non interdum egeat instauratione: alioqui quid tot Coitionibus & Conciliis opus est; sine quibus, ut ait Ægidius, stare fides Christiana non potest? Quoties enim, inquit, Concilia intermittuntur, toties Ecclesia à Christo derelinquitur. Aut si nihil periculi est, ne quid Ecclesia detrementi accipiat: quid opus est, ut nunc quidem est apud istos, inanibus nominibus Episcoporum? Cur enim illi Pastores appellantur, si oves nullæ sunt quæ possint errare?

In Lateran. Concil. sub Julio 2.

errare? Cur vigiles, si civitas nulla est quæ possit prodi? Cur columnæ, si nihil est quod possit ruere? Statim ab initio rerum, Ecclesia Dei cœpta est propagari, eaque instructa cœlesti verbo, quod Deus ipse fuderat ab ore suo: instructa sacris cæremoniis, instructa Spiritu Dei, instructa Patriarchis & Prophetis: atque ita continuata est ad ea usque tempora, cum Christus sese ostenderet in carne.

Sed, ô Deum Immortalem! quoties ea interim, & quam horribiliter obscurata atque imminuta est! Ubi enim ea tum fuit, cum omnis caro
Gen. 6, 12. contaminasset viam suam super terram? Ubi ea fuit, cum ex omni mortalium numero, octo tantum essent homines, & ne illi quidem omnes casti, ac pii, quos Deus à communi clade, atque interitu vellet esse superstites? Cum Elias Propheta
3 *Reg.* 19. 14. ita lugubriter & acerbe quereretur, se solum ex omni terrarum orbe relictum esse, qui Deum vere, & rite
Esai. 1. 21, 22. coleret: cumque Esaias diceret, Argentum populi Dei, hoc est, Ecclesiæ, factum esse scoriam: & civitatem eam, quæ aliquando fidelis fuerat,

erat, factam esse meretricem; & in ea à capite usque ad calcem, in toto corpore nihil esse integrum: aut cum Christus diceret, Domum Dei, à Pharisæis & Sacerdotibus factam esse speluncam latronum? Scilicet Ecclesia, Ut ager frumentarius, nisi exaretur, nisi subigatur, nisi colatur, nisi curetur, pro tritico carduos, & lolium & urticas proferet. Itaque Deus subinde misit Prophetas & Apostolos, postremo etiam Christum suum, qui populum in viam reducerent, & Ecclesiam vacillantem in integrum instaurarent. Neve quis dicat hæc in lege tantum, in umbra atque in infantia contigisse, cum figuris & cæremoniis veritas tegeretur, cum nihil adhuc ad perfectum adductum esse, cum lex non in cordibus hominum, sed in lapidibus incideretur (etsi ridiculum est illud quoque:) idem enim omnino erat etiam tum Deus, idem Spiritus, idem Christus, eadem Fides, eadem Doctrina, eadem Spes, eadem Hæreditas, idem fœdus, eadem vis Verbi Dei: Et Eusebius ait, Omnes fideles usque ab Adamo, re quidem ipsa Christianos fuisse, quamvis non ita dice-

Matth. 21. 13.

Eccl.Hist, lib. 1. *cap.* 4.

dicerentur: ne quis, inquam, ita dicat, Paulus Apostolus jam tum in Evangelio, in perfectione, in luce, similes errores & lapsus deprehendit; ut ad Galatas, quos jam antea instituerat, necesse habuerit ita scri-
Gal. 4. 11. bere: Vereor ne inter vos frustra laboraverim, & vos frustra audiveri-
ver. 19. tis Evangelium. Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis. Nam de Corinthiorum Ecclesia, quam illa fœde fuerit inquinata, nihil est necesse dicere. Jam vero, an Galatarum & Corinthiorum Ecclesiæ labi potuerunt, sola Romana Ecclesia errare, & labi non potest? Certe Christus tanto ante prædixit de Ecclesia sua, fore ali-
Mat. 24. 15. quando tempus, cum desolatio staret in loco sancto. Et Paulus Antichri-
2 Thes. 2. 4. stum ait, aliquando positurum esse tabernaculum suum in Templo Dei: & futurum ut homines sanam doctri-
2 Tim. 4. 3. nam non sustinerent, sed in ipsa Ecclesia ad fabulas converterentur. Et
2 Pet. 2. 1. Petrus, futuros, ait, in Ecclesia Christi magistros mendaciorum. Et Daniel Propheta, de ultimis temporibus An-
Dan. 8. 12. tichristi, Veritas, inquit, eo tempore prosternetur, & conculcabitur in terra.

terra. Et Christus, tantam ait fore calamitatem & confusionem rerum, ut etiam electi, si posset fieri, abducendi sint in errorem. Atque ista omnia futura, non apud Paganos aut Turcas, sed in loco sancto, in templo Dei, in Ecclesia, in cœtu ac societate illorum, qui professuri sint nomen Christi. *Mat.* 24. 24.

Et, quamvis ista vel sola possint homini prudenti esse satis, ne temere patiatur imponi sibi nomine Ecclesiæ, ut ne quid in eam ex Verbo Dei velit inquirere: tamen multi etiam sæpe Patres, viri docti and pii, vehementer questi sunt, hæc omnia suis temporibus accidisse. Deus enim in media illa caligine tamen voluit esse aliquos, qui, etsi non lucem ita conspicuam & illustrem darent: tamen quasi scintillam aliquam, quam homines in tenebris notare possent, accenderent.

Certe Hilarius, cum res adhuc incorruptæ quodammodo essent, & integræ, tamen, Male, inquit, vos parietum amor cepit: male Ecclesiam Dei in tectis ædificiisque veneramini: male sub iis pacis nomen ingeritis. Anne ambiguum est, in iis *Contra Auxentium.*

Antichriſtum eſſe ſeſſurum? Montes mihi, & ſylvæ, & lacus, & carceres, & voragines ſunt tutiores: in illis enim Prophetæ, aut manentes, aut demerſi, Dei Spiritu prophetabant.

Gregorius, quaſi videret, atque animo proſpiceret ruinam rerum, ad Johannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui primus omnium ſe novo nomine ſalutari juſſerat, Univerſalem Epiſcopum totius Eccleſiæ Chriſti, ita ſcripſit: Si Eccleſia pendebit ab uno, tota corruet. Et quis eſt, qui non hoc jam olim factum viderit? Jam olim Epiſcopus Romanus Eccleſiam totam a ſe uno pendere voluit; quare mirum non eſt, ſi ea jam olim tota corruerit. Bernardus Abbas, ante annos quadringentos, Nihil, inquit, jam integrum eſt in Clero: ſupereſt ut reveletur homo peccati. Idem in converſione D. Pauli: Videtur, inquit, jam ceſſaſſe perſecutio: immo jam incipit perſecutio ab illis, qui in Eccleſia primas obtinent. Amici tui & proximi tui adverſus te appropinquarunt & ſteterunt: à planta pedis uſque ad verticem capitis, non eſt ulla ſanitas.

In regiſt. Epiſt. ad Mauricium, lib. 4. Epiſt. 32.

ſanitas. Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus judicibus, vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum. Non poſſumus jam dicere, Ut eſt populus, ſic eſt Sacerdos; quoniam non ita eſt populus, ut Sacerdos. Heu, heu, Domine Deus! ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, & gerere principatum. Idem in Cantica; Omnes amici, omnes inimici: omnes neceſſarii, omnes adverſarii: ſervi Chriſti, ſerviunt Antichriſto. Ecce in pace mea amaritudo mea eſt amariſſima. Rogerus Bacon, magni nominis vir, cum acri oratione perſtrinxiſſet miſerabilem ſtatum ſui temporis: Iſti, inquit, tot errores, Antichriſtum requirunt.

Serm. 33.

In libello de Idiomate linguarum.

Gerſon queritur, ſuo tempore omnem vim ſacræ Theologiæ, ad ambitioſum certamen ingeniorum, & meram Sophiſticam fuiſſe revocatam.

Fratres, Lugdunenſes, homines, quod quidem ad vitæ rationem attinet, non mali, Romanam Eccleſiam, à qua tum una oracula omnia petebantur, fidenter ſolebant affirmare, eſſe meretricem illam Babylonicam, de qua tam perſpicuæ extent

Pauperes à Lugduno.

prædictiones in Apocalypsi,& cœtum inferorum.

Scio horum hominum autoritatem apud istos levem esse. Quid ergo, si illos testes advoco, qui solent ab ipsis adorari?

Platina. Quid si dico Adrianum Episcopum Romanum ingenue confessum esse, omnia ista mala à Pontificio culmine cœpisse ruere?

Pighius in eo fatetur erratum esse, quod in Missam, quam alioqui videri vult Sacrosanctam, abusus complures invecti sint. Gerson, quod multitudine levissimarum cæremoniarum vis omnis Spiritus Sancti, quam in nobis vigere oportuit, & vera pietas sit extincta. Græcia tota atque Asia, quod Pontifices Romani Purgatoriorum suorum,& Indulgentiarum nundinis, & vim hominum conscientiis attulerint, & illorum loculos expilaverint.

De Tyrannide vero Episcoporum Romanorum & fastu Persico, ut alios taceamus, (quos illi, quod vitia sua libere & ingenue reprehendant, hostium fortasse suorum loco numerabunt) illi ipsi, qui Romæ, in Urbe sancta, in oculis sanctissimi patris

egerunt

egerunt vitam, & omnia ejus intima videre potuerunt, & nunquam à Catholica fide disceſſerunt, Laurentius Valla, Marſilius Patavinus, Franciſcus Petrarcha, Hieronymus Savanarola, Abbas Joachimus, Baptiſta Mantuanus, & ante iſtos omnes, Bernardus Abbas, ſæpè multumque conqueſti ſunt: ipſumque interdum Pontificem, vere ne, an falſo, nihil dicimus, certe non obſcure ſignificabant eſſe Antichriſtum.

Neque vero eſt, quod quiſquam objiciat, fuiſſe illos Lutheri diſcipulos, aut Zuinglii: Extiterunt enim non tantum annis, ſed etiam ſeculis aliquot, antequam illorum nomina audirentur. Videbant illi etiam tum errores irrepſiſſe in Eccleſiam, eoſque cupiebant emendatos. Et quid mirum, ſi Eccleſia erroribus abducta fuerit; illo præſertim tempore, cum nec Epiſcopus Romanus, qui ſummæ rerum ſolus præerat, nec alius fere quiſquam, aut officium ſuum faceret, aut omnino officium ſuum intelligeret? Vix enim eſt credibile, illis otioſis & dormientibus, Diabolum toto illo tempore, aut dormiviſſe perpetuo, aut fuiſſe otioſum. Quid

enim illi interim fuerint, quaque fide curaverint domum Dei, ut nos taceamus, audiant saltem Bernardum suum.

Ad Eugenium. Episcopi, inquit, quibus nunc commissa est Ecclesia Dei, non doctores sunt, sed seductores: non pastores, sed impostores: non Prælati, sed Pilati.

Hæc Bernardus de Pontifice, qui se summum appellabat, deque Episcopis qui tum sedebant ad gubernaculum. Non erat ille Lutheranus, non erat hæreticus, ab Ecclesia non discesserat: tamen Episcopos illos, qui tum erant, non dubitavit seductores, impostores, Pilatos appellare. Jam vero cum populus palam seduceretur, & oculis hominum Christianorum imponeretur, & Pilatus sederet pro tribunalibus, & Christum Christique membra ferro flammæque adjudicaret, O Deus bone, quo tum loco erat Ecclesia Christi! Ex tot autem tamque crassis erroribus, quem unquam isti errorem repurgaverunt? aut quem omnino errorem agnoscere & confiteri voluerunt?

Sed quoniam isti suam esse affirmant universam possessionem Ecclesiæ

Catholicæ;

Catholicæ; & nos, quod cum ipsis non sentiamus, appellant hæreticos; vide sane, Ecclesia ista quam tandem habeat notam aut significationem Ecclesiæ Dei. Neque vero Dei Ecclesiam, si eam velis serio & diligenter quærere, est adeo difficile deprehendere. Est enim excelso & illustri loco, in vertice montis posita, ædificata videlicet in fundamentis Apostolorum & Prophetarum. Ibi (inquit Augustinus) quæramus Ecclesiam: ibi decernamus causam nostram. Utque alibi idem ait, Ecclesia ex sacris & canonicis Scripturis ostendenda est: quæque ex illis ostendi non potest, non est Ecclesia.

Esa. 2. 2. *Ephes.* 2. 20. *De unitate Eccles. c.* 3. *Cap.* 4.

Nescio tamen quo pacto, reverentia ne, an conscientia, an desperatione victoriæ, ut latro crucem, ita isti semper horrent & fugiunt Verbum Dei. Neque id sane mirum. Ut enim cantharum aiunt in opobalsamo, odoratissimo alioqui unguento, facillime extingui atque emori: ita illi causam suam in Verbo Dei, tanquam in veneno, extingui vident, & suffocari.

Itaque sacrosanctas* Scripturas, (quas Servator noster Jesus Christus

non tantum in omni ſermone uſurpavit, ſed etiam ad extremum ſanguine ſuo conſignavit) quo populum ab illis, tanquam à re periculoſa & noxia, minore negotio abigant, ſolent literam frigidam, incertam, inutilem, mutam, occidentem, mortuam appellare: quod nobis quidem perinde videtur eſſe, ac ſi eas omnino nullas eſſe dicerent. Sed addunt etiam Simile quoddam non aptiſſimum: eas eſſe quodammodo naſum cereum, poſſe fingi, flectique in omnes modos, & omnium inſtituto inſervire. An Pontifex iſta à ſuis dici neſcit? aut tales ſe habere patronos non intelligit?

Pighius in Hierarchia.

Audiat ergo quam ſancte, quamque pie de hac re ſcribat Hoſius quidam Polonus (ut ipſe de ſe teſtatur) Epiſcopus, certe homo diſertus, & non indoctus, & acerrimus ac fortiſſimus propugnator ejus cauſæ. Mirabitur, opinor, hominem pium de illis vocibus quas ſciret profectas ab ore Dei, vel tam impie ſentire potuiſſe, vel tam contumelioſe ſcribere; ita præſertim, ut eam ſententiam non ſuam unius propriam videri vellet, ſed iſtorum communem omnium.

Nos,

Nos, inquit, ipſas Scripturas, quarum tot jam non diverſas modo, ſed etiam contrarias interpretationes afferri videmus, faceſſere jubebimus; & Deum loquentem potius audiemus, quam ut ad egena iſta elementa nos convertamus, & in illis ſalutem noſtram conſtituamus. Non oportet Legis & Scripturæ peritum eſſe, ſed à Deo doctum. Vanus eſt labor qui Scripturis impenditur. Scriptura enim creatura eſt, & egenum quoddam elementum. Hæc Hoſius. Eodem prorſus ſpiritu atque animo, quo olim Montanus, aut Marcion, quos aiunt ſolitos eſſe dicere, cum ſacras Scripturas contemptim repudiarent, ſe multo & plura, & meliora ſcire, quam aut Chriſtus unquam ſciviſſet, aut Apoſtoli. Quid ergo hic dicam? O * Culmina Religionis! O Præſides Eccleſiæ Chriſti! An hæc ea reverentia veſtra eſt, quam adhibetis Verbo Dei? An nos ſacras Scripturas, quas D. Paulus ait divinitus afflatas eſſe, quas Deus tot miraculis illuſtrarit, in quibus Chriſti ipſius certiſſima veſtigia impreſſa ſint, quas omnes ſancti Patres, quas Apoſtoli, quas Angeli, quas

Hæc Hoſius in lib. de expreſſo verbo Dei, ſed aſtute, & ſub alterius perſona: quamvis & ipſe aliàs eadem, in eodem etiam libro, diſer. verb. affirmet.

* alit. *Calumnia* & *Columnia*: *mal. forte ſcribend. eſt Columnas Nam ver. Anglicana hujus Apologiæ, anno* 1571. *edita, hunc locum ſic exhibet. O ye principicipal poſts*, &c.

Chriſtus ipſe Filius Dei, cum opus eſſet, pro teſtimonio citarit; an eas vos, quaſi indignæ ſint quæ à vobis audiantur, faceſſere jubebitis? hoc eſt, Deo ipſi, qui vobis in Scripturis clariſſime loquitur, ſilentium imponetis? aut illud verbum, quo uno, ut Paulus ait, reconciliamur Deo;
*Pſal.*19.8. quodque Propheta David ait ſanctum & caſtum eſſe, & in omne tempus eſſe duraturum; egenum tantum, & mortuum elementum appellabitis? Aut in eo, quod Chriſtus nos dili-
John 5. 39. genter ſcrutari, quodque in oculis aſſidue habere juſſit, omnem noſtram operam dicetis fruſtra collocari? Et Chriſtum, Apoſtoloſque, cum hortarentur populum ad ſacras Literas, ut ex illis abundarent in omni ſapientia & ſcientia, voluiſſe hominibus fucum facere? Non eſt mirum, ſi iſti nos, noſtraque omnia contemnant, qui Deum ipſum ejuſque oracula ita parvi faciant. Inſulſum tamen erat, ut nos læderent, injuriam eos tam gravem facere Verbo Dei.

Tamen quaſi hoc parum eſſet, comburunt etiam ſacroſanctas Scripturas, ut olim impius Rex Aza, aut Antiochus, aut Maximinus; eaſque

* hæreti-

* hæreticorum libros appellant: omninoque id videntur velle facere, quod olim Herodes, obtinendæ potentiæ suæ causa, in Judæa fecit. Is enim, cum esset Idumæus, alienus à stirpe & sanguine Judæorum, haberi tamen cuperet pro Judæo, quo magis Regnum illorum, quod ab Augusto Cæsare impetraverat, sibi, posterisque suis confirmaret; omnes Genealogias, quæ apud illos in Archivis ab Abrahamo usque diligenter fuerant asservatæ, & ex quibus facile nullo errore deprehendi posset, è quo quisque genere oriundus esset, jussit incendi & aboleri, videlicet, ne quid superesset in posterum, quo ipse notari posset alieni sanguinis. Ita prorsus isti, cum omnia sua, quasi ab Apostolis, aut à Christo tradita, velint haberi in pretio; ne quid uspiam supersit, quod hujuscemodi somnia, & mendacia possit coarguere, aut incendunt, aut populo intervertunt sacras Scripturas.

* alit. *Solent hæreticorum libros appellare.*

Africanus apud *Euseb. Eccl. Hist. lib.* 1. *cap.* 7.

Recte sane, & valde in istos apposite scribit Chrysostomus: Hæretici, inquit, claudunt januas veritati. Sciunt enim, si illæ pateant, Ecclesiam non fore suam. Et Theophylactus;

In opere imperfecto.

phylactus; Verbum, inquit, Dei, est lucerna, ad quam fur deprehenditur. Et Tertullianus; Sacra, inquit, Scriptura hæreticorum fraudes, & furta convincit. Cur enim celant, cur supprimunt Evangelium, quod Christus de tecto sonari voluit? Cur illud lumen abdunt sub modium, quod stare oportuit in candelabro? Cur multitudinis imperitæ cæcitati, atque inscitiæ magis, quam causæ bonitati confidunt; An putant, artes jam suas non videri? aut se nunc, quasi Gygis annulum habeant, posse ambulare inconspicuos? Satis jam omnes, satis vident, quid sit in illo scrinio pectoris Pontificii: vel hoc ipsum argumento esse potest, non recte ab illis, non vere agi. Suspecta merito videri debet ea causa, quæ examen & lucem fugitat. Nam qui male facit, ut Christus ait, quærit tenebras & odit lucem. Animus bene sibi conscius ultro venit in conspectum, ut opera, quæ à Dea profecta sunt, videri possint. Illi autem non usque adeo cæci sunt, quin ut hoc satis videant, si Scripturæ semel obtineant, actum esse statim de regno suo: utque olim aiunt idola Dæmonum,

à

à quibus omnia tum oracula petebantur, repente obmutuisse ad aspectum Christi, cum ille venisset in terras: ita nunc omnes artes suas ad aspectum Evangelii statim esse ruituras. Antichristus enim non abjicitur, nisi claritate adventus Christi. *2 Thes. 2.*

Nos quidem non, ut isti solent, ad flammas confugimus, sed ad Scripturas: nec illos ferro obsidemus, sed Verbo Dei. Ex illo, ut Tertullianus ait, fidem alimus: ex illo spem erigimus: ex illo fiduciam firmamus. Scimus enim, Evangelium Jesu Christi esse vim Dei ad salutem, & in illo esse æternam Vitam: utque Paulus monet, ne Angelum quidem Dei de cœlo venientem audimus, si nos ab aliqua parte hujus doctrinæ conetur avellere. Immo, ut vir sanctissimus Justinus Martyr de se loquitur: Ne Deo quidem ipsi fidem haberemus, si aliud nos doceret Evangelium. Nam quod isti sacras Scripturas, quasi mutas & inutiles, missas faciunt, & ad Deum potius ipsum in Ecclesia, & in Conciliis loquentem, hoc est, ad suos ipsorum sensus & sententias provocant: est ea ratio inveniendæ veritatis & admodum *Rom. 1. 16.* *Gal. 1. 8.*

modum incerta, & valde periculosa, & quodammodo fanatica, & à sanctis Patribus non approbata. Chrysostomus quidem ait, multos esse sæpe, qui jactent Spiritum Sanctum. At enim qui loquuntur de suo, falso, se illum habere gloriantur. Quemadmodum enim, inquit, Christus negabat se loqui à seipso, cum loqueretur ex Lege & è Prophetis: ita nunc si quid præter Evangelium nomine Sancti Spiritus nobis obtrudatur, non est credendum. Ut enim Christus est impletio Legis & Prophetarum: ita Spiritus est impletio Evangelii. Hæc Chrysostomus.

Isti vero quamvis non habeant sacras Literas, habent tamen fortasse Doctores veteres, & sanctos Patres. Id enim semper magnifice jactaverunt, omnem antiquitatem, & perpetuum omnium temporum consensum à se facere: Nostra vero omnia nova esse & recentia, ante paucos istos annos proximos nunquam audita.

Certe in Religionem Dei nihil gravius dici potest, quam si ea accusetur novitatis. Ut enim in Deo ipso, ita in ejus cultu nihil oportet esse novum.

novum. Nescimus tamen quo pacto ab initio rerum ita vidimus semper fieri, ut quotiescunqne Deus quasi accenderet, & hominibus patefaceret veritatem suam, quamvis ea non tantum antiquissima, sed etiam æterna esset, tamen ab impiis hominibus & hostibus, recens & nova diceretur. Impius & sanguinarius vir * Aman, ut Judæos in odium adduceret, sic eos apud Regem Assuerum accusavit: Habes hic, inquit, Rex, populum novis quibusdam utentem legibus, ad omnes autem tuas leges contumacem & rebellem. Paulus etiam Athenis cum primum trádere cœpisset atque indicare Evangelium, dictus est novorum Deorum, hoc est. novæ Religionis annunciator. Et, an non possumus, inquiunt, ex te scire ,quæ sit ista nova doctrina? Et Celsus, cum ex professo scriberet adversus Christum, ut ejus Evangelium novitatis nomine per contemptum eluderet: An, inquit, post tot secula nunc tandem subiit Deum tam sera recordatio? Eusebius etiam autor est, Christianam Religionem ab initio contumeliæ causa dictam fuisse νέαν καὶ ξένην, hoc est, peregrinam

* *alit. Haman.*

Esth. 3. 8, &c.

Act. 17. 18. 19.

Eccl. Hist. lib. 1. *c.* 4.

grinam & novam. Ita iſti, noſtra omnia, ut peregrina & nova condemnant: ſua autem omnia quæcunque ea ſunt, laudari volunt ut antiquiſſima. Ut hodie magi, & malefici, quibus cum diis inferis res eſt, dicere ſolent, ſe habere libros ſuos, atque omnia ſacra & recondita myſteria ab Athanaſio, à Cypriano, à Moſe, ab Abelo, ab Adamo, atque etiam ab Archangelo Raphaële, quo ars illa excelſior, & divinior judicetur, quæ ab hujuſmodi patronis & inventoribus profecta ſit: ita iſti, quo illa ſua Religio, quam ipſi ſibi, idque non ita pridem pepererunt, vel ſtultis hominibus, vel parum quid agant quidque agatur cogitantibus, facilius & magis commendetur, eam ſolent dicere ad ſe ab Auguſtino, ab Hieronymo, à Chryſoſtomo, ab Ambroſio, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo perveniſſe.

Satis enim ſciunt, nihil iſtis nominibus popularius eſſe, aut in vulgus gratius. Verum, quid ſi ea quæ iſti nova videri volunt inveniantur eſſe antiquiſſima? Rurſus, quid ſi ea fere omnia, quæ iſti antiquitatis nomine tantopere prædicant, ubi ea probe

probe ac diligenter excussa fuerint, ad extremum inveniantur recentia & nova?

Profecto Judæorum leges, & cæremoniæ, quamvis eas * Amanus accusaret novitatis, non poterant hominum cuiquam vere & recte cogitanti videri novæ. Erant enim antiquissimis tabulis consignatæ. Et Christus, quamvis eum multi putarent ab Abrahamo, & priscis Patribus discessisse, & novam quandam Religionem suo nomine invexisse: tamen vere respondit: Si crederetis Mosi, crederetis Mihi quoque. Nam Doctrina mea non est ita nova. Moses enim, antiquissimus autor, cui vos omnia * tribuistis, de me locutus est. Et D. Paulus Evangelium Jesu Christi, etsi à multis novum esse judicetur, tamen habet, inquit, antiquissimum testimonium Legis & Prophetarum. Nostra vero doctrina, quam rectius possumus Christi catholicam doctrinam appellare, ita non est nova, ut eam nobis Antiquus dierum Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, monumentis vetustissimis in Evangelio, & in Prophetarum atque Apostolorum libris commendarit:

* alit. *Hamanus.*

Joan. 5. 46.

* alit. *tribuitis.*

rit: eaque nunc nova nemini videri possit, nisi si cui aut Prophetarum fides, aut Evangelium, aut Christus ipse videatur novus. Istorum vero Religio, si ita antiqua & vetus est, uti eam ipsi videri volunt: cur eam ab exemplis primitivæ Ecclesiæ, ex antiquis Patribus & Conciliis veteribus non probant: Cur tam vetus causa tamdiu deserta jacet sine patrono? Ferrum quidem & flammam semper habuerunt ad manum: de Conciliis vero antiquis, & Patribus, magnum silentium. Atqui absurdum erat ab istis ita cruentis & feris rationibus incipere, si potuissent alia argumenta leviora & mitiora inveniri. Quod si illi ita prorsus fidunt vetustati, & nihil simulant: cur ante non ita multos annos, Joannes Clemens Anglus, aliquot folia vetustissimi Patris & Græci Episcopi Theodoriti, in quibus ille perspicue ac luculenter docebat, naturam panis in Eucharistia non aboleri, cum putaret nullum aliud exemplar posse uspiam inveniri, inspectantibus aliquot bonis viris, & fide dignis, laceravit & abjecit in focum? Cur negat Albertus Pighius, veterem Patrem

Dist.27. Quidam. August. de bono Viduitat. cap. 10.

trem

trem Augustinum recte sensisse de peccato originis? aut de matrimonio, quod post votum nuncupatum sit initum, (quod Augustinus asserit esse matrimonium, nec posse rescindi) illum errare, & falsum esse dicit, nec proba uti Dialectica? Cur nuper cum excuderent veterem Patrem Originem in Evangelium Joannis, sextum illud caput, ubi illum credibile, vel potius certum est, contra ipsos de Eucharistia multa tradidisse, integrum omiserunt: & librum mutilum potius quam integrum, qui errores suos coargueret, dare maluerunt? An hoc est antiquitati confidere, antiquorum Patrum scripta lacerare, supprimere, truncare, comburere? Operæ pretium est videre, quam pulchre isti cum illis Patribus, quos jactare solent esse suos, de Religione conveniant. Vetus Concilium Eliberitanum decrevit, ne quid, quod colitur à populo, pingeretur in templis. Vetus Pater Epiphanius ait, esse horrendum nefas, & non ferendum flagitium, si quis vel pictam, quamvis Christi ipsius imaginem, excitet in templis Christianorum. Isti imaginibus & statuis, quasi sine illis

Caus. 27. c. 4. nuptiarum bonum.

In controversiis.

Liber hodie extat, & circumfertur mutilus.

Habitum anno Christi 305.

Vide c. 3.

Reli-

Religio nulla ſit, omnia templa ſua, atque omnes angulos compleverunt. Veteres Patres, Origines & Chryſoſtomus, hortantur populum ad lectionem ſacrarum Literarum, ut libros coemant, ut de rebus ſacris inter ſe, uxores cum viris, parentes cum liberis domi diſputent: Iſti Scripturas condemnant tanquam mortua elementa, & ab illis, quantum maxime poſſunt, arcent populum. Veteres Patres Cyprianus, Epiphanius, Hieronymus, ſiquis forte voverit ſe velle vivere vitam cœlibem, & poſtea vivat impure, nec poſſit incendia cupiditatum cohibere: ſatius eſſe dicunt, ut ducat uxorem, & ſeſe caſte gerat in matrimonio: atque illud ipſum matrimonium vetus Pater Auguſtinus ratum & firmum eſſe judicat, nec oportere revocari: Iſti eum, qui ſe voto ſemel obſtrinxerit, quantumvis uratur poſtea, quantumvis ſcortetur, quantumvis flagitioſe & perdite contaminetur, tamen illum non ſinunt uxorem ducere: aut ſi forte duxerit, tamen negant illud eſſe matrimonium; & ſatius multo ac ſanctius eſſe docent, concubinam aut ſcortum alere, quam ita vivere. Auguſtinus

Origines in Levitic. c. 16. Chryſoſ. in Mat. hom. 2. Idem in Joan. hom. 31. Cyprian. epiſt. 11. lib. 1. 1. Epiphan. contra Apoſtolicos; Hære. 61. Hieron. ad Demetriadem.

gustinus vetus Pater querebatur de multitudine inanium cæremoniarum, quibus jam tum videbat hominum animos & conscientias opprimi: Isti, quasi aliud nihil Deo curæ sit, ita cæremonias auxerunt in immensum, ut nihil jam pene aliud in illorum templis, & sacris relictum sit. Vetus Pater Augustinus negat fas esse, monachum ignavum in otio degere: & specie ac simulatione sanctitatis, ex alieno vivere: & illum qui ita vivat, vetus Pater Apollonius ait, latroni esse similem. Isti monachorum habent, * armentane dicam, an greges, qui cum prorsus nihil agant, & ne simulent quidem, aut præ se * gerant speciem ullam sanctitatis, tamen non tantum vivant, sed etiam luxurientur ex alieno. Vetus Concilium Romanum decrevit, ne quis intersit sacris, quæ dicantur ab illo sacerdote, quem certum sit, alere concubinam: Isti & concubinas locant mercede Sacerdotibus suis, & ad illorum sacrilegia homines invitos per vim adigunt. Veteres Canones Apostolorum, illum Episcopum, qui simul & civilem Magistratum, & Ecclesiasticam functionem obire velit, jubent

De opere monachorum.

* alit. *armentæ, ne dicam greges.*

* alit. *ferant.*

Can. 3.

Can. 8,

jubent ab officio summoveri: Isti utrumque Magistratum & obeunt, & obire omnino volunt; vel potius alterum, quem ab illis maxime obiri oportuit, non attingunt: nemo tamen est qui illos jubeat summoveri. Vetus Concilium Gangrense jubet, ne quis ita distinguat Sacerdotem cœlibem à marito, ut cœlibatus causa alterum putet altero sanctiorem: Isti eos ita distinguunt, ut à pio & probo viro qui uxorem duxerit, omnia sua sacra statim putent profanari. Vetus Imperator, Justinianus, jussit in sacro Ministerio omnia clara, & quam maxime arguta & expressa voce pronunciari, ut fructus ex ea re aliquis ad populum redire posset: Isti, ne quid populus intelligat, omnia sua non tantum obscura & submissa voce, sed etiam aliena, & barbara lingua mussitant. Vetus Concilium Carthaginense jubet, ne quid in sacro cœtu legatur præter Scripturas Canonicas: Isti ea legunt in templis suis, quæ ne ipsi quidem dubitant esse mera mendacia, & inanes fabulas. Quod siquis ista infirma putat esse, ac levia, quod ab Imperatoribus & minutis quibusdam

In novellis Const. 123.

Tertium Carth. cap. 47.

Epi-

Episcopis, & non ita plenis Conciliis decreta fuerint; & Papæ magis autoritate ac nomine delectatur: Julius Papa diserte vetat, ne Sacerdos, dum peragit sacra mysteria, panem immergat in calicem: Isti contra decretum Julii Papæ, panem dividunt, & immergunt. Clemens Papa negat fas esse Episcopo gerere utrunque gladium; & si utrunque, inquit, habere vis, & teipsum decipies, & eos qui te audient. Jam Papa gladium utrunque sibi vendicat, & utrunque gerit: quare minus mirum videri debet, si illud secutum sit quod Clemens ait, ut ille & seipsum deceperit, & illos qui eum audierint. Leo Papa in uno templo unam tantum ait fas esse Missam dicere uno die: Isti in uno templo quotidie, sæpe denas, sæpe vicenas, sæpe tricenas, sæpe etiam plures Missas dicunt; ut miser spectator vix scire possit, quo se potissimum debeat vertere. Gelasius Papa, si quis dividat Eucharistiam, & cum alteram partem suscipiat, abstineat ab altera, eum ait improbe facere, & sacrilegium committere: Isti contra Verbum Dei, contraque Gelasium

De cons. dist. 2. Cum enim nemo.

Papam,

Papam, alteram tantum partem Eucharistiæ populo dari jubent; & in ea re, sacerdotes suos alligant sacrilegio.

Quod si illi hæc omnia usu jam ipso antiquata esse dicent, & mortua, & nihil ad ista tempora pertinere: tamen ut omnes intelligant, quæ fides istis hominibus habenda sit, quaque spe Concilia ab illis convocentur; videamus paucis, quam probe curent ea, quæ proximis istis annis, recenti adhuc memoria in publico Concilio legitime indicto, ipsi sancte observanda esse decreverunt. In Concilio proximo Tridentino, vix ante annos quatuordecim, sancitum est communibus suffragiis omnium ordinum, ne cui uni committerentur duo sacerdotia uno tempore. Ubi nunc est illa sanctio? An ea quoque tam cito antiquata est & mortua? Nam isti quidem non tantum duo sacerdotia, sed etiam complura sæpe monasteria, & Episcopatus modo binos, modo ternos, modo quaternos uni tribuunt; eique non tantum indocto, sed etiam sæpe homini militari. In eodem Concilio decretum est, oportere omnes Episcopos docere.

cere Evangelium: Iſti neque docent, neque in pulpitum unquam aſcendunt, neque id putant quidquam ad munus ſuum pertinere. Quæ ergo eſt iſta pompa vetuſtatis? Quid de priſcorum Patrum, quid de Conciliorum novorum veterumque nominibus gloriantur? Quid videri volunt niti autoritate illorum, quos cum viſum eſt, pro libidine contemnunt?

Sed geſtit animus cum Pontifice potius ipſo agere, & hæc illi coram in os dicere. Dic ergo nobis, pie Pontifex, qui omnia antiqua crepas, & omnes tibi uni addictos eſſe gloriaris; ex omnibus Patribus quis unquam te vel ſummum Pontificem, vel univerſalem Epiſcopum, vel caput Eccleſiæ appellavit? Quis tibi traditum eſſe dixit utrunque gladium? Quis te habere autoritatem & jus convocandi Concilia? Quis univerſum Mundum eſſe diœceſim tuam? Quis de tua plenitudine Epiſcopos omnes accipere? Quis tibi datam eſſe omnem poteſtatem tam in cœlo, quam in terra? Quis te nec à Regibus, nec à toto clero, nec ab univerſo populo poſſe judicari? Quis

De Major. & obed. Unam ſanctam. In extrav. Bonifacii 8. Durandus. Concil. Lat. ſub Julio 2. Diſ. 9. Innocen. De Major. & obed. ſoli. In extravag. Joan. 22. c. Cum inter nonnullos. In gloſſa finali. In edit. impreſſa Pariſiis 1503.

Reges & imperatores, de jussu & voluntate Christi, à te accipere potestatem? Quis te ita exquisita, & Mathematica ratione, septuagies septies majorem esse maximis Regibus? Quis tibi potestatem ampliorem tributam esse, quam reliquis Patriarchis? Quis te Dominum Deum esse, aut non purum hominem, aut quiddam coagmentatum & concretum ex Deo & homine? Quis te unum fontem esse omnis juris? Quis te imperium habere in purgatorium? Quis te pro tuo arbitrio imperare posse Angelis Dei? Quis te esse Regem Regum & Dominum dominantium unquam dixit? Possumus alia quoque eodem modo. Ex omni numero veterum Episcoporum & Patrum, quis unquam unus te docuit, vel inspectante populo, Missam privatam dicere, vel Eucharistiam supra caput attollere, qua in re omnis nunc Religio tua continetur: vel Christi Sacramenta truncare, & contra ejus institutum, atque expressa verba, altera parte populum fraudare? Utque semel finem faciamus, ex omnibus Patribus, quis unus te docuit, Christi sanguinem, & sanctorum Martyrum merita dispensare,

Antonius de Rosellis.

pensare, & indulgentias tuas, atque omnia spatia Purgatorii, ceu merces in foro vendere?

Soliti sunt isti sæpe reconditam quandam doctrinam suam, & multiplices variasque lectiones prædicare. Proferant ergo nunc aliquid si possunt, ut aliquid saltem legisse ac scire videantur.

Clamarunt sæpe fortiter in omnibus circulis, omnes patres Religionis suæ antiquas esse, & non tantum multitudine, sed etiam consensu & continuatione omnium nationum & temporum approbatas. Ostendant ergo aliquando antiquitatem istam suam: faciant, ut appareat ista, quæ tantopere prædicant esse tam late propagata. Doceant omnes nationes Christianas in suam istam Religionem concessisse. Sed fugiunt, ut jam ante diximus, à decretis ipsi suis; eaque quæ ante ita paucos annos ab ipsis in omnem æternitatem sancita erant, tam brevi tempore resciderunt. Quid ergo illis fidendum est in Patribus, in veteribus Conciliis, in verbis Dei? non habent, ô Deus bone, non habent ea, quæ se habere gloriantur; non antiquitatem, non

universalitem; non locorum, non temporum omnium consensum. Idque ipsi, etsi dissimulatum potius cuperent, tamen non ignorant; immo etiam interdum non obscure confitentur. Itaque veterum Conciliorum, & Patrum sanctiones, aiunt ejusmodi esse, ut interdum mutari possint: aliis enim temporibus Ecclesiæ, alia atque alia decreta convenire. Atque ita sese abdunt sub nomine Ecclesiæ, & inani fuco miseris mortalibus illudunt. Et mirum est, aut ita cæcos esse homines, ut ista videre non possint: aut si videant, ita esse patientes, ut ea tam facile, tamque æquo animo possint ferre.

Sed cum illa tanquam nimium jam vetera & obsoleta, juberent esse irrita: alia quædam fortasse meliora, atque utiliora reposuerunt. Solent enim dicere, ne Christum quidem ipsum, aut Apostolos, si reviviscant, melius, aut sanctius administrare posse Ecclesiam Dei, quam quomodo nunc administratur ab ipsis. Reposuerunt illi quidem alia: sed quemadmodum Hieremias ait, Paleam pro tritico: eaque, ut ait Esaias, quæ Deus ab illis non requisivit. Obturarunt

rarunt omnes venas aquæ vivæ, & exſciderunt populo Dei ciſternas ruinoſas, & lutulentas, plenas limo & ſordibus, quæ nec habent aquam puram, nec eam poterant continere. Eripuerunt populo ſacram Communionem: verbum Dei, unde omnis conſolatio petenda erat: verum cultum Numinis: rectum uſum Sacramentorum & Precum: dederunt autem nobis de ſuo, quibus nos interim oblectaremus, ſales, aquas, ampullas, ſputa, ramuſculos, bullas, jubilæa, indulgentias, cruces, ſuffitus, & infinitum numerum cæremoniarum, & ludos, ut Plautus ait, ludificabiles. In his illi rebus omnem Religionem collocarunt: his rebus docuerunt Deum rite placari poſſe: his abigi Dæmones: his confirmari hominum conſcientias. Hæc videlicet, ſunt pigmenta, & Myrothecia Religionis Chriſtianæ. Hæc Deo videnti, grata & accepta ſunt: hæc oportuit in honorem venire, ut Chriſti & Apoſtolorum inſtituta tollerentur. Atque, ut olim Rex impius Hieroboam, cum cultum Dei ſuſtuliſſet, & populum ad aureos Vitulos adduxiſſet, ne forte poſtea mutarent volun-

tatem, & à se dilaberentur, & redirent Hierosolymam ad Templum Dei; eos longa oratione cohortatus est ad constantiam: Hi, inquiens, Israel sunt Dii tui: Hoc pacto Deus vester jussit se à vobis coli: Grave autem vobis, & molestum erit iter tam longinquum suscipere, & quotannis ad salutandum & colendum Deum ascendere Hierosolymam. Ita prorsus isti, cum semel traditionum suarum causa irritam fecissent legem Dei, ne populus postea oculos aperiret, & alio dilaberetur, atque aliunde peteret certiorem aliquam rationem salutis suæ; O quoties acclamarunt hunc esse illum cultum, qui Deo placeat, quemque ille à nobis exigat, quoque iratus flecti velit! His rebus Ecclesiæ consensum contineri: his rebus omnia peccata expiari, & tranquillari conscientias: qui discesserit ab his, eum sibi nihil spei ad æternam salutem reliquisse! Grave autem ac molestum populo esse, ad Christum, ad Apostolos, ad veteres Patres respicere, quidque illi velint aut jubeant, perpetuo attendere! Hoc, videlicet, est populum Dei ab infirmis mundi elementis, à fermen-

to

to Scribarum & Pharisæorum, & ab humanis traditionibus abducere. Christi atque Apostolorum jussa loco moveri oportuit, ut ista succederent. O justam causam, cur vetus & multis seculis probata doctrina antiquaretur, & in Ecclesiam Dei nova forma Religionis inveheretur! Tamen quidquid est, clamant isti, nihil oportere immutari: his rebus hominum animis satisfieri: Romanam Ecclesiam ista decrevisse: eam errare non posse. Sylvester enim Prierias ait, Ecclesiam Romanam esse formam, & regulam veritatis: sacras Scripturas ab illa, & autoritatem, & fidem accipere. Doctrina, inquit, Romanæ Ecclesiæ, est regula fidei infallibilis, à qua sacra Scriptura robur accipit. Et indulgentiæ, inquit, autoritate Scripturæ non innotuerunt nobis, sed innotuerunt autoritate Romanæ Ecclesiæ, Romanorumque Pontificum, quæ major est. Pighius etiam non dubitat dicere, injussu Romanæ Ecclesiæ, ne clarissimæ quidem Scripturæ credendum esse. Prorsus, ut siquis istorum, qui Latine recte ac pure loqui non possit, aliquid tamen in ea lingua pro

forensi consuetudine celeriter & expedite balbutiat, omnino dicat, ad eum nunc modum aliis etiam omnibus loquendum esse, quo ante multos annos Mammetrectus aut Catholicon locuti sunt, quoque adhuc ipsi utantur in foro: sic enim satis intelligi posse, quid dicatur, & hominum voluntati satisfieri. Ridiculum autem esse, nunc tandem novo dicendi genere turbare orbem terrarum, & Ciceronis aut Cæsaris, veterem in dicendo puritatem atque eloquentiam, revocare.

Tantum, scilicet, isti debent inscitiæ ac tenebris superiorum temporum. *Plinius.* Multa, ut ait quidam, habentur sæpe in pretio, tantum quod dicata aliquando fuerint Deorum templis: Ita nos videmus multa hodie probari ab istis, & magni fieri, non quod ea tanti esse judicent, sed tantum quod recepta fuerint consuetudine, & quodammodo dicata templo Dei.

At Ecclesia, inquiunt, nostra, errare non potest. Id opinor, ita dicunt, ut olim Lacedæmonii solebant dicere, in tota sua Repub nullum posse inveniri adulterum, cum revera omnes

omnes potius essent adulteri, & incertis nuptiis, & uxoribus inter se communibus uterentur: aut ut hodie Canonistæ ventris causa solent de Papa dicere: Illum, cum sit Dominus omnium beneficiorum, etsi pretio vendat Episcopatus, Monasteria, Sacerdotia, & nihil à se gratis abire sinat; tamen, cum ea omnia dicat esse sua, etiamsi maxime velit, non posse committere Simoniam. Quam autem id firmum sit, quamque * consentanea rationi dicatur, nos adhuc videre non possumus; nisi forte, ut olim veteres Romani victoriæ, ita isti veritati, postquam ea semel ad illos pervenisset, alas, quibus advolaverat, detraxerint, ne posset in posterum avolare. Sed quid si illis Hieremias dicat, ut supra commemoravimus, Hæc esse verba mendacii? Quid si idem rursus dicat, illos ipsos, quos vinitores esse oportuit, dissipasse, ac perdidisse vineam Domini? Quid si Christus dicat: illos quibus maxime templum oportuit esse curæ, ex Templo Domini fecisse speluncam latronum? Quod si errare Ecclesia Romana non potest, felicitatem ejus oportet majorem esse, quam istorum

Summa Angelica in dictione Papæ.

Theodoricus de Schismate.

* alit. *consentanea ratione.*

F 5 pru-

prudentiam. Ea enim est illorum vita, doctrina, diligentia, ut per eos quidem non tantum errare Ecclesia, sed etiam funditus interire, & extingui possit. Profecto si errare Ecclesia ea potest, quæ à Verbo Dei, quæ à jussis Christi, quæ ab Apostolorum institutis, quæ à primitivæ Ecclesiæ exemplis, quæ à veterum Patrum & Conciliorum sanctionibus, quæ à suis ipsius decretis discesserit, quæ nullis, nec veteribus, nec novis, nec suis, nec alienis, nec humanis, nec divinis legibus teneri velit: certum est Ecclesiam Romanam non tantum potuisse errare, sed etiam flagitiose & turpiter erravisse.

At de nostris, inquient, fuistis: nunc autem apostatæ facti estis, & à nobis discessistis. Discessimus quidem ab illis, & ea de re, & Deo Opt. Maximo gratias agimus, & nobis magnopere gratulamur. At à primitiva Ecclesia, ab Apostolis, à Christo non discessimus. Educati quidem sumus apud istos in tenebris & ignoratione Dei, ut Moses in disciplinis, & in sinu Ægyptiorum: De vestris fuimus, inquit Tertullianus, fateor, nec mirum: sunt enim, inquit,

quit, non naſcuntur Chriſtiani. Sed cur ipſi de ſuis illis ſeptem montibus, in quibus olim Roma ſtetit, deſcenderunt, ut in planitie potius, in campo Martio habitarent? * Dicent fortaſſe, quod jam aquarum ductus, ſine quibus non poſſent commode vivere, in illis montibus defeciſſent. Dent iſti ſane eam nobis veniam de aqua æternæ Vitæ, quam volunt ſibi dari de aqua puteali. Aqua jam apud iſtos defecerat: Seniores, ut Hieremias ait, mittebant parvulos ſuos ad aquas: at illi, cum nihil invenirent, miſeri, & ſiti perditi, retulerunt vaſa inania. Egeni, inquit Eſaias, & pauperes quærebant aquas, ſed eas nullas uſpiam invenerunt. Lingua illorum ſiti jam aruerat. Iſti omnes canales, & ductus perfregerant: iſti obſtruxerant omnes venas, & cœno, lutoque oppleverant fontem Aquæ vivæ: Utque olim Caligula occluſis omnibus horreis, publicam populo inediam & famem: ita illi obturatis omnibus fontibus verbi Dei, ſitim populo miſerabilem induxerant. Illi hominibus famem, ut ait Amos Propheta, ſitimque attulerant: non famem panis: non ſitim aquæ:

* alit. *dicant.*

Amos 8. 11.

aquæ: sed audiendi Verba Dei. Circumibant miseri quærentes scintillam aliquam divinæ lucis, ad quam exhilararent conscientias: at ea jam prorsus extincta erat: nihil potuerunt invenire. Hæc erat conditio, hæc erat miserabilis forma Ecclesiæ Dei. Misere in ea sine Evangelio, sine luce, sine consolatione ulla vivebatur.

Quare etsi discessio illis nostra molesta est: tamen cogitare debent, quam justa fuerit causa discessionis. Nam si dicent, ab ea societate in qua fueris educatus, nullo modo fas esse discedere: facile possunt in nostro capite & Prophetas, & Apostolos, & Christum ipsum condemnare. Nam cur hoc etiam non queruntur, Lothum è Sodoma; Abrahamum è Chaldæa: Hebræos ex Ægypto: Christum à Judæis: Paulum à Pharisæis discessisse? Nisi enim justa aliqua possit esse causa discessionis, nihil videmus, cur non illi quoque possunt eodem modo, factionis & seditionis accusari.

Quod si nos damnandi sumus pro hæreticis, qui istorum imperata omnia non facimus: quid illa? qui tandem,

dem, aut quales videri debent, qui Christi & Apostolorum imperata contemnunt? Si nos sumus Schismatici, qui discessimus ab istis: quo tandem illos nomine appellabimus, qui à Græcis, à quibus fidem acceperunt, ab Ecclesia primitiva, à Christo ipso, ab Apostolis, tanquam à parentibus, discesserunt? Nam Græci quidem, qui hodie profitentur Religionem & nomen Christi, etsi multa habeant contaminata: magnam tamen adhuc partem retinent eorum quæ acceperant ab Apostolis. Itaque nec privatas habent Missas, nec truncata Sacramenta, nec Purgatoria, nec Indulgentias. Pontificios vero titulos, & magnifica nomina tanti faciunt, ut quicunque eos imponat sibi, seque vel universalem Episcopum, vel Ecclesiæ totius caput velit appellari; cum illi non dubitent, & superbum hominem, & in omnes alios Episcopos fratres suos contumeliosum, & hæreticum esse dicere.

Jam vero cum perspicuum sit, & negari non possit, istos ab illis à quibus Evangelium, à quibus Fidem, à quibus Religionem, à quibus Ecclesiam acceperunt, defecisse: quid cau-

sæ

ſæ eſt, cur nunc ad eoſdem, tanquam ad fontes, nolint revocari? Cur quaſi Apoſtoli omnes, Patreſque nihil viderint, ita illorum temporum ſimilitudinem reformidant? An enim iſti plus vident, aut Eccleſiam Dei pluris faciunt, quam illi, qui iſta tradiderunt? Nam nos quidem diſceſſimus ab illa Eccleſia, in qua nec verbum Dei pure audiri potuit, nec ſacramenta adminiſtrari, nec Dei nomen, ut oportuit, invocari: quam ipſi fatentur multis in rebus eſſe vitioſam: in qua nihil erat, quod quenquam poſſet prudentem hominem, & de ſua ſalute cogitantem, retinere. Poſtremo, ab Eccleſia ea diſceſſimus, quæ nunc eſt, non quæ olim fuit: atque ita diſceſſimus, ut Daniel è cavea leonum, ut tres illi pueri ex incendio: nec tam diſceſſimus, quam ab iſtis, diris, & devotionibus ejecti ſumus.

Acceſſimus vero ad illam Eccleſiam, in qua ne ipſi quidem, ſi vere atque ex animo loqui volunt, negare poſſunt, omnia caſte ac reverenter, & quantum nos maxime aſſequi potuimus, proxime ad priſcorum temporum rationem adminiſtari. Conferant

ferant enim Eccleſias noſtras ſuaſque inter ſe: videbunt & ſe turpiſſime ab Apoſtolis, & nos ab ipſis juſtiſſime diſceſſiſſe. Nos enim cum Chriſto, Apoſtolis, & ſanctis Patribus Eucharistiam populo damus integram: iſti, contra omnes Patres, contra omnes Apoſtolos, contra Chriſtum ipſum, cum ſummo, ut Gelaſius ait, ſacrilegio, Sacramenta dividunt, & alteram partem populo eripiunt.

Nos Cœnam Dominicam ad Chriſti inſtitutionem revocavimus, eamque quam maxime, quamque plurimis communem, utque appellatur, ita re ipſa Communionem eſſe volumus. Iſti contra inſtitutum Chriſti omnia imputarunt, & ex ſacra Communione privatam fecerunt Miſſam: atque ita nos Cœnam præbemus populo, iſti inane ſpectaculum.

Nos cum antiquiſſimis Patribus affirmamus, Corpus Chriſti non comedi niſi ab hominibus piis & fidelibus, & imbutis ſpiritu Chriſti: iſti docent ipſiſſimum corpus Chriſti re ipſa, utque ipſi loquuntur, Realiter, & Subſtantialiter, non tantum ab impiis & infidelibus, ſed etiam, quod horrendum dictu eſt, à muri-

bus

bus & canibus posse comedi.

Nos ita precamur in templis, ut, quemadmodum Paulus monet, populus scire possit quid precemur, & communibus votis respondere, Amen: isti ut æs tinniens, voces in templis ignotas & peregrinas, sine intelligentia, sine sensu, sine mente fundunt: & omnino id agunt, ne populus quidquam possit intelligere.

1 *Cor.* 14. 16.

Et ne omnia discrimina commemoremus, (sunt enim prope infinita) nos Scripturas sacras convertimus in omnes linguas: isti eas vix exstare patiuntur in ulla lingua. Nos invitamus populum ad legendum, & audiendum verbum Dei: isti abigunt. Nos causam ob omnibus cognosci volumus: isti fugiunt judicium. Nos scientia nitimur: isti inscitia. Nos luci fidimus: isti tenebris. Nos colimus, ut par est, voces Apostolorum & Prophetarum: isti comburunt. Postremo, nos in Dei causa, Dei unius judicio stare volumus: isti stare volunt suo. Quod si illi hæc omnia tranquillo animo, & ad audiendum, discendumque comparato spectare velint: non tantum probabunt institutum nostrum, qui relictis erroribus, Christum,

Christum, ejusque Apostolos secuti sumus; sed ipsi etiam à se deficient, seque ultro aggregabunt ad partes nostras.

Atqui sine sacro Oecumenico Concilio nefas, inquient, fuit ista tentare: ibi enim esse omnem vim Ecclesiæ: ibi Christum pollicitum esse sese semper præsto affuturum. Atqui ipsi mandata Dei & Apostolorum decreta violarunt, utque jam diximus, omnia prope, non tantum instituta, sed etiam dogmata primitivæ Ecclesiæ dissipaverunt, nihil expectato sacro Concilio.

Verum quod aiunt, nihil cuiquam fas esse innovare sine Concilio: quis tandem scripsit nobis istas leges? Aut unde isti hoc edictum habuerunt?

Ridicule quidem fecit ille Rex, qui *Agesilaus.* cum oraculo certus esset de sententia & voluntate summi Jovis, postea rem integram retulit ad Apollinem; ut sciret, an idem illi videretur quod patri. Nos autem multo ineptius faceremus, si, cùm Deum ipsum nobis in sacrosanctis Scripturis aperte loquentem audiamus, ejusque voluntatem & mentem intelligamus, postea, quasi

quasi id nihil sit, rem integram referre velimus ad Concilium: quod non aliud est, quam quærere, an idem hominibus videatur quod Deo: & an homines velint mandata Dei autoritate sua comprobare. Quid enim? nisi Concilium velit & jubeat, verum non erit verum? aut Deus non erit Deus? Si Christus ab initio ita facere voluisset, ut nihil doceret, aut diceret invitis Episcopis: omnem autem doctrinam suam ad Annam & Caipham retulisset: ubi nunc esset fides Christiana? aut quis unquam audisset Evangelium? Petrus quidem (quem Pontifex sæpius, magisque prædicare solet, quam Jesum Christum) fidenter restitit sacro Concilio: & satius, inquit, est obtemperare Deo, quam hominibus. Et Paulus, cum semel animo hausisset Evangelium, idque non ab hominibus, neque per hominem, sed per solam voluntatem Dei; non deliberavit cum carne & sanguine, nec retulit ad cognatos aut fratres suos, sed statim abiit in Arabiam, ut divina Mysteria Deo autore publicaret.

Act. 4.19.

Ad Gal. 1. 12,16,17.

Nos quidem Concilia, & Episcoporum, doctorumque hominum conventus

ventus & colloquia non contemnimus. Neque ea quæ fecimus, prorsus sine Episcopis, aut sine Concilio fecimus. Plenis Comitiis res acta est, longa deliberatione, frequenti Synodo. De isto vero Concilio, quod nunc à Pio Pontifice simulatur, in quo homines non appellati, non auditi, non visi, ita facile condemnantur; quid nobis expectandum aut sperandum sit, non est difficile divinare.

Nazianzenus olim, cum suo tempore videret homines in hujusmodi conventibus ita esse cæcos & obstinatos, ut abducerentur affectibus, & victoriam magis quærerent, quam veritatem: diserte pronuntiavit, se nullius Concilii unquam exitum vidisse bonum. Quid ille nunc diceret, si hodie viveret, & istorum conatus intelligeret? Nam tum quidem, etsi studebatur partibus; tamen causæ cognoscebantur, & errores manifesti omnium partium suffragiis communibus tollebantur. Isti vero nec causam disceptari libere volunt, nec, quantumcunque sit errorum, quidquam patiuntur immutari. *Nazian. ad Procopium.*

Id enim illi sæpe, & sine fronte jactare

ctare solent, Ecclesiam suam errare non posse: nihil esse in ea vitii, nihil esse nobis concedendum. Aut, si quid sit, tamen Episcoporum & Abbatum esse hoc Judicium: illos esse moderatores rerum: illos esse Ecclesiam Dei. Aristoteles ait, Spurios non posse facere civitatem: An autem ex istis effici possit Ecclesia Dei, ipsi videant. Certe nec legitimi sunt Abbates, nec genuini Episcopi.

Sed sint sane Ecclesia; audiantur in Conciliis: soli habeant jus suffragandi. Olim tamen cum Ecclesia Dei, si ad istorum quidem Ecclesiam conferatur, satis commode regeretur, ut Cyprianus ait, advocabantur ad Ecclesiasticarum causarum cognitionem, & Presbyteri, & Diaconi, & nonnulla etiam pars plebis.

Sed quid si isti Abbates & Episcopi nihil sciant? Quid si, quid sit Religio, quidque de Deo sentiendum sit, non intelligant? Quid si lex perierit à Sacerdote, & consilium a Se-
Mic. 3. 6. nioribus? Quid si, ut ait Micheas, nox illis sit pro visione, & tenebræ
Esai. 56 pro divinatione? Quid si, ut Esaias
10. ait, omnes speculatores civitatis facti sunt cæci? Quid si sal vim suam & saporem

ſaporem amiſerit? utque Chriſtus ait, ad nullum uſum ſit accommodus, *Mat.* 5.
ne ad id quidem ut abjiciatur in ſter- 13.
quilinium?

Ad Papam ſcilicet, omnia deferent, qui errare non poteſt. At illum primùm ineptum eſt, Spiritum ſanctum à ſacro Concilio curriculo avolare Romam; ut ſi quid dubitet aut hæreat, & ſeſe explicare non poſſit, ab alio neſcio quo ſpiritu doctiore conſilium capiat. Nam, ſi ita eſt, quid opus erat tot Epiſcopos tantis impenſis, tam longinquis itineribus, Tridentum hoc tempore convocari? Conſultius multo erat, & ſatius, certe multo & brevius, & commodius, ut ad Papam potius omnia rejicerent, & ſtatim ad illius ſacri pectoris oraculum devenirent. Deinde etiam iniquum eſt, cauſam noſtram à tot Epiſcopis & Abbatibus, ad unius hominis judicium devolvere; ejus præſertim, qui à nobis graviſſimis criminibus accuſetur, nec adhuc cauſam ſuam dixerit, & nos, antequam vocaremur ad judicium, ſine judicio condemnarit. An ergo nos iſta fingimus? aut iſta hodie non eſt ratio Conciliorum? Aut non omnia

à

à sacro Concilio ad unum Pontificem deferuntur: ut, quasi tot sententiis, & subscriptionibus nihil sit actum, ille unus possit addere, mutare, minuere, abrogare, approbare, relaxare, restringere quicquid velit? Quorum ergo hominum sunt hæc verba? cur Episcopi & Abbates, non ita pridem in proximo Concilio Tridentino, ita ad extremum decreverunt: Salva semper in omnibus sedis Apostolicæ autoritate? Aut cur Paschalis Papa ita insolenter de se scribit? Quasi, inquit, Romanæ Ecclesiæ legem concilia ulla præfixerint: cum omnia Concilia per Romanæ Ecclesiæ autoritatem & facta sint, & robur acceperint, & in illorum statutis Romani Pontificis patenter excipiatur autoritas? Si ista rata esse volunt, cur Concilia indicuntur? sin ea jubent esse irrita, cur in istorum libris, quasi integra relinquuntur?

De electione, & electi potestate. ca. Significasti.

Sed sit sane Pontifex unus supra omnia Concilia, hoc est, sit pars aliqua major quam totum: plus possit, plus sapiat, quam omnes sui: & vel invito Hieronymo, sit urbis unius autoritas major quam orbis terrarum. At quid si ille de his rebus nihil viderit:

Ad Evagrium.

derit: & nec ſacras Scripturas, nec veteres Patres, nec Concilia ſua unquam legerit? Quid ſi ille, ut olim Papa Liberius, deficiat ad Arianos: aut, ut non ante ita multos annos, Joannes Papa, de futura vita, & animarum immortalitate impie & nefarie ſentiat: aut, ut olim Papa Zoſimus Concilium Nicænum, ita ille nunc poteſtatis ſuæ augendæ cauſa, alia concilia corrumpat, & quæ ne cogitata quidem unquam fuerint, ea à ſanctis Patribus deliberata & conſtituta eſſe dicat: utque Camotenſis ait Pontifices ſolitos eſſe ſæpe facere, vim adhibeat Scripturis, ut habeat plenitudinem poteſtatis? Quid ſi abjiciat fidem Chriſtianam, & efficiatur Apoſtata, quales Lyranus ait, multos fuiſſe Papas? Tamen ne Spiritus Sanctus ſtatim illi pulſabit pectus, atque etiam nolenti, & invito accendet lumen, ne poſſit errare? Aut ille erit fons omnis juris? & omnis theſaurus ſapientiæ atque intelligentiæ in illo, tanquam in ſcrinio, invenietur? Aut, ſi iſta in illo non ſunt, poteſtne de rebus tantis recte & commode judicare? Aut, ſi judicare non poteſt, petit, ut iſta ad ſe unum omnia

Vide Sozomen. Eccleſ. Hiſt. lib. 4. cap. 15.

nia

nia referantur? Quid si advocati Pontificum, Abbates, & Episcopi, nihil dissimulent, sed aperte se gerant pro hostibus Evangelii, & quod vident, videre nolint, & vim faciant Scripturis, & videntes ac scientes depravent atque adulterent verbum Dei; & ea quæ perspicue ac proprie dicta sunt de Christo, nec possunt cuiquam mortalium alii convenire, impure atque impie ad Papam transferant? Quid si dicant, Papam esse omnia, & super omnia: aut illum ea posse omnia, quæ Christus potest: & Papæ Christique unum esse tribunal, & unum Consistorium? Aut illum esse lucem illam, quæ venerit in mundum, (quod Christus de se uno pronuntiavit) eumque qui male agit, odisse ac fugere illam lucem: aut alios Episcopos omnes de ejus accipere plenitudine? Postremo, quid si non dissimulanter, aut obscure, sed perspicue & aperte decernant contra expressum Verbum Dei? An quidquid illi dicunt, statim erit Evangelium? An iste erit exercitus Dei? An ibi Christus præsto erit? An in istorum linguis natabit Spiritus Sanctus? aut illi possunt vere dicere, Visum

Host. ca. Quanto. Abbas Panor. de Elect. ca. Venerabilis. Conelius Episc. in Concilio Tridentino. Johan. 8. 12. Durandus.

Visum est Spirtui Sancto, & nobis? Petrus quidem à Soto, & ejus astipulator Hosius, nihil dubitant affirmare, Concilium illud ipsum, in quo Christus Jesus adjudicatus est morti, habuisse Spiritum propheticum, Spiritum sanctum, Spiritum veritatis: nec falsum aut vanum fuisse, quod Episcopi illi dixerunt: Nos habemus legem, & secundum legem nostram debet mori: Illos judicasse (sic enim scribit Hosius) judicii veritatem: omninoque justum fuisse illud decretum, quo ab illis pronuntiatum est, Christum dignum esse qui moreretur. Mirum vero est, non posse istos pro se dicere, & propugnare causam suam, nisi una etiam Annæ, Caiphæque patrocinentur. Nam qui illud ipsum Concilium, in quo Filius Dei ad crucem ignominiosissime condemnatus est, legitimum dicent fuisse ac probum; quod tandem illi Concilium decernent esse vitiosum? Tamen qualia sunt istorum Concilia fere omnia, necesse illis fuit, ut ista de Caiphæ Annæque concilio pronuntiarent. Verum, an isti Ecclesiam nobis instaurabunt, iidem ipsi Judices, iidemque Rei? An isti minuent ambitio-

Hosius contra Brentium. lib.2.

Joan. 19. 7.

nem fastumque suum? An ipsi seipsos ejicient, * an contra se ferent sententiam, ne Episcopi sint indocti, ne ventres pigri, ne cumulent sacerdotia, ne gerant se pro Principibus, ne bella gerant? An dilecti Pontificum filioli Abbates decernent, monachum, qui suo sibi labore victum non quærat, latronem esse? aut fas illi non esse, nec in civitatibus, nec in turba, nec ex alieno vivere? oportere monachum humi cubare: olusculo & ciceribus tueri vitam: incumbere literis, disputare, orare, opus facere, ad Ecclesiæ ministerium se parare? Eadem opera Pharisæi & Scribæ instaurabunt templum Dei, & ex spelunca latronum restituent nobis domum orationis.

* alit. *aut*.

Fuerunt ex ipsis aliqui, qui errores in Eccelsia complures deprehenderint: Adrianus Papa, Æneas Sylvius, Polus Cardinalis, Pighius, aliique, uti jam diximus. Habuerunt postea Concilium Tridenti, eodem loco quo nunc indicitur. Convenerunt Episcopi complures, & Abbates, & alii quos opportuit. Erant soli: quidquid ageretur, nemo erat qui obstreperet. Nostros enim homines

ab

ab omni conventu prorsus * excluse- * alit.
rant. Sederunt ibi magna expecta- *excluse-*
tione sex annos. Primis sex mensi- *runt.*
bus, quasi id magnopere opus esset, multa de sacrosancta Triade, de Patre, de Filio, de Spiritu Sancto, pia quidem, sed non ita illo tempore necessaria, decreverant. Interim tamen ex tot erroribus tam perspicuis, tam confessis, tam manifestis, quem unum errorem correxerunt? A quo genere idololatriæ populum revocarunt? Quam superstitionem sustulerunt? Quam partem tyrannidis & pompæ suæ minuerunt? Quasi vero jam orbis terrarum non videat conspirationem istam esse, non Concilium: & istos Episcopos, quos nunc sibi Pontifex advocavit, prorsus juratos & addictos esse ejus nomini: nec unquam quidquam facturos, nisi quod illi placere, & ad ejus potentiam augendam facere, & illum velle, videant; aut non ibi numerari sententias potius quam appendi; aut non meliorem partem sæpe à majore superari. Itaque scimus multos sæpe bonos viros, & catholicos Episcopos, cum hujusmodi Concilia indicerentur, & aperte factionibus & partibus inser-

viretur, & scirent se tantum lusuros esse operam, adversariorum animos prorsus esse obfirmatos, nihil posse promoveri, mansisse domi. Athanasius, cum vocatus esset ab Imperatore ad Concilium Cæsariense, & videret se ad infesta adversariorum suorum odia venturum esse, adesse noluit. Idem postea cum venisset ad Concilium Syrmianum, & ex hostium suorum ferocia, atque odio, animo rei eventum præsagiret; statim sarcinas collegit, atque abiit. Joannes Chrysostomus, quamvis quaternis literis ab Imperatore Arcadio vocatus esset ad Concilium Arianorum: tamen domi se continuit. Cum Hierosolymorum Episcopus * Maximus sederet in Concilio Palæstino, eum senex Paphnutius manu apprehensum eduxit foras: Non est fas, inquiens, nobis consultare de his rebus cum hominibus impiis.

Theodoronit. Eccl. Hist. lib. 1. cap. 28.

Tripar. l. 10. c. 13.

** Sozom. Eccl. Hist. l. 2. c. 25.*

Ad Concilium Syrmianum, à quo se subduxit Athanasius, Occidentis Episcopi venire noluerunt. Cyrillus ab illorum, qui Patropassiani dicebantur concilio, per literas appellavit. Ad Mediolanense Concilium Episcopus Treverensis Paulinus, aliique

Tripar. l. 5. c. 15.

que complures, cum viderent conatus & potentiam Auxentii, venire recusarunt. Frustra enim videbant se ituros eo, ubi non ratio sed factio audiretur; & ubi causæ non judicio, sed studio disceptarentur.

Atque illi quantumvis habebant infestos & obstinatos adversarios; tamen si venissent, audiri saltem in Concilio libere potuissent.

Nunc autem cum nemo nostrum ne sedere quidem, aut omnino videri in istorum consessu, nedum libere audiri possit; cum Pontificum legati, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates omnes conjurati, omnes eadem culpa constricti, omnes eodem sacramento obstricti, soli sedeant, & soli jus habeant ferendi suffragii: & postremo, quasi ipsi nihil egerint, omnia sua judicia Papæ unius voluntati, libidinique subjiciant: videlicet, ut ille, quem opportuit potius causam dicere, de seipso pronunciet: cum vetus illa, & Christiana libertas, quam æquum erat in Christianis Conciliis esse maximam, prorsus de Concilio sublata sit: mirari hodie non debent homines prudentes ac pii, si nos id nunc facimus, quod olim in

simili causa, à tot Patribus & catholicis Episcopis factum vident: ut quoniam audiri in Concilio non possumus, & Principum legati habentur ludibrio, & nos omnes, quasi res jam antea confecta, & constituta sit, ante judicium condemnamur, domum manere malimus, & rem omnem Deo committere, quam eo proficisci, ubi nec locum habituri simus, nec quidquam possimus promovere. Verum nostram injuriam patienter & sedate ferre possumus. Sed cur Reges Christianos, & pios Principes excludunt à confessu suo? Cur eos vel ita inciviliter à se, vel ita contumeliose dimittunt, ut quasi homines Christiani non sint, aut judicare non possint, nolint eos Religionis Christianæ causam cognoscere, & Ecclesiarum suarum statum intelligere: aut si autoritatem suam interponant, & faciant id quod possunt, quod jubentur, quod debent, quodque & Davidem, & Solomonem, & alios bonos Principes fecisse scimus, ut ipsis aut dormientibus, aut nefarie resistentibus, Sacerdotum libidinem coerceant, eosque & ad officium faciendum adigant, & in officio contineant: ut ido-

la

la evertant: ut superstitiones minuant: ut Dei cultum instaurent: cur statim clamant, illos omnia turbare, in alienum officium irrumpere, & improbe atque immodeste facere? Quæ Scriptura Principem Christianum ab hujusmodi causarum cognitione unquam repulit? Quis præter istos solos unquam ista jura decrevit?

At civiles, inquient, Principes Rempub. atque arma tractare didicerunt: Religionis Mysteria non intelligunt. Quid ergo Papa hodie aliud est, quam Monarcha aut Princeps? Quid Cardinales? Quos nunc vix alios esse fas est, quam Principum & Regum filios. Quid Patriarchæ, quid magna ex parte Archiepiscopi, quid Episcopi, quid Abbates in regno Pontificio aliud hodie sunt, quam civiles Principes, quam Duces, quam Comites, quocunque incedant, magnifice stipati: sæpe etiam torquati, & catenati?

Amictum quidem habent illi interdum aliquem, cruces, [columnas,] galeros, tiaras, pallia; quam pompam veteres Episcopi, Chrysostomus, Augustinus, Ambrosius, non habe-

bant. Præter iſta vero quid docent, quid dicunt, quid faciunt, quid vivunt, quod deceat non tantum Epiſcopum, ſed etiam hominem Chriſtianum? An tanti eſt titulum inanem gerere, & mutata ſolum veſte, appellari Epiſcopum?

Certe illis ſolis, qui iſta nec ſciunt, nec ſcire omnino volunt, nec, niſi quod ad culinam & ventrem attinet, partem ullam Religionis teruncii faciunt, permitti rerum omnium ſummam, illos ſolos judices fieri, & tanquam cæcos in ſpecula collocari: Principem vero Chriſtianum, recte ſentientem, ſtare truncum & ſtipitem non ſuffragari, non ſententiam dicere, tantum quid illi velint aut jubeant, obſervare, ſine auribus, ſine oculis, ſine animo, ſine pectore: quidquid ab iſtis imponatur, ſine exceptione recipere, & cæco judicio imperata facere: quantumvis ea blaſphema ſint atque impia, etiamſi eos jubeant Religionem univerſam extinguere, & Chriſtum ipſum in crucem tollere: & ſuperbum, & contumelioſum, & iniquum eſt, & à Principibus Chriſtianis, & prudentibus non ferendum. Quid enim? An

Caiphas

Caiphas & Annas ista videre possunt? David & Ezechias non possunt? Et an Cardinali, homini militari & sanguinem spiranti, in Concilio sedere licet? Imperatori, aut Regi Christiano non licet? Nam nos quidem, nihil nostris Magistratibus tribuimus aliud, quam quod illis & ex verbo Dei tributum scimus, & optimarum Rerumpub. exemplo comprobatum. Præterquam enim quod Principi fideli à Deo mandata est cura utriusque tabulæ, ut intelligat ad officium suum non civilem tantum Rem, sed etiam Sacram & Ecclesiasticam pertinere: præterquam quod Deus sæpe Regem, ac diserte jubet lucos succidere, Idolorum statuas & aras evertere, librum Legis sibi describere; quodque illum Esaias ait, Ecclesiæ patronum, & nutritium esse oportere: Præter, inquam, hæc omnia; ex historiis, & optimorum temporum exemplis videmus, pios Principes procurationem Ecclesiarum ab officio suo nunquam putasse alienam. *Isai.* 49. 13.

Moses, civilis magistratus, ac ductor populi, omnem Religionis, & Sacrorum rationem, & accepit à Deo, *Exod.* 12.

& populo tradidit: & Aaronem E-
piscopum de aureo vitulo, & de vi-
olata Religione, vehementer & gra-
Jos. 1. viter castigavit Josue, etsi non aliud
erat quam magistratus civilis, ta-
men cum primum inaugararetur &
& præficeretur populo, accepit man-
data nominatim de Religione, deque
colendo Deo.

David Rex, cum omnis jam Re-
1 *Par.* 13. ligio ab impio Rege Saule prorsus
esset dissipata, reduxit arcam Dei,
hoc est, Religionem restituit: nec
tantum adfuit ut admonitor aut hor-
tator operis, sed etiam Psalmos &
Hymnos dedit, & classes disposuit,
& pompam instituit, & quodammo-
do præfuit Sacerdotibus.

2 *Par.* 6. Solomon Rex ædificavit templum
Domino, quod ejus pater David ani-
mo tantum destinaverat: & postre-
mo orationem egregiam habuit ad
populum de Religione, & cultu Dei:
3 *Reg.* 2. & Abiatharum Episcopum postea
35. summovit, & in ejus locum Sadocum
surrogavit. Cumque postea templum
Dei fœdum in modum esset sacerdo-
tum vitio & negligentia contamina-
2 *Par.* 29. tum, Ezechias illud Rex jussit à ru-
deribus & sordibus repurgari, ac-
cendi

cendi lumina, suffitus adoleri, & veteri ritu sacra fieri: æneum etiam Serpentem, qui tum à populo impie colebatur, tolli, & in pulverem redigi. Josaphat Rex, excelsa & lucos, quibus impediri videbat cultum Dei, & populum à communi templo, quod erat Hierosolymis, ad quod ex omni parte regni quotannis eundum erat, privata superstitione retineri, evertit & sustulit. Josias Rex, diligenter admonuit Sacerdotes & Episcopos officii sui. Joas Rex, repressit luxum & insolentiam sacerdotum. Jehu, impios prophetas neci dedit. Et, ne plura ex sacris Scripturis exempla commemoremus, ac potius à Christo nato quemadmodum in Evangelio Ecclesia administrata sit, consideremus. Olim Imperatores Christiani indicebant Episcoporum Concilia: Constantinus, Nicænum: Theodosius primus, Constantinopolitanum: Theodosius secundus, Ephesinum: Marcianus, Chalcedonense: cumque Ruffinus allegasset Synodum, quasi quæ pro se faceret: ejus adversarius Hieronymus, ut eum refutaret, Doce, inquit, quis eam Imperator jusserit convocari:

4 *Reg.* 18.
2 *Par.* 17.
4 *Reg.* 23.
4 *Reg.* 12.
4 *Reg.* 10.

cari? Idem in Epitaphio Paulæ citat literas Imperatorum, qui Episcopos Latinos, Græcosque Romam accersiri jusserint.

Omnino per annos quingentos Imperator solus agebat conventus sacros, & Episcoporum Concilia celebrabat.

Quo magis nunc miramur importunitatem Episcopi Romani, qui, quod sciat, integris rebus, fuisse jus Imperatoris, nunc autem postquam Reges in partem Cæsareæ majestatis devenerunt, esse jus commune omnium Principum; id ita temere uni adscribat sibi, & satis esse putet, voluntatem suam de habendo Concilio, cum Principe orbis terrarum viro, tanquam cum famulo suo communicare.

Ut Pius 4. in Bulla sua ad Imper. Ferdinandum.

Quod si Imperatoris Ferdinandi modestia tanta est, fortasse, quod artes Pontificias non satis norit, ut hanc injuriam ferre possit: Pontifex tamen pro sua sanctitate, injuriam illi facere, & jus sibi alienum arrogare non debebat.

At convocabat quidem tum, inquiet aliquis, Imperator Concilia, quod Romanus Episcopus nondum ad

istam

istam magnitudinem pervenisset: tamen ne tum quidem aut una sedebat cum Episcopis in Concilio, aut omnino in deliberatione autoritatem suam ullam in partem interponebat. Immo vero, ut Theodoritus ait, Imperator Constantinus, in Concilio Nicæno non solum una sedebat, sed etiam Episcopos, quemadmodum causa ex Apostolicis, Propheticisque literis cognoscenda esset, admonebat. In disputationibus, inquit, de rebus divinis, propositam nobis habemus, quam sequamur, doctrinam Spiritus Sancti. Evangelici enim & Apostolici libri, & Prophetarum oracula satis ostendunt, quid nobis de voluntate Dei sit sentiendum. Theodosius Imperator, ut ait Socrates, non solum sedit inter Episcopos, sed etiam causæ disceptationi præfuit, & Hæreticorum scripta laceravit, & Catholicorum sententiam comprobavit.

Hist. Eccl. lib. 1. c. 7. Vide Euseb. de Vita Const. l. 3. c. 10, 12, 13, Edit. Vales.

Socrates. l. 5. c. 10.

In Chalcedonensi Concilio magistratus civilis Dioscorum, Juvenalem, Thalassium Episcopos, sua sententia pro Hæreticis condemnavit, eosque de illo gradu Ecclesiæ dejiciendos esse sensuit.

Vide Evagr. Eccles. Hist. l. 2. c. 4. Actione 1.

In

In Constantinopolitano Concilio 3. civilis Magistratus Constantinus, non solum sedit inter Episcopos, sed etiam subscripsit cum Episcopis: Legimus, inquit, & subscripsimus. In Concilio Arausicano 2. legati Principum viri Patricii, non tantum sententiam de Religione dixerunt, sed etiam inter Episcopos subscripserunt. Sic enim in illo Concilio scribitur ad extremum; Petrus, Marcellinus, Felix, Liberius, viri clarissimi, & illustres, Præfecti Prætorio Galliarum, atque Patricii, consentientes subscripserunt. Syagrius, Opilio, Pantagathus, Deodatus, * Cariatho, Marcellus, viri clarissimi, subscripserunt.

* alit. *Cariattho.*

Quod si Præfecti Prætorio & viri Patricii, subscribere in Concilio potuerunt, Imperatores, & Reges non potuerunt? Non sane opus erat, rem ita perspicuam, tot verbis & tam prolixe prosequi, nisi nobis res cum illis esset, qui omnia clarissima, etiam ea, quæ vident, quæque oculis usurpant, tamen, contentionis & vincendi studio negare solent. Imperator Justinianus legem tulit de corrigendis moribus, & de frænanda-

da insolentia sacerdotum; & quamvis esset Christianus & Catholicus Imperator, tamen duos Papas successores Petri, Vicarios Christi, Sylverium & Vigilium, de Papatu dejecit.

Jam vero qui autoritatem sumunt in Episcopos: qui à Deo accipiunt mandata de Religione: qui reducunt arcam Dei, componunt sacros Psalmos, præsunt sacerdotibus, ædificant templa, habent conciones de cultu Dei: qui templa repurgant, demoliuntur excelsa, incendunt lucos: qui sacerdotes admonent officii, & illis scribunt leges vitæ: qui prophetas impios occidunt: qui Episcopos summovent: qui cogunt Concilia Episcoporum: qui cum Episcopis una sedent, eosque quid agendum sit, instituunt: qui Episcopum hæreticum adjudicant supplicio: qui de Religione cognoscunt: qui subscribunt: qui pronunciant: atque hæc omnia, non alieno jussu, sed nomine suo, & recte, & pie faciunt: an ad eos dicemus Religionis curam non pertinere? aut magistratum Christianum, qui hisce rebus sese admisceat, aut improbe, aut immodeste, aut impie facere?

facere? His rebus Imperatores & Reges antiquissimi, & Christianissimi sese admiscuerunt: non tamen ea causa unquam notati sunt aut impietatis, aut immodestiæ. Et quis quærat, vel Principes magis Catholicos, vel exempla illustriora?

Quod si hoc illis licebat, cum essent civiles tantum magistratus, & præessent rebus publicis? quid hodie peccaverunt nostri Principes, quibus, cum eo loco sint, idem tamen non liceat? Aut quæ tanta vis doctrinæ, judicii, sanctitatis est in istis, ut præter consuetudinem omnium veterum & catholicorum Episcoporum, qui cum Principibus viris de Religione deliberarunt, nunc Principes Christianos à causæ cognitione, & à suo congressu rejiciant? Sed recte illi cavent sibi, regnoque suo, quod alioqui vident brevi esse ruiturum. Nam si illi, quos Deus in altissimo gradu collocavit, viderent, atque intelligerent istorum artes: contemni ab illis jussa Christi: obscurari & extingui lucem Evangelii: sibi fucum fieri: imprudentibus illudi, atque obstrui aditum ad regnum Dei: nunquam illi se vel ita superbe

be deſpici, vel ita contumelioſe haberi ludibrio, ita facile paterentur. Nunc autem illi eos inſcitia & cæcitate obſtrictos ſibi habent atque obnoxios.

Nos quidem, uti diximus, de mutanda Religione, nihil temere aut inſolenter, nihil niſi cunctanter, & magna cum deliberatione fecimus: Neque id unquam animum induxiſſemus facere, niſi nos & manifeſta, atque indubitata voluntas Dei nobis in ſacroſanctis Scripturis patefacta, & ſalutis noſtræ ratio coegiſſet. Etſi enim diſceſſimus ab illa Eccleſia, quam iſti appellant Catholicam, & ea re nobis, apud illos qui judicare non poſſunt, invidiam facimus: tamen id ſatis eſt nobis, (ſatiſque eſſe debet homini prudenti & pio, & de æterna vita cogitanti) nos ab ea Eccleſia diſceſſiſſe, quæ errare potuerit, quam Chriſtus, qui errare non poteſt, tanto ante prædixerit erraturam, quamque nos ipſi oculis perſpicue videbamus à ſanctis Patribus, ab Apoſtolis, à Chriſto ipſo, à primitiva & Catholica Eccleſia diſceſſiſſe. Acceſſimus autem, quantum maxime potuimus, ad Eccleſiam Apoſtolorum,

rum, & veterum catholicorum Episcoporum, & Patrum, quam scimus adhuc fuisse integram, utque Tertullianus ait, incorruptam virginem, nulla dum idololatria, nec errore gravi ac publico contaminatam: nec tantum doctrinam nostram, sed etiam Sacramenta, precumque publicarum formam, ad illorum ritus & instituta direximus. Utque Christum ipsum, & omnes fere pios fecisse scimus, Religionem ab istis turpiter neglectam & depravatam, ad originem, & ad primordia revocavimus. Inde enim putavimus instaurationem petendam esse, unde prima Religionis initia ducta essent. Hæc enim ratio, inquit antiquissimus Pater Tertullianus, valet adversus omnes Hæreses: Id esse verum, quodcunque primum: id esse adulterum, quodcunque posterius. Irenæus sæpe ad antiquissimas Ecclesias provocavit, quæ Christo fuissent viciniores, quasque credibile vix esset erravisse. Jam vero, cur ea hodie ratio non initur? cur ad antiquarum Ecclesiarum similitudinem non redimus? Cur id à nobis hodie audiri non potest, quod olim in Concilio Nicæno,

à tot Episcopis, & Catholicis Patribus, nullo refragante, pronuntiatum est, ἔθη ἀρχαῖα κρατείτω· Esdras cum reficere vellet ruinas Templi Dei, non misit Ephesum, quamvis ibi esset Dianæ templum pulcherrimum, & ornatissimum: cumque vellet sacra & cæremonias restituere, non misit Romam, quamvis fortasse audisset ibi esse Hecatombas, Solitaurilia, Lectisternia, Supplicationes, & libros Numæ Pompilii rituales. Satis ille sibi putavit fore, si exemplar veteris Templi, quod ab initio Solomon ad Dei præscriptum excitaverat, & veteres illos ritus ac cæremonias, quas Deus ipse Mosi nominatim scripserat, haberet ante oculos, & sequeretur.

Aggæus Propheta, cum jam templum ab Esdra refectum esset, & populo causa oblata satis justa videri potuisset, sibi de tanto Dei Optimi Maximi beneficio gratulandi: tamen excussit omnibus lacrymas, quod qui erant adhuc superstites, & priora Templi ædificia, antequam à Babyloniis diriperetur, viderant, meminissent, multum adhuc ab ea pulchritudine abesse, quæ olim fuerat. Tum enim

enim demum putassent, Templum egregie instauratum, si ad pristinum exemplar, & veterem templi majestatem respondisset.

Divus Paulus ut Cœnam Domini, quam Corinthii jam tum cœperant corrumpere, repurgaret, proposuit
1 Cor. 11. 23. illis institutionem Christi, quam sequerentur: Id, inquit, ego vobis tradidi, quod acceperam à Domino. Et Christus, ut Pharisæorum errorem refelleret: Ad initia, inquit, redeundum est: ab initio non fuit sic.

Utque sacerdotum sordes, & avaritiam coargueret, & templum purgaret: Hæc inquit, ab initio, domus orationis fuit, ut populus omnis pie ac caste precaretur: atque ita vos oportebat nunc quoque eam instituere. Non enim ea causa extructa fuit, ut esset spelunca latronum.

Sic omnes in sacris Scripturis pii, & laudati Principes, eo maxime nomine laudati sunt, quod ambulassent in viis David patris sui, videlicet quod ad primordia & ad fontes rediissent, & Religionem in integrum restituissent.

Itaque nos cum videremus omnia ab istis prorsus esse pessundata, & in

templo Dei, præter miseras ruinas, nihil esse reliqui: consultissimum esse duximus, ut illas nobis Ecclesias proponeremus, quas certo sciremus, & non errasse, & Missas privatas, & preces ignotas, ac barbaras, & istam Sacrorum corruptionem, atque alias ineptias non habuisse.

Et cum templum Domini cuperemus in integrum restitutum; non aliud fundamentum quærere voluimus, quam quod jam olim ab Apostolis sciremus esse jactum, quod est Servator noster Jesus Christus.

Cumque audiremus Deum ipsum nobis loquentem in verbo suo, & videremus exempla illustria veteris & primitivæ Ecclesiæ: incerta autem esset Concilii generalis expectatio, & eventus multo incertior: maxime vero, cum certi essemus de voluntate Dei, & nefas esse duceremus nimium solicitos esse, atque anxios de sententiis hominum: non potuimus amplius cum carne & sanguine deliberare: illud potius fecimus, quod & recte possit fieri, & à piis hominibus, & Catholicis Episcopis sæpe multis factum esset: ut Provinciali Synodo nostris Ecclesiis prospiceremus.

ſpiceremus. Sic enim veteres Patres ſcimus ſolitos eſſe experiri, antequam ad publicum orbis terrarum Concilium veniretur. Extant hodie Canones ſcripti in Conciliis municipalibus, Carthagini ſub Cypriano, Ancyræ, Neocæſariæ, Gangræ etiam in Paphlagonia, ut quidam putant, antequam Nicæni Concilii Oecumenici nomen auditum eſſet. Ad hunc modum olim ſine Concilio generali ſtatim domi privata diſceptatione occurſum eſt Pelagianis & Donatiſtis. Sic cum Imperator Conſtantius aperte ſtuderet Auxentio Arianarum partium Epiſcopo, * Athanaſius Epiſcopus Chriſtianus, non ad Concilium generale, (in quo, videlicet, propter Imperatoris potentiam, & ſtudium partium videbat nihil poſſe fieri) ſed ad clerum, populumque ſuum, hoc eſt, ad Provincialem Synodum provocavit. Sic decretum eſt in Concilio Nicæno; ut in ſingulos annos bis, in Carthaginenſi, ut minimum ſemel, Epiſcoporum conventus in ſingulis provinciis haberentur: quod Chalcedonenſe Concilium ait, ea cauſa fuiſſe factum, ut ſi qui errores aut abuſus uſpiam emerſiſſent, ſtatim in ipſo

* alit. *Ambroſius.*

ſo veſtigio, ubi nati fuiſſent, extinguerentur. Ita, cum Secundus & Palladius Aquileïenſe Concilium, quod non eſſet generale ac publicum, repudiarent: Ambroſius Epiſcopus Mediolanenſis reſpondit, Non debere illud novum cuiquam videri, aut peregrinum, ſi Occidentis Epiſcopi convocent Synodos, & agant conventus Provinciales: id enim antea & ab Occidentalibus Epiſcopis non raro, & à Græcis ſæpe factum eſſe. Ita Carolus Magnus Imperator Concilium habuit provinciale in Germania, contra Concilium Nicænum ſecundum, de tollendis Imaginibus. Nec nobis quidem prorſus inaudita, aut nova eſt ea ratio. Nos enim habuimus aliquando in Anglia Synodos Provinciales, & domeſticis legibus Eccleſias noſtras ordinavimus. Quid multis? Certe Concilia illa pleniſſima & maxima, & quibus iſti ſolent tantopere gloriari, ſi cum omnibus Eccleſiis, quæ per totum orbem terrarum agnoſcunt & confitentur nomen Chriſti, conferantur; quid obſecro aliud videri poſſunt, quam privata quædam Epiſcoporum Concilia, & Synodi Provinciales? Nam

etſi

etsi forte Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Germania, Dania, Scotia * conveniat: absit autem Asia, Græcia, Armenia, Persia, Media, Mesopotamia, Ægyptus, Æthiopia, India, Mauritania, quibus in locis omnibus, & Christiani homines multi sunt, & Episcopi: quomodo potest cuiquam sano hujusmodi Concilium videri Generale? Aut cum tot partes orbis absint, quomodo possunt vere dicere, se habere consensum orbis terrarum? Aut quale tandem erat illud Concilium proximum Tridentinum? Aut quomodo dici potuit Generale, cum ad illud ex omnibus regnis & regionibus Christianis, quadraginta tantum Episcopi convenissent, & ex illis aliqui ita diserti, ut remittendi esse viderentur ad Grammaticos: ita vero docti, ut nunquam perlegerint sacras literas? Quicquid est, veritas Evangelii Jesu Christi non pendet à Conciliis, aut ut Paulus ait, ab humano die. Quod si illi, quibus Ecclesia Dei curæ esse oportuit, sapere nolint, & officio suo defuerint, atque animos suos contra Deum & ejus Christum obfirmaverint, & rectas vias Domini pervertere

* alit. *conveniant.*

1 Cor.4.3.

tere perrexerint: Deus lapides excitabit, & pueros infantes disertos faciet; ut semper existant aliqui, à quibus istorum mendacia refutentur. Potest enim Deus, non solum sine Conciliis, sed etiam invitis Conciliis, & tueri, & promovere regnum suum. Multæ, inquit Solomon, sunt cogitationes in humano corde: sed Domini consilium manet firmum. Non enim est sapientia, non est prudentia non est consilium contra Dominum. Humanis operibus, inquit Hilarius, exstructa non durant: aliter ædificanda, aliter conservanda Ecclesia est. Ea enim posita est in fundamentis Apostolorum & Prophetarum, & continetur uno angulari lapide, Christo Jesu. Multo vero Clarissime & ad hæc tempora appositissime D. Hieronymus: Quoscunque, inquit, Diabolus deceperit, & quasi suavi & pernicioso carmine Sirenarum illexerit ad dormiendum, eos excitat sermo divinus, & dicit: Surge qui dormis, elevare, & illuminabit te Christus. In adventu ergo Christi, & sermonis Dei, & doctrinæ Ecclesiasticæ, & consummationis Ninivæ speciosissimæ meretricis, elevabitur &

Prov. 19. 21.

Hilarius in Psal. 126.

Ephes. 2. 20.

In Prophetam Naum cap. 3. ad finem ca.

Eph. 5, 14.

& properabit populus, qui sub magistris antea fuerat sopitus: & ibit ad montes Scripturarum: ibi inveniet montes Mosen, & Jesum filium Nave: montes, Prophetas: montes Novi Testamenti, Apostolos & Evangelistas. Et cum ad tales montes confugerit, & in hujusmodi montium fuerit lectione versatus: si non invenerit qui eum doceat, (messis enim erit multa, operarii pauci:) tamen & populi studium comprobabitur, quod confugerint ad hujusmodi montes, & magistrorum negligentia coarguetur. Hæc Hieronymus, ita perspicue, ut nihil opus sit interprete: ita ad ea, quæ nos jam oculis videmus evenisse, accommodate, ut nobis quidem videatur, universum statum temporum nostrorum, & ornatissime illius meretricis Babylonicæ ruinam, & Ecclesiæ Dei instaurationem, & cæcitatem atque ignaviam Episcoporum, & studium atque alacritatem populi, quasi Spiritu prophetico prædicere, & ante oculos nostros constituere voluisse. Quis enim tam cæcus est, ut non videat istos illos magistros esse, à quibus populus, ut Hieronymus ait, in errorem

rem inductus sit & consopitus: aut Ninivem istorum Romam pulcherrimis aliquando fucatam coloribus, nunc detracta persona, & melius videri, & minoris fieri: aut homines pios excitatos tanquam è gravi somno ad lucem Evangelii, & ad voces Dei, nihil expectatis hujusmodi magistrorum Consiliis, contulisse se ad montes Scripturarum?

At saltem (inquiet aliquis) injussu Romani Pontificis ista tentari non oportuit: illum enim unum esse nodum, & vinculum societatis Christianæ; illum unum esse sacerdotem illum Levitici generis, quem Deus significaverit in Deuteronomio, à quo consilium in rebus arduis & veritatis judicium petendum sit: Si quis illius judicio non obtemperet, illum in conspectu fratrum suorum oportere interfici: illum, quidquid agat, non posse à quoquam mortalium judicari: Christum in cælis regnare, illum in terris: illum unum posse, quidquid Christus, aut Deus ipse potest: illius enim & Christi unum esse consistorium: sine illo nullam esse fidem, nullam spem, nullam Ecclesiam: qui ab illo discedat, eum abji-

cere & repudiare salutem suam. Hæc Canonistæ, parasiti Pontificum, non nimium modeste illi quidem. Vix enim plura, certe non ampliora potuissent de Christo ipso dicere.

Nos quidem non voluptatis ullius humanæ, aut commodi causa à Pontifice decessimus. Atque utinam potius ille ita se gereret, ne opus esset decessione. Verum ita res erat: nos, nisi illo relicto, non potuimus ad Christum pervenire. Neque ille nunc aliud fœdus nobiscum ferire vult, quam quale olim Rex Ammonitarum Naas ferire voluit cum Jabensibus, ut illis omnibus dextros oculos effoderet. Eripere enim vult nobis sacras Scripturas, Evangelium salutis nostræ, & omnem illam spem quam habemus in Christo Jesu. Aliis enim conditionibus pacem non posse convenire.

1 Reg. 11. 2.

Nam quod quidam tantopere solent prædicare, Papam solum esse successorem Petri, quasi ea causa Spiritum Sanctum in sinu gerat, & errare non possit, leve ac nugatorium est. Animo pio, ac Deum timenti, promissa est Dei gratia; non cathedris & successionibus. Divitiæ, inquit,

Hie-

Hieronymus, potentiorem Episcopum facere possunt: omnes tamen Episcopi, quicunque sunt, sunt successores Apostolorum. Quod si locus & inauguratio sola satis est; & Manasses successit Davidi, & Caiaphas Aaroni, & idolum sæpe stetit in templo Dei. Archidamus olim Lacedæmonius, multa de se prædicabat, quod esset ex Hercule oriundus: ejus insolentiam ita refutabat Nicostratus: Atqui tu ex Hercule oriundus non videris: nam ille malos homines interfecit, tu ex bonis malos facis. Cumque Pharisæi jactarent successiones suas, & genus, & sanguinem Abrahami; Vos, inquit Christus, quæritis me interficere, hominem qui veritatem vobis locutus sum, quam audivi à Deo: hoc Abraham nunquam fecit: Vos ex patre Diabolo estis, & ejus voluntati vultis obsequi. *Johan. 8. 40, & 44.*

Tamen ut aliquid successioni largiamur, an solus Papa successit Petro? Qua ergo in re: qua in Religione: in qua functione: in qua parte vitæ illi successit? Quid unquam aut Petrus Papæ simile habuit, aut Papa Petro? Nisi hoc forte velint dicere:

Petrum, cum esset Romæ, nunquam docuisse Evangelium: nunquam pavisse gregem: abstulisse claves Regni cœlorum: abscondisse thesauros domini sui: tantum sedisse in Laterano, & omnia spatia Purgatorii, & suppliciorum genera digito descripsisse: animas miseras, alias in cruciatum relegasse: alias, accepta mercede, repente pro arbitrio exemisse: Missas privatas, quæ in omnibus angulis dicerentur, tradidisse: sacra mysteria summissa voce, & aliena lingua mussitasse: Eucharistiam in omnibus templis & altaribus collocasse: eamque ante se, quocunque incederet, in asturcone gradario cum luminibus & tintinnabulis circumtulisse: oleum, ceram, lanam, campanas, calices, templa, altaria, sacro anhelitu consecrasse: jubilea, gratias, immunitates, expectationes, præventiones, annatas, pallia, usum palliorum, bullas, indulgentias, diplomata vendidisse: sese caput Ecclesiæ, & summum Pontificem, & Episcoporum Episcopum, & solum sanctissimum appellasse: in alienas Ecclesias jus & autoritatem sibi usurpasse: ab omni se civili potestate exemisse:

emisse: bella gessisse: Principes inter se commisisse: in aurata sella, corona lemniscata, apparatu Persico, regali sceptro, aureo diademate, lucentibus gemmis in hominum nobilium cervicibus equitasse. Hæc scilicet Petrus olim Romæ fecit, eaque successoribus suis quasi per manus tradidit. Hæc enim à Papis hodie Romæ fiunt: atque ita fiunt, quasi aliud fieri nihil debeat. Aut, nisi hoc malint fortasse dicere, Papam ea nunc facere omnia, quæ olim scimus fecisse Petrum: discurrere in omnes terras: docere Evangelium, non tantum publice, sed etiam privatim, per singulas domos: instare opportune, importune, tempestive, intempestive: opus facere Evangelistæ: implere ministerium Christi: esse speculatorem domus Israel: accipere oracula, & voces Dei, easque ut acceperit, ita populo reddere: esse sal terræ: esse lucem mundi: non seipsum pascere, sed gregem: non implicare se civilibus negotiis hujus vitæ: non exercere dominium in populum Domini: non id quærere, ut sibi ab aliis ministretur, sed ipsum potius aliis ministrare: omnes Episcopos putare so-

cios esse suos, & pares: subjectum esse Principibus tanquam à Deo missis; reddere quod Cæsaris est, Cæsari: quodque veteres Episcopi Romani sine exceptione fecerunt, Imperatorem Dominum suum appellare. Hæc nisi nunc Papæ faciant, & nisi ea quæ diximus, Petrus fecerit, nihil est quod de nomine petri, & de ista successione tantopere glorientur. Quod autem de secessione nostra querantur, & nos ad societatem & fidem suam revocent, multo minus. Gobilonem, aiunt, quendam Lacedæmonium, cum fœderis feriendi causa missus esset legatus ad Regem Persarum, & aulicos forte invenisset ludentes alea, statim re infecta, rediisse domum: rogatum cur neglexisset ea facere, quæ publice acceperat in mandatis, respondisse, quod ignominiosum existimasset id fore Reipublicæ, si fœdus percussisset cum aleatoribus. At, si nos ad Pontificem, pontificiosque errores redire animum induceremus, & fœdus non tantum cum aleatoribus, sed etiam cum hominibus longe nequioribus feriremus; esset id nobis non tantum ad famam ignominiosum, sed etiam ad inflammandam

adversus

adversus nos iram Dei, & ad opprimendam extinguendamq; conscientiam nostram perniciosum. Nam nos quidem discessimus ab illo, quem videbamus multa jam secula cæcasse orbem terrarum: ab illo, qui nimium insolenter dicere solebat, se errare non posse, & quidquid ageret, non posse se à quoquam mortalium, non à Regibus, non ab Imperatoribus; non à toto Clero, non ab universo populo judicari: non, si mille animas secum abduceret ad Inferos: ab illo, qui sibi imperium sumebat, non tantum in homines, sed etiam in Angelos Dei, ut irent, redirent, ducerent animas in Purgatorium, & easdem reducerent, cum ipse vellet: quem Gregorius clarissime dicebat esse præcursorem & antesignanum Antichristi, & à fide Catholica defecisse: à quo Coryphæi nostri illi, qui Evangelio, atque agnitæ veritati se opponunt, ad unum omnes jampridem ultro, & libenter discesserunt: & nunc etiam ab eodem non inviti discederent, nisi eos inconstantiæ nota, & pudor, & populi de se existimatio impediret. Postremo, ab illo discessimus, cui obstricti non eramus, qui-

que præter Genium quendam loci, & successionem, quod pro se diceret, nihil habuit. Et nos quidem ab illo longe omnium justissime discessimus. Nostri enim Reges illi etiam, qui autoritatem & fidem Episcoporum Romanensium observantissime sequebantur, satis jam olim senserunt jugum & tyrannidem regni pontificii. Romani enim Episcopi & Henrico Regi nostro, ejus nominis secundo, diadema de capite detraxerunt, eumque abjecta omni majestate, privato tantum habitu, ut esset suis omnibus ludibrio, ad Legatum suum venire demissum & supplicem voluerunt. Et in Regem nostrum Joannem, Episcopos & Monachos, & nonnullam etiam partem Nobilitatis armaverunt, & populum omnem jurejurando quo illi erant obstricti, liberarunt; eumque postremo nefarie per summum scelus, non tantum regno, sed etiam vita exuerunt: & Henricum ejus nominis octavum, nobilissimum Principem, diris & fulminibus defixerunt: & in illum, modo Cæsarem, modo Gallum commoverunt; quodque in ipsis erat, regnum nostrum prædæ, ac direptioni

reptioni exposuerunt: homines insani ac fatui, qui aut tantum Regem, larvis, & crepitaculis perterrefieri posse crederent, aut tantum Regnum tam facile, uno quasi bolo devorari. Et quasi hæc omnia non essent satis, universam etiam provinciam vectigalem habere voluerunt: & ex ea quotannis census injustissimos exegerunt. Tanti, videlicet, nobis constitit amicitia urbis Romæ. Quod si illi nobis ista imposturis, & malis artibus extorserunt, nihil causæ est, cur non illis eadem legitimis rationibus, & bonis legibus possint eripi. At si ea illis Reges nostri in illa caligine superiorum temporum, inducti opinione aliqua simulatæ illorum sanctitatis, Religionis ergo, ultro, & liberaliter donaverunt; postea, animadverso errore, à posteris Regibus, qui eadem potestate sunt, possunt auferri: Irrita enim est donatio, nisi donatoris voluntate comprobetur. Voluntas autem videri non potest, quam error obfuscat atque impedit.

Habes, Christiane Lector, non esse novum, si hodie postliminio restituta, & quasi renascens Religio Chri-

stiana

ſtiana contumeliis, & convitiis accipiatur: id enim & Chriſto ipſi, & Apoſtolis accidiſſe. Tamen ne tu te iſtis adverſariorum noſtrorum clamoribus abduci, & tibi imponi patiaris: expoſuimus tibi univerſam rationem Religionis noſtræ: quid de Deo Patre, quid de ejus unico Filio Jeſu Chriſto, quid de Spiritu Sancto, quid de Eccleſia, quid de Sacramentis, quid de Miniſterio, quid de ſacris Scripturis, quid de Cæremoniis, quid de omni parte perſuaſionis Chriſtianæ ſentiamus. Diximus nos omnes antiquas hæreſes, quas aut ſacroſanctæ Scripturæ, aut vetera Concilia condemnarunt, ut peſtes & pernicies animorum deteſtari: nos diſciplinam Eccleſiaſticam, quam adverſarii noſtri prorſus enervarunt, quantum maxime poſſumus, revocare: & omnem vitæ licentiam, & diſſolutionem morum, priſcis & avitis legibus, & ea qua par eſt, quaque poſſumus ſeveritate vindicare: nos regnorum ſtatum, eo, quo accepimus, loco, ſine imminutione ulla, aut mutatione retinere: & Principibus noſtris Majeſtatem, quantum maxime poſſumus, incolumem conſervare: nos ab illa Eccle-

Ecclesia, quam isti speluncam latronum fecerant, & in qua nihil integrum, aut Ecclesiæ simile reliquerant, quamque ipsi fatebantur multis in rebus erravisse, ut Lothum olim è Sodoma, aut Abrahamum è Chaldæa, non contentionis studio, sed Dei ipsius admonitu discessisse: & ex sacris libris, quos scimus non posse fallere, certam quandam Religionis formam quæsivisse, & ad veterum Patrum,atque Apostolorum primitivam Ecclesiam, hoc est, ad primordia atque initia, tanquam ad fontes rediisse.

Auctoritatem autem in ea re, aut consensum Concilii Tridentini (in quo videremus nihil recte, atque ordine geri, ubi ab omnibus in unius nomen juraretur, ubi legati Principum nostrorum contemnerentur, ubi nemo nostrorum Theologorum audiretur, ubi aperte partibus atque ambitioni studeretur) non expectasse: sed quod olim sancti Patres, quodque Majores nostri sæpe fecerunt, provinciali conventu nostras Ecclesias restituisse: Episcopi vero Romani (cui obstricti non eramus, quique nihil habebat nec Christi, nec

nec Petri, nec Apostoli, nec omnino Episcopi simile) jugum & tyrannidem, pro eo ac debuimus, excussisse. Postremo, nos inter nos, de omnibus dogmatis, & capitibus Religionis Christianæ convenire, & uno ore, unoque spiritu colere Deum, & Patrem Domini nostri Jesu Christi.

Quare, Christiane ac pie Lector, cum videas rationes & causas, & restitutæ apud nos Religionis, & secessionis ab istis nostræ: mirari non debes, si Christo nostro obtemperare maluimus, quam hominibus. Paulus nos admonuit, ne variis istis doctrinis nos abduci pateremur: utque illos inprimis fugeremus, qui sererent dissensiones præter illam doctrinam quam à Christo & Apostolis accepissent. Jamdudum, ut noctua ad orientem Solem, ita istorum imposturæ dilabuntur, & fugiunt ad aspectum, & lucem Evangelii: & quamvis ad cœlum usque exstructæ atque exaggeratæ sint; tamen levi momento, & quodammodo sua sponte corruunt. Non enim putare debes ista omnia temere, aut casu accidisse. Dei hæc voluntas fuit, ut invitis prope omnibus, Evangelium Jesu Christi

Christi in orbem terrarum his temporibus spargeretur. Itaque divinis vocibus admoniti homines, sese ultro ad Christi doctrinam contulerunt.

Nos quidem non gloriam ex ea re quæsivimus, non opes, non voluptates, non otium. Hæc enim isti habent abunde omnia: & nos ea, cum apud illos essemus, multo largius & prolixius habebamus. Neque nos consensionem & pacem fugimus: sed pacis humanæ causa, cum Deo belligerari nolumus. Dulce quidem, inquit Hilarius, est nomen pacis, sed aliud est, inquit, pax; aliud servitus. Nam ut (quod isti quærunt) Christus tacere jubeatur, ut prodatur veritas Evangelii: ut errores nefarii dissimulentur: ut Christianorum hominum oculis imponatur: ut in Deum aperte conspiretur, non ea pax est, sed iniquissima pactio servitutis. Est quædam, inquit Nazianzenus, pax inutilis: est quoddam utile dissidium. Nam paci cum exceptione studendum est, quantum fas sit, quantumque liceat: Alioqui Christus ipse, non pacem in mundum attulit, sed gladium. Quare si nos Papa secum in gratiam redire velit:

ipse

ipſe prius in gratiam redire debet cum Deo. Hinc enim, inquit Cyprianus, ſchiſmata oriuntur, quia caput non quæritur, & ad fontem ſacrarum Scripturarum non reditur: & cœleſtis magiſtri præcepta non ſervantur. Non enim, inquit, pax ea eſt, ſed bellum: nec Eccleſiæ jungitur, qui ab Evangelio ſeparatur. Iſti vero cauponari tantum ſolent nomen pacis. Pax enim illa quam tantopere quærunt, otioſorum tantum eſt ventrum tranquillitas. Nam hæc omnia inter nos facile componi poſſent, niſi ambitio, venter, luxus impedirent: hinc illæ lacrymæ: animus eſt in patinis. Id ſcilicet clamant, atque obſtrepunt, ut male parta, fœdius & nequius tueantur. Queruntur hodie de nobis Indulgentiarii, Datarii, Quæſtores, Lenones, aliique qui quæſtum putant eſſe pietatem, nec Jeſu Chriſto ſerviunt, ſed ſuo ventri. Olim enim iſti generi hominum fuit quæſtus uberrimus apud ſæculum prius. Nunc autem quicquid Chriſto accedit, id omne ſibi detractum putant. Id hodie Pontifex ipſe queritur, refrixiſſe, videlicet, pietatem, reditus ſuos anguſtiores

ores jam esse, quam solebant. Itaque nos in odium rapit, quantum potest, & onerat contumeliis, & condemnat pro Hæreticis: ut qui causam non intelligunt, putent, nullos esse homines nequiores. Nos tamen interim ea causa nec pudet, nec certe pudere debet Evangelii: Dei enim gloriam pluris facimus, quam existimationem hominum. Scimus ista vera esse omnia, quæ docemus: nec possumus aut vim facere conscientiæ nostræ, aut testimonium dicere contra Deum. Nam si nos negamus par- Mat. 10. tem aliquam Evangelii Jesu Christi 33. coram hominibus, ille nos vicissim negabit coram Patre suo. Quod si qui sunt, qui offendi velint, & Christi doctrinam non ferant; cæci sunt, & duces cæcorum: Veritas tamen prædicanda, & præ nobis ferenda est, & patienter expectandum est tribunal Dei.

Interim isti videant, quid agant, & de salute sua cogitent, & desinant odisse * ac persequi Evangelium Filii Dei, ne illum aliquando sentiant vindicem, & ultorem causæ suæ. Deus se haberi ludibrio non sinet. Jamdudum homines vident, quid agatur.

* alit. *atque.*

Ista

Ista flamma, quanto magis reprimitur, tanto magis magisque erumpit, atque evolat. Infidelitas istorum non frustrabitur fidem Dei. Quod si duritiam istam animorum ponere, & Christi Evangelium recipere recusabunt: Publicani, & peccatores antevertent illis in regno Dei.

Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi illis omnibus oculos aperiat, ut videre possint beatam illam spem, ad quam vocati sunt: ut una omnes glorificemus unum illum & verum Deum, eumque quem de cœlo ad nos demisit, Jesum Christum: cui una cum Patre, & Sancto Spiritu, reddatur omnis honor, & gloria in omnem æternitatem. AMEN.

FINIS.

Ne residuæ hæ Pagellæ prorsus vacarent, dignissimi hujus pariter ac doctissimi Præsulis, *Apologiæ* præcedentis Authoris, *μνημονεύματος*, ut à *Camdeno nostro in Annalibus* memoriæ tradita sunt, visum est heic ponere.

ANimam etiam [hoc Anno, viz. M. D. LXXI.] cœlo reddidit *Joannes Juellus* vix quinquagenarius, Vir singulari ingenio, exquisita

exquisita in Theologicis eruditione, & summa pietate. Ille honesto loco in Agro *Devoniensi* natus, Academiæ *Oxoniensis* in Collegio *Corporis Christi* Alumnus laudatissimus, sub *Maria* in *Germania* exulavit, ab *Elizabetha* ad *Episcopum Sarisburiensem* promotus, *Apologiam Ecclesiæ Anglicanæ*, Anno 1562 edidit, Protestantiumque Doctrinam contra *Thomam Hardingum* qui ab eadem defecerat, u-

no

no & altero Volumine *noſtrâ Linguâ* aſſeruit, quæ latine converſa extant. *Camden. Annal.* pag. 207, 208, Edit. *London.* 1615.